

Manel Alonso Figueres

**L'ASSOCIACIÓ D'AMICS
DEL MUSEU DE GAVÀ
1981-2011**

Una visió retrospectiva

Col·lecció *La Nostra Gent*, núm. 7

L'Associació d'Amics del Museu de Gavà, 1981-2011

Una visió retrospectiva

Manel Alonso Figueres

Foto de la portada: Façana del Museu de Gavà. Foto: J. Campmany.

FITXA BIBLIOGRÀFICA

Títol: L'Associació d'Amics del Museu de Gavà, 1981-2011. Una visió retrospectiva.

Autor: Manel Alonso Figueres

Lloc i data de publicació: Gavà, 2011

Característiques del llibre: 134+30 p.; il·lustrat; 23 cm x 16,5 cm

Primera edició: abril de 2011

© 2011, per aquesta edició: Associació d'Amics del Museu de Gavà i Centre d'Estudis de Gavà.

© 2011, Manel Alonso Figueres

Edició i maquetació: Josep Campmany Guillot

Impressió: Eix de Serveis Gràfics SL,
c de Salamina, 35
L'ospitalet de Llobregat

ip sit legal:

IS : 9 8-84-614- 313-

bra editada amb el suport de:

SUMARI

	Pàgina
Pòrtic	V
Pròleg	IX
Presentació	XIV
UNA MIRADA RETROSPECTIVA	1
Antecedents	3
Un Museu per a Gavà	11
Els primers passos	17
La festa de l'eclosió	20
Crisi d'infantesa	25
1988: la represa	25
L'Associació, membre de ple dret de la Junta del Museu	33
Velocitat de creuer	36
Reforma dels Estatuts de l'Associació d'Amics del Museu	44
Fins avui	45
El finançament i com s'aplicava	47
Els ajuts econòmics al Museu de Gavà	49
LES ACTIVITATS, FORÇA I PUNTAL DE L'ASSOCIACIÓ	51
Les primeres activitats	53
Viatges, excursions i caminades	64
Divulgació del patrimoni	95
Jornades d'estudis	95
Conferències i xerrades	109
Presentacions de llibres i activitat editorial	113
Preocupació pel patrimoni natural i cultural de Gavà	123
In memoriam: un record als qui ens han deixat	128
APÈNDIXS	i

Ricard Cervera i Segura
President de l'Associació
d'Amics del Museu de
Gavà

Pòrtic

Em plau fer-vos a mans el recull històric dels primers 30 anys de vida de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà. Aquesta és també la petita història d'una part important de la vida cultural de la nostra ciutat en els anys tan intensos que van des de la recuperació de la democràcia fins als nostres dies. Uns anys que han vist la transformació d'una ciutat dormitori del cinturó roig de Barcelona marcada pel desenvolupament dels anys 70 i 80 que l'havia omplert de blocs de pisos que envaïen els camps i els turons dels voltants però mancada d'infraestructures bàsiques fins a la ciutat moderna actual que forma part de la conurbació de la Barcelona cosmopolita del segle XXI.

va ser precisament en aquell context del desenvolupament en la perforació dels fonaments d'un d'aquells blocs de pisos en l'entorn turó de Can Intorer que una excavadora es va enfonsar en un esvoranc que resultaria ser ni més ni menys que una boca de les mines neolítiques on 1000 anys enrere s'extraïa la variscita aquella pedra semipreciosa que segons l'historiador llatí Plini el Vell era la joia més preuada per les dones romanes.

ambé va ser en aquell context de lluita per transformar la ciutat mancada d'infraestructures de referents culturals i de llibertats democràtiques que la ciutadania es va mobilitar per a preservar aquella descoberta tot reclamant la creació d'un museu que servís d'apostol a les troballes de les mines així com d'estímul per a la recerca i la preservació del que s'albirava com a ric patrimoni arqueològic històric i natural de la ciutat. En aquell context va néixer el 1982 l'Associació d'Amics del Museu de Gavà.

Avui amb la perspectiva que donen 30 anys la història del Museu de Gavà ha estat una història d'èxit. I en el

que s'ha fonamentat en tres pilars: Primer, el treball de recerca arqueològica d'uns universitaris que van saber relacionar aquell esvoranc de can Tintorer amb les mines de variscita tan llargament buscades per la comunitat científica en els darrers 100 anys. Aquí cal citar de manera destacada l'autor d'aquest llibre, en **Manel Alonso**, que, juntament amb altres arqueòlegs com el Manel Edo, la Josefa Villalba, el Pere Izquierdo o l'Àlicia Estrada, entre molts altres que trobareu recordats en les properes pàgines, van omplir de contingut científic el Museu. Segon, la complicitat política del consistori gavanenc ja des dels primers anys de la democràcia, amb en Joan Múrcia al capdavant d'una regidoria específicament dedicada al Museu i d'un Patronat del Museu (on tornem a trobar en **Manel Alonso**), des d'on es van crear unes infraestructures museístiques de primer nivell i atreure a Gavà uns gestors i uns tècnics que han sabut posar en valor les descobertes, com en Jordi Pardo, en Josep Lascurain, en Josep Maria Carreté, la Mònica Blasco o la Mònica Borrell, entre d'altres directors i conservadors del Museu que també trobareu reflectits al llarg d'aquest llibre. Finalment, el tercer pilar de l'èxit del Museu el constitueix, sens dubte, l'Associació d'Amics, la "societat civil" que el recolza i l'esperona. Figures cabdals de la vida gavanenca encapçalades per en Josep Solé Vidal i, novament, en **Manel Alonso** (primer president de l'Associació) i seguides per un reguitzell de personalitats que veureu també reflectides en aquestes pàgines, han convertit aquesta associació en una de les entitats més prestigioses i amb més socis de Gavà i en un referent en l'àmbit museístic de Catalunya, essent membre actiu de la Junta Directiva de la Federació Catalana d'Amics dels Museus des de la seva creació.

Us convidem a resseguir la nostra petita història a través de la lectura d'aquestes memòries. De ben

segur que molts hi trobareu records personals. A mi m'han permès recordar les reunions per a crear l'associació a la torre Lluc, on hi assistia com a universitari anònim envoltat per les personalitats de la vida cultural local d'aquells temps, o la participació durant 13 anys com a representant dels veïns en el Patronat del Museu (fent coincidir moltes vegades l'assistència a les reunions amb els viatges de visita a la família durant els anys que vaig treballar a un hospital de Londres). Va ser en una d'aquestes reunions on un bon dia algú va portar unes "pedretes" que els arqueòlegs havien descobert a les mines i que deien corresponien a un fetitxe de la fertilitat (després d'enganxar-les adequadament, aquelles "pedretes" es convertirien en la famosa "venus de Gavà"). També m'han servit per a recordar els últims 10 anys de treball a la Junta directiva de l'associació, on cada primer dimarts de mes en reunim una colla d'amics per a preparar viatges, excursions, llibres, fulletons, conferències, ponències, homenatges i un munt d'activitats que donen vida contínua a la nostra associació.

Però aquesta història també ha tingut moments grisos i amargs (els podreu recordar en aquestes pàgines) i cal recordar que encara ens queden moltes coses per a fer en els propers 30 (o més) anys. No podem oblidar que ara vivim anys d'intensa crisi econòmica i la cultura és una de les primeres perjudicades en temps d'ajustos pressupostaris.

*Vull acabar agraïnt al **Manel Alonso** l'esforç de memòria i sistematització realitzat per a oferir-nos aquesta obra, però, per sobre de tot, per la seva entrega al servei de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà al llarg dels seus primers 30 anys de vida. Sense ell, avui no seriem on som. Salut i força, Manel!*

*Ricard Cervera i Segura
Gavà, 14 de juny de 2011*

Antoni Tarrida i Pugès

Pròleg

Vaig tenir una agradable sorpresa quan el bon i admirat amic Manel Alonso em va demanar de fer el pròleg d'aquest llibre. Vaig sentir-me tan afalagat i distingit que, sense pensar-m'ho gens ni mica, vaig acceptar-li immediatament l'honrós encàrrec. Després, però, en un acte de reflexió, em va envair un seriós dubte: podria jo assumir el repte de prologar un autor tan solvent i reconegut? No em ficaria potser en un terreny pràcticament desconegut?

Per poc que l'amable lector conegui la meva modesta obra com a escriptor, de segur que comprendrà que sentís una certa angúnia per la inexperiència. La petició de l'amic Manel, però, tenia una vessant tan generosament falaguera, que també m'havia captivat profundament; i així, per agrair-l'hi dignament, vaig decidir acceptar-li la gentilesa, tot i pensant en els riscos que això em podria comportar.

Recordo que, anys enrere, quan Gavà s'estava convertint en terra d'acollida per a famílies senceres, principalment d'Olocau de Carraixet i de Benalúa de Guadix, entre els gavanencs d'aquell temps es va fer molt popular una dita ben aguda i explícita que, mig de broma, mig seriosament, afirmava que tots els qui arribaven ja no se'n tornaven i "es quedaven per sempre a Gavà, encisats i guanyats per haver begut aigua de la Murtra". I el transcurs del temps, venturosament, ens ha demostrat que tots, nouvinguts i naturals, podem beure d'aquesta aigua, perquè n'hi ha per a tothom; i bevint aquesta "aigua de la Murtra", amb harmonia, respecte i treball, tots hem fet i continuem fent gran, modern i acollidor el nostre Gavà. Aquesta dita ben concisa i sentenciosa ha passat a l'oblit, però el fenomen que vol assenyalar continua vigent, i d'aquesta guisa podem comprovar com la nostra ciutat s'enriqueix i progressa amb l'arribada de nous i futurs gavanencs.

La gran majoria d'aquestes persones ens fan palesa la realitat de com un poble i una terra es poden estimar apassionadament i treballar i lluitar per aconseguir-ne la cohesió i el benestar sense necessitat d'haver-hi

nascut. Per tant, crec que cap exemple pot certificar millor aquesta asseveració com en Manel Alonso, l'autor d'aquesta crònica. Perquè ell, encara que pugui semblar estrany el seu desbordant gavanisme, no va néixer a Gavà; i no va ser amb nosaltres fins a les primeries de 1978 quan, formant part d'aquell grup de llicenciats en història antiga per la Universitat de Barcelona, van arribar a Gavà disposats a emprendre les primeres accions científiques d'investigació arqueològica, primerament a la cova de can Sadurní, de Begues; i a les mines neolítiques de Can Tintorer un temps després. Aquesta felicitat circumstància, en molt pocs anys, va anar adquirint una enorme importància en el món dels especialistes, dels estudiosos i del públic en general, cada vegada més atent als avenços que l'arqueologia aporta al coneixement de la comunitat prehistòrica del nostre territori.

Treballant amb aquell grup de científics, el Manel va descobrir que, a més d'aquelles notables troballes arqueològiques, Gavà també posseïa unes altres riqueses que el van captivar, tan valuoses com aquelles, com són les de la nostra història medieval i de la contemporània, amb tot l'entramat social que les conforma.

Amb tot això, i a partir d'aquells primers treballs de recerca, Gavà ha anat guanyant un valuós historiador i cronista local, perquè ell també ha begut i s'ha capbussat dins l'aigua de la Murtra com ningú. Disculpeu-me la repetició d'aquella expressió metafòrica, però crec que és la més encertada per assenyalar el seu esforç i vocació de recerca per tots els àmbits i racons gavanencs actuals i passats. I és que el Manel, amb un gran sentiment de poble, s'ha integrat per complet dins la nostra història, dins els quefers actuals i el seu esperit inconfusible. Home de figura ben definida, amb la cartera penjant de l'espatlla, curulla de papers i de carpetes, s'ha fet popular; de manera que el trobareu sovint en moltes tertúlies i en actes de caràcter cultural i social. Si a tot això hi afegim que és un bon escriptor i que té una gran capacitat de treball i constància, no ens ha d'estranyar que hagi publicat uns quants llibres i també molts articles amb una gran varietat de temes referits a Gavà, la seva gent i la seva terra.

En aquesta ocasió hem de dir que en Manel Alonso, juntament amb el sempre recordat Josep Soler Vidal i també amb els altres companys de carrera i amb

estudiosos locals i diverses persones que hi van ser de bon principi, foren els artífexs de la constitució de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà. En aquest treball ell ens narra i puntualitza amb indiscutible coneixement de causa, els esforços i les gestions que es van arribar a portar a terme per tal de fer-la realitat.

Tal com diu l'autor en les pàgines que seguiran, la importància de les troballes arqueològiques que s'havien anat produint al nostre terme feien preveure en els mitjans estudiosos locals la necessitat de la creació d'un museu que aixoplugués tota la riquesa del nostre passat, que ja començava a destacar-se en el moment en què es van fer les primeres extraccions d'àrids al Camí Ral. Si a això, a més a més, hi afegim el descobriment de les mines neolítiques de Can Tintorer, l'exigència d'una institució museística i d'investigació històrica es va convertir en un clam.

L'esfondrament del règim franquista va donar ales al projecte del Museu de Gavà i, d'aquesta manera, a la Fira d'Espàrrecs de l'any 1978, ja era una prometedora realitat i que, dins de les naturals limitacions, ja exercia la tasca de ser dipositari i difusor del nostre patrimoni històric. Amb això ja només feia falta el complement d'una altra entitat amb la qual, i donant-se mutu suport amb el Museu, coadjuvés en aquesta tasca. I així va ser. Aquell selecte grup de professionals i de diversos afeccionats locals, i d'altres professionals de l'arqueologia que s'hi van anar incorporant poc temps després i formant un sol cos, van impulsar la constitució de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà. Una entitat que, a hores d'ara, ja ultrapassa els vint-i-cinc anys de vida, i que ha cobert amb escreix les fites que aspirava assolir.

Per això, davant d'aquesta detallada obra d'en Manel Alonso, un dels puntals i creadors de l'Associació, hem de manifestar-li la nostra satisfacció i agraïment per aquesta publicació que ens informa i detalla amb rigor i coneixement de causa tot el que fa referència a la constitució de l'entitat i allò que han estat aquests vint-i-cinc anys llargs d'existència. Creiem, sincerament, que calia deixar escrita aquesta memòria. Necessària per a tot el cos de membres de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà, però també per al conjunt de la nostra ciutadania que, tant l'un com l'altra, faran bé de llegir-la.

Antoni Tarrida i Pugès

Antoni Tarrida Pugès, In memoriam

Avui és el dia 27 de juny de 2010... I avui ha mort aquest bon amic de molts anys. La notícia m'ha agafat tan de sobte, que no he sabut reaccionar d'una altra manera que amb una exclamació de sorpresa i d'incredulitat alhora: «No pot ser –m'he dit a mi mateix– si abans de caure malalt, i d'això no fa pas gaires dies, ens vèiem pel carrer de la Mercè, o davant de l'Associació de Veïns...» Llavors fèiem petar la xerrada una estoneta, molt pocs minuts, és clar, perquè ell anava de pressa a cercar coses per casa, a causa de l'estat delicat de salut de la Maria, la seva esposa.

Quin greu que em sap aquesta mort i com m'ha colpit, encara més, la pèrdua d'un amic entranyable que, ja de bon principi de ser jo aquí –amb tota la colla de companyes i companys que vam donar vida i projecte al nostre Museu– vaig trobar en ell un esperit d'estimació a aquesta terra que el va veure néixer i el va enamorar fins al punt de treballar, no solament la terra física, la tangible, que tot bon pagès estima malgrat les suors que li comporta, sinó també, i tant!, en un camp més extens encara i amb l'aportació d'un esforç molt important per tal d'elevat el nivell intel·lectual i de consciència crítica de la població gavanenca. Tot allò que fos aproximació i coneixement històric de Gavà l'entusiasmava, sense falses emocions ni beateries...

Ell, anys enrere, havia començat una tasca força compromesa en la direcció del periòdic mensual BRUGUÉS en un moment en què encara pesava, i molt, la pressió política oficial sorgida arran de la victòria militar esdevinguda el 1939 i que, encara, fins a les primeries de la dècada dels anys setanta, semblava que havia de durar decennis, tal com havia desitjat i

planejat el dictador. L'Antoni, però, de seguida d'ocupar el càrrec va col·locar-se en una posició de fidelitat a la seva consciència democràtica i al seu apassionat amor a aquest territori. Això, evidentment, un dia va costar-li el càrrec pel fet d'haver denunciat l'atemptat que s'havia projectat cometre contra el massís de Garraf, perquè s'hi havia d'ubicar un abocador de residus orgànics i de tota mena a la vall de Joan, indret comprès dins els termes de Gavà i de Begues. Contra les tesis científicament provades de les autoritats acadèmiques, que havien aconsellat que en aquest territori de formació càrstica no s'hi podia instal·lar un abocador d'aquestes característiques, les altres autoritats, les polítiques, exhibint una gran dosi d'ignorància i d'autoengany van fer prevaler llur decisió. En Tarrida no va poder –ni va voler– callar davant d'aquella barbaritat. I l'article que pensava publicar denunciant el fet ja no va veure la llum. Per aquesta raó, i per moltes altres, vam poder copsar, de seguida, que tenia una sensibilitat molt esmolada, i el preocupava tot allò que afectava Gavà i el seu patrimoni històric, el patrimoni forestal, la toponímia correcta i exacta... D'això en podríem parlar una bona estona, però ho deixarem per a una altra ocasió en què puguem recordar-lo amb més precisió i honor. Mentrestant el tindrem de model per a emmirallar-nos en la seva actitud de fidelitat.

L'Antonet, per tant, és i serà una de les persones importants d'aquest poble que trobarem a faltar. D'ara en endavant no tindrem la paraula de l'home entès o intuïtiu, el del comentari meditat o espontani, que sempre tenia a punt. Així l'hem conegut, i per sempre així el recordarem.

*Manel Alonso Figueres
Gavà, 27 de juny de 2010*

PRESENTACIÓ

Manel Alonso Figueres

No em surt de fer una ostentació de modèstia –termes que, és clar, es rebutgen mútuament–. Havent llegit, però, les paraules del bon amic de molts anys que precedeixen aquesta presentació, sí que em surt de tot cor l'agraïment per la generositat amb la qual s'ha expressat parlant de mi. I em plau de dir-li: «Gràcies, benvolgut amic Antoni, però crec que, a benefici meu, hi has posat més pa que formatge». Amb tot, però, l'accepto de molt bon grat perquè sé que les seves paraules, sortides del cor, són presidides per la sinceritat.

És cert que he treballat. Cal que digui, però, que no tot sol, per fer realitat viva el que avui és el Museu de Gavà i l'Associació que avui ens aixopluga a tots els qui estimem la història en general, i la de Gavà en particular; i, a més a més, naturalment, que tenim interès en tot el que cobreix o enriqueix les nostres necessitats de coneixement. Des del moment més reculat dels nostres primers avantpassats dels quals tenim notícia, fins a la col·lectivitat gavanenca actual, tot això és el valuós material que convoca el nostre interès; perquè l'Associació d'Amics del Museu de Gavà no és solament una entitat que ens acull com a membres perquè siguem només «l'entitat amiga» del Museu de Gavà, sinó que vol empeltar-nos amb una pruija afectiva perquè donem suport social al Museu, que és qui té el deure de posar en relleu tot allò que ens ha conformat com a poble, de recuperar tot el bagatge cultural i històric mil·lenari que portem a les espatlles, tota la voluntat de preservar tant la nostra riquesa patrimonial històrica i social com la riquesa natural que ens envolta, de fer que les nostres muntanyes, els camps, les rieres i, en una paraula, el

que va ser el mitjà de vida dels nostres avantpassats no sigui malmès. Per tant, i ho dic amb plenitud de consciència, l'Associació d'Amics del Museu ha estat, gairebé tot al llarg dels seus anys d'història, una veu més –entre unes altres, naturalment!– a assenyalar què és allò que cal fer perquè el poble i el terme de Gavà siguin el model de respecte fidel a l'esforç i a la suor dels nostres ancestres.

Ara que ha pogut sortir aquesta memòria de més d'un quart de segle, amb un retard considerable i només atribuïble a qui l'ha escrita, vull deixar constància del meu agraïment senzill, però profund, a moltes persones de Gavà i a unes quantes de les seves famílies que m'han acollit sempre com si fos un més de casa seva, i això ha refermat encara més l'estimació a aquest poble, que també me l'he fet meu, per a entregar-m'hi amb un delit que no em veig amb cor ni sóc capaç d'analitzar. I això, cuito a dir que no se m'ha d'atribuir com a mèrit, sinó com a cosa natural que ha brotat en mi després d'haver copsat l'afecte que he rebut al llarg dels anys.

El meu record i estimació emocionats va, primerament, per en Josep Soler Vidal i la seva esposa, la Magdalena, que no dubto a assegurar que em van tenir un afecte que jo qualificaria gairebé de paternal, i tota la seva àmplia família, la que viu a Gavà i la que és a Mèxic. Una altra persona a la qual he professat un gran afecte, ha estat l'amic Miquel Armengol Xartó, i amb ell la seva família. Ell també va ser una d'aquestes persones molt enamorades d'aquest poble. De com n'estava, de Gavà! Hi ha també entre els meus amics l'Alfons Gibert Valentí, traspasat fa més de set anys, amb el qual vaig compartir molts moments dedicats –entre altres interessos– a la investigació històrica del nostre poble. També tinc present l'amic Josep Corbalan i tota la seva família, cantaire de la Societat Coral La Igualtat durant més de cinquanta anys (si no vaig errat de comptes), amb qui sempre he gaudit d'una gran confiança, ja des del principi de ser jo a Gavà. Cal que remarqui que en Josep va ser un dels membres fundadors de la nostra Associació. També de l'Isidre Olivella, president d'aquesta entitat coral claveriana, i de la seva família, bons amics gairebé des de la mateixa època en què es fundava l'entitat nostra, i amb els quals comparteixo, per raons òbvies de l'ideari claverià, l'amor a la nostra terra i a aquest Gavà entranyable que ens ha tocat per sort. I no puc oblidar, naturalment, el malaguanyat amic Antoni

Tarrida, i la seva família. Home que ha estimat la terra, i no només perquè va ser pagès, sinó perquè sentia, creia i vivia la realitat que el nostre terror té la facultat i el poder de conformar la personalitat gavanenca;¹ i jo hi estic d'acord, en aquesta afirmació. En Tarrida va ser un dels meus informadors més valuosos en el primer llibret que vaig escriure, braç a braç, amb en Josep Soler Vidal.² Tal com haveu pogut llegir, d'ell és el pròleg esplèndid que encapçala i acompanya aquesta obra i, torno a dir-ho, generós, que heu llegit. Cal que en digui alguna cosa més?

N'hi ha d'altres, de persones, amb les quals també m'ha unit, i encara m'hi uneix, un sentiment d'afinitat notable en les coses que he anat fent en aquests més de trenta-tres anys que fa que sóc aquí. Si hagués de citar-les totes, a part que seria una llista força llarga, correria el perill d'oblidar-ne alguna. No ho faré, doncs. Això no obstant, vull acompanyar la meva disculpa juntament amb la meva gratitud, que prego que em siguin acceptades amb el mateix afecte emocionat amb què les adreço.

Només em queda una cosa a dir, que tot seguit la transcrib sobre el paper. Voldria que miréssiu aquesta memòria com això que és. I aquesta facultat, la memòria, que quan som joves la tenim –de manera natural– amb plenitud, en arribar i superar la setantena, com és ara el meu cas, comença a deixar de ser-nos fidel. Hi ha prodigioses excepcions, és clar; però, gairebé sempre, el fet és el fet, i no hi ha més cera que la crema. Amb això vull dir, ja ho anticipo abans que hom s'introdueixi en el text que ve, que hi podrà trobar llacunes no prou, o gens, terraplenades. Hi pot veure, també, errors d'apreciació o inexactituds diverses. Amb tot, però, no haurà estat per la inclusió volguda ni intencionada de mancances o de defectes, sinó per més d'una raó, a més de l'exposada unes ratlles més amunt, com poden ser que algun document important, o no tan important, s'hagi perdut o esgarriat, i jo no l'hagi pogut tenir en compte. Per la causa que sigui, si així ha estat, reitero la meva petició de disculpes i, alhora, que amb l'única finalitat de perfilar millor el contingut d'aquesta memòria, la persona lectora i assabentada m'ho faci saber, que sempre serà benvinguda i tindrà també el meu agraïment.

M. A. F.

[1] Gairebé podríem parafrasejar –salvant molta distància i encara amb força dubtes– un text de Pere Coromines en el seu Elogi del paisatge català, quan ve a dir, més o menys, que si arribava el moment que no quedés cap català de soca-rel «el nostre paisatge tornaria a produir amb els segles una altra raça tan essencialment catalana com la nostra». Doncs, on diu «catalana», posem-hi gavanenca, segons Antoni Tarrida, referint-se a l'aigua de la Murtra.

[2] El gener de l'any 1983, l'Ajuntament de Gavà encarregava al Museu que fes una història del conreu de l'espàrrec als nostres camps agrícoles. Atès que era una temàtica no afí a la de l'especialitat que ens ocupava, jo em vaig comprometre a fer-la per una necessitat, en aquell moment, estrictament econòmica. En Josep Soler Vidal em va oferir el seu ajut, que vaig acceptar amb agraïment, i mai no va voler acceptar ni un cèntim dels diners cobrats.

Una mirada retrospectiva

Una fotografia primerenca d'en Manel Edo, membre del GRAC (Grup de Recerques Arqueològiques de Gavà) en els primers anys d'exploració del jaciment de can Tintorer. Foto: Jordi Rodríguez, publicada a M. J. Villalba, L. Bañolas, J. Arenas, M. Alonso, Les mines neolítiques de can Tintorer. Gavà. Excavacions 1978-1980, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1986.

[3] En la llicenciatura de Filosofia i Lletres, fins més ençà de mitjan la dècada de 1970, s'encabien totes les disciplines que anys després van ser impartides per les facultats de geografia i història, de filosofia i ciències de l'educació i de filologia.

[] Era el nostre malaguanyat i estimat amic Alfons Gibert. Tan incisiu, ell, no se n'estava mai de dir allò que més el preocupava. La meua resposta, indefectible, sempre era que l'equip del Museu teníem com a especialitat l'estudi de la prehistòria i que els altres períodes històrics, sense menysprear-los –de cap de les maneres–, no ocupaven el primer rengle de l'interès de la nostra investigació .

Antecedents

No podríem fer un repàs històric d'aquests anys de vida de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà sense, necessàriament, fer esment de les primeres accions d'investigació arqueològica que un grup de llicenciats en Filosofia i Lletres per la Universitat de Barcelona vam encetar en aquest territori cap a les primeries de l'any 1978.³ En conseqüència, d'aquella activitat va venir la necessitat de la fundació del Museu de Gavà, institució municipal que havia de ser, ja de bon principi, la dipositària i difusora de la riquesa històrica de Gavà –i diem històrica en el sentit integral– perquè no podem, de cap manera, fer distincions jeràrquiques a l'hora de classificar els diversos períodes de l'esdevenença de la humanitat.

És cert que durant anys la recerca estigué orientada cap a les vessants més pròpies i pròximes a la formació especialitzada dels arqueòlegs investigadors de la prehistòria de Gavà, és a dir, la prehistòria; però això no significava que hi havia d'haver un abandó absolut vers la història més recent: el món medieval, per exemple. En un to jocós, hi havia qui deia que hom sabia millor què menjaven els primitius neolítics gavanencs que no pas allò que constituïa la dieta dels nostres avis i dels nostres rebesavis.⁴

Avui aquella mancança inicial ha disminuït, perquè la Secció d'Història del Museu ha aconseguit pal·liar aquell dèficit. Prova del que diem són els darrers treballs publicats de la història de la família Marc d'Eramprunyà, la de l'American Lake, amb la participació de diversos autors. N'hi va haver d'altres, de publicacions editades per l'Ajuntament, o pel Museu mateix, ja en un període força reulat. Aquestes foren diverses ja des del 1969, quan Josep Soler Vidal iniciava la Col·lecció Brugués amb l'estudi de *L'expansió dels cultius gavanencs i la rompuda de les Marines* (obra reimpressa en 1983); després vindria *Plet de termes i de pastures entre Gavà i Viladecans*, publicat el 1981. El 1986, a instàncies del president de la Societat Coral La Igualtat, aleshores en Pere Margarit Comas, el Museu publicava *La Igualtat*,

noranta anys d'història. Aquest seria el precedent de la publicació del centenari de l'entitat, que veuria la llum deu anys després. També, en 1986, per encàrrec de l'Ajuntament de Gavà a Miquel Pérez i Dolors Sanahuja, sense la col·laboració del Museu, sortia la publicació *Recorregut per l'arquitectura històrica de Gavà*. El 1989, l'Ajuntament de Gavà amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat, patrocinaven una obra adreçada a l'alumnat de segona ensenyança de Gavà que duia per títol *Itineraris per la història i la natura de Gavà*. Aquesta publicació havia estat coordinada per l'Àrea d'Ensenyament del Patronat de Cultura, Ensenyament i Joventut i en la qual hi havia treballat diversos especialistes en història, natura, disseny i educació. També hi ha les obres editades per l'Associació d'Amics del Museu; tenim les que amb motiu d'unes jornades sobre el món romà a les nostres terres van exposar quatre especialistes d'aquesta temàtica; aquestes es van donar el mes de juny de 2001. Unes altres jornades foren les del mil·lenari de Gavà, que van ser exposades per historiadors i estudiosos del nostre passat medieval. Darrerament han estat els treballs d'Antoni Tarrida sobre la nostra pagesia, o les memòries d'aquest mateix autor sobre els anys vint i trenta;⁵ *Gavà: històries medievals*, de Josep Campmany; i un recull de contes i narracions gavanenques, *Fil per randa*, d'Alfons Gibert Valentí —en edició pòstuma.⁶ Una altra obra publicada va ser, també de Josep Campmany: *Història del culte a la Mare de Déu de Bruguers*, amb motiu de la commemoració dels 500 anys de la inauguració de l'ermita actual i del trasllat de la marededéu des de l'antiga capella enrunada, arran del cingle on hi ha la cova en la qual, segons tradició llegendària, fou trobada la imatge.

I, el març del 2009 va sortir la publicació dedicada a la companya arqueòloga Alcía Estrada que, tan aviat en la seva vida, ens va deixar el gener de 2008;⁷ i aquesta publicació va ser, no solament un recordatori, sinó també un obligat homenatge a la persona i a la tasca que ella va dur a terme durant anys. Aquesta obra era la participació de diversos autors; i tots ells foren, en algun moment o un altre,

El títol d'aquest conjunt de textos sobre Catalunya, editada per primer cop l'any 1934, i que va ser usat com a llibre de text a les escoles de la Catalunya republicana va donar títol al segon llibre d'Antoni Tarrida editat per l'Associació.

[5] Antoni Tarrida és l'autor de *Pagesos, sorres i espàrrecs*, publicat l'abril de 2003; i de *Terra i ànima: el Gavà de quan jo anava a escola*, publicat l'abril de 2005, que després esdevindrien els números 1 i 2, respectivament, de la Col·lecció Gent Nostra.

[6] Edició feta amb el suport de l'Ajuntament de Gavà.

[7] La mort d'Alcía Estrada ens va deixar en un estat de consternació difícilment superable, i del qual encara queden molts rastres del dol i de la sensació de mancança d'una persona estimada per molts dels qui la vam conèixer, tant pel que feia als valors humans com a la vàlua científica.

Exploració d'una galeria de la mina número 1 de can Tintorer, l'any 1975. Miquel Aulló, Jordi Rodríguez i Hansjörg Honegger van començar a investigar les mines de can Tintorer els anys 1975 i 1976. L'any 1978, junt amb Joan Arenas, Lourdes Bañolas, Joan Ricart i Josep Aulló, van confluïr amb Manel Alonso, Manel Edo, Manel Millán, Josefa Villalba i Lydia Gordo, que havien fet una cala de prospecció al poblat ibèric del Calamot. Foto: Jordi Rodríguez.

companys o col·laboradors seus en els diversos jaciments arqueològics en què l'Alícia va prendre part. Porta el títol de *L'arqueologia a Gavà. Homenatge a Alícia Estrada* i constitueix el número 5 d'aquesta col·lecció. L'Alícia ha deixat un important bagatge de material estudiat com a resultat de les investigacions fetes al nostre jaciment més emblemàtic, que és el de la mineria neolítica a Gavà, conjuntament amb en Josep Bosch; sense oblidar, però, l'ingent esforç que van arribar a realitzar tots els components del grup d'arqueòlegs que van iniciar les primeres investigacions del món neolític de Can Tintorer. Però, l'Alícia també va treballar en uns altres espais d'investigació arqueològica fora de Gavà i, per descomptat, també a la nostra ciutat. Són molt importants els treballs que va fer a la recerca del nucli històric de la vila romana de Sant Pere de Gavà; al carrer del Cap de Creus, al carrer de Sant Pere i al de Sant Nicasi i al de la Rectoria. Anys enrere, també, amb l'equip directiu format per Pere Izquierdo, Lali Sintas i ella mateixa, van excavar la necròpolis altmedieval de Rocabruna, amb la col·laboració, entre molts altres, de Jordi Nadal –el qui seria temps després el seu marit– i també hi va ser, amb més curta presència, l'autor d'aquesta memòria.

Aquests darrers títols, edicions que es van iniciar ara fa més de sis anys, són el que constitueix una col·lecció d'obres força reeixides, adreçades a la divulgació de temàtiques diverses, sempre referides a àmbits d'interès gavanenc. Els autors d'aquestes obres –no caldria dir-ho– són gent de casa; i l'obra que teniu a les mans és ja el número 7 d'aquesta col·lecció, que hem convingut a anomenar-la *La nostra gent*.⁸

* * * * *

A aquelles labors d'investigació historicoarqueològica que hem esmentat, fetes inicialment en solitari pel nostre grup –Grup de Recerques Arqueològiques de Gavà (GRAG)—⁹ de seguida s'hi van afegir uns altres companys de Gavà i de Barcelona, afeccionats a l'arqueologia. D'aquests, n'hi va haver quatre que ja havien fet estudis d'arqueologia, i eren posseïdors dels diplomes que atorgava la Universitat de Barcelona, com a diplomats en arqueologia hispànica: Juan A. Arenas Manzano, Miguel Aulló Alarcón, Joan Ricart Arnal i Jordi Rodríguez Vicent.¹⁰ La resta de companys van ser Lourdes Bañolas Merino, Josep Aulló Mogino i Hansjörg Honegger.¹¹ És a dir que, en total, vam ser un grup d'una dotzena d'arqueòlogues i arqueòlegs, que foren Manel Edo Benaiges, Lydia Gordo Ribas, Manuel Millán Cascalló, M. Josefa Villalba Ibáñez, i l'autor d'aquesta memòria, al qual va prestar una molt valuosa col·laboració tot aquell col·lectiu esmentat. Fou realment un equip auxiliar magnífic que, sense ser professional de la disciplina que tenia al davant, va saber estar al nivell d'allò que les necessitats imposaven; i, en un temps ben curt, va arribar a adquirir, fins i tot, un notable coneixement de la matèria. Després, noves incorporacions procedents de la Universitat de Barcelona van anar enriquint aquell grup de treball; algunes d'aquestes van ser permanents, d'altres hi contribuïren esporàdicament, però totes amb dedicació i qualitat excel·lent: Josep M. Solias Arís,¹² Anna Blasco Olivares, Pilar Rispa Hernández,¹³ Elisenda Vives Balmanya,¹⁴

[8] Hem adoptat aquest nom en memòria d'aquella col·lecció que va editar la Llibreria Catalònia, de Barcelona, a mitjan anys vint, i va tenir una acceptació popular notable. Aquí van sortir publicades diverses biografies breus de catalans il·lustres: Santiago Rusiñol, Salvador Andreu (el Dr. Andreu), Josep Carner, Antoni Rovira i Virgili, entre d'altres. Fou dirigida per Màrius Aguilar i Carles Soldevila.

[9] De fet, però, el nom de Grup de Recerques Arqueològiques de Gavà no va començar a funcionar fins que tot el grup no es va haver consolidat.

[10] Aquests diplomats eren, alhora, membres de l'Associació de Diplomats en Arqueologia Hispànica de la Universitat de Barcelona (ADAHUB).

[11] Hansjörg Honegger †, un noi suís, amic de Jordi Rodríguez, membre de la Société Suisse de Spéléologie i un bon topògraf; no en va fou membre també del Cercle de Topographie Souterraine, de Bèlgica.

L'Alícia Estrada en un moment de les excavacions de les mines de can Tintorer. Fotografia: portada del llibre L'arqueologia a Gavà. Homenatge a Alícia Estrada, Gavà, Associació d'Amics del Museu de Gavà, 2009.

[12] Actual director del Museu d'Història de l'Hospitalet. Va formar part de la comissió gestora i signant dels primers estatuts de l'Associació.

[13] D'una manera esporàdica, però molt efectiva, va ser la feina que va dur a terme Pilar Rispa, una gran professional de dibuix i en el món de la restauració de materials arqueològics. Vegeu l'article que va publicar a la revista del Museu de Gavà i de l'Associació d'Amics del Museu, *La Sentiu*, núm. 11, 1986.

Marta Blanch Falp, entre d'altres.

Amb tot aquest cabal d'elements abocats a la investigació de la nostra prehistòria neolítica, no ha d'estranyar ningú que, de la població de Gavà mateix, no gaire anys després, sortissin noves vocacions de gran mèrit professional dins del camp de l'arqueologia. Aquests han estat els casos ben remarcables de Pere Izquierdo Tugas,¹⁵ d'Alícia Estrada Martín,¹⁶ de Núria Castellano Solé,¹⁷ d'Eva M. Poblador Relancio,¹⁸ i d'Amaia Bordas Paralea,¹⁹ per citar-ne només aquests cinc. Persones ben representatives d'això que en podríem anomenar «l'escola de Gavà», si ens permeteu la immodèstia.

Preguem el lector que disculpi aquesta introducció, si és que l'ha trobada massa llarga, que podria semblar només de recordança d'aquelles persones primeres que van intervenir en la investigació del passat del nostre terme. Si ens hi hem aturat ha estat solament amb la intenció de citar tots aquells dels quals, de bon principi, va sorgir la idea de fer realitat la fundació d'una associació ciutadana que fos portadora, difusora, i també, i tant!, «proselitista» davant la

nostra població de la tasca que el Museu duia a terme en aquell moment; que contagiés a amics i familiars l'ardor que ens movia;²⁰ i, per damunt de tot, que engresqués també els nostres convilatans d'aleshores a involucrar-se i aprovar la tasca que el Museu de Gavà tenia el propòsit de dur a terme en el futur. Així ho dèiem en l'editorial del nostre Butlletí número 1, de novembre de 1980:

«L'Associació vol posar al carrer, com a entitat creada per a promoure i difondre, amb els mitjans de què disposi, la tasca del Museu Municipal de Gavà». I acabàvem amb unes paraules, a la Cloenda, dient: «Pretenem llançar una crida a tothom de Gavà i de fora de Gavà. Una crida que vol empeltar la gent de la il·lusió i l'afany que impulsa tots els qui han treballat de ferm fins avui per fer que la nostra vila tingui un museu a la mida de la seva importància històrica i arqueològica. [...] D'aquí ve que cal la col·laboració i l'esforç de tothom, a fi que aquella il·lusió i aquell afany siguin una realitat. D'aquí ve, també, que s'hagi constituït l'**Associació d'Amics del Museu de Gavà** i que avui us adreça aquesta crida per a portar a terme, amb totes les seves possibilitats, la tasca de contribuir al sosteniment del **Museu de Gavà** a tots nivells».

Les darreres paraules –«això de contribuir al sosteniment del Museu de Gavà a tots nivells»– eren, evidentment, més aviat un desig, una expectació quimèrica, que no pas una afirmació de qui toca de peus a terra. Això no obstant, crèiem que aquella exageració podia produir un resultat positiu, un resultat d'èxit en definitiva, de la mateixa manera que la temeritat, de vegades, comporta triomfs heroics.

Aquesta actitud agosarada no va cessar en cap moment i, per descomptat, la vam portar amb tot l'encert de què vam ser capaços des de bon principi. Aquell equip format per totes les persones que hem citat havíem de conjugar la tasca de la investigació científica amb la més prosaica, que va consistir, aquesta, en la creació de tot un aparell logístic per tal de conservar adequadament els arxius documentals de les excavacions arqueològiques. Per a aquesta

[14] Va col·laborar en algunes campanyes d'excavació a la cova de Can Sadurní, de Begues; i és autora de l'estudi de les restes antropològiques del jaciment de Can Tintorer, publicat a la memòria d'excavacions de 1978 – 1980.

[15] Arqueòleg de vocació ben primerenca, és un dels membres més antics de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà. El març de 2007 va ser nomenat director del Museu Nacional d'Arqueologia de Catalunya, càrrec que exercí fins al 2009.

[16] Àlicia Estrada †, va significar una persona de gran ajuda per a aquest treball, amb l'aportació de documents del seu arxiu particular; a part de la seva entrega a l'Associació, que presidí durant molts anys, amb una molt gran dedicació. Professora de pràctiques i, durant quatre anys, investigadora becada per la Universitat de Barcelona. Va col·laborar en projectes de la càtedra de prehistòria d'aquesta universitat i dirigí les excavacions de la balma del Gai, de Moià, a part d'una vintena més del terme de Gavà. Durant anys fou directora de l'empresa de serveis de difusió 3 Associats, de Gavà, per a l'alumnat de les escoles de Catalunya.

[17] Conferenciant sobre l'arqueologia i la història egípcia, és membre de l'Associació des de fa molts anys. Doctorada per la Universitat de Barcelona, el 15 de febrer de 2006, per la tesi *L'arquitectura funerària al període saïta*, dirigida pel Dr. Josep Padró Parcerisa i qualificada de Cum Laude,

[18] Tot i que no orientada a l'arqueologia –va fer història universal contemporània– va ser membre de l'equip de difusió de l'Escola Taller d'Arqueologia, vinculada al Museu.

[19] Arqueòloga, va començar la seva tasca al Museu de Gavà en l'Escola Taller d'Arqueologia. Un cop acabada la carrera, era l'any 1998, va intervenir en diverses excavacions al costat d'Alícia Estrada i de Josep Bosch. Ha excavat a les mines i n'ha estat guia per a grups d'adults i d'escolars. També ha intervingut en diverses excavacions d'urgència a Gavà i, actualment, és professora en una escola privada de la ciutat. No va néixer a Gavà, però se'n sent tant com el qui més; podríem incloure-la, doncs, en l'estol de persones d'aquelles que citava l'Antoni Tarrida sobre la seva adscripció a Gavà.

[20] En un parell de setmanes havíem aconseguit fer uns vint-i-cinc socis entre familiars i amics; això a part de les moltes persones de Gavà que se'n van fer i que, a més, s'hi van lliurar amb dedicació.

[21] Junta constituïda després de l'assemblea del 24 de maig de 2011.

segona tasca no disposàvem d'efectiu pressupostari que provingués de l'Ajuntament de Gavà (ni de bon tros), tot i que el Museu era, és, de titularitat municipal i, com que calia tenir uns mínims estructurals per tal d'operar amb més o amb menys eficàcia, va caldre la contribució de tothom. D'aquesta circumstància adversa, també, va néixer l'Associació d'Amics del Museu de Gavà.

* * * * *

En el moment d'acabar aquest apartat no me'n puc estar d'agrair als antics membres de l'entitat, que amb el pas dels anys he tingut el plaer de conèixer i de valorar els seus esforços per l'Associació. Ara, però, em toca també adreçar la meva estima a tots els de l'actual Junta: Ricard Cervera, Teresa Balsells, Josep Campmany, Maria del Carmen Monteagudo, la Toni Ruiz Martínez, Joan Murcia.²¹ Però igualment als recentment incorporats a la Junta, M. Mercè Mitjans, Àngels Font, Esteve Carbonell, Alfons Madrid i José Juan Montolio. A totes aquestes persones, doncs, a més a més, els agraeixo l'ajuda i la comprensió pel meu retard en l'acabament d'aquest volum que teniu a les mans.

Vista aèria del castell d'Eramprunyà. Font: fotografies de Livesearch.

Un Museu per a Gavà

La voluntat de tenir un museu a Gavà

Sabem que, de molts anys abans i en un grau més o menys afí de voler un museu per a Gavà, unes quantes persones –gavanenques, totes– havien acariciat el desig que un dia veuriem fet realitat aquell somni.²² Van ser elles les qui van començar per l'intent de crear, el 1970, una entitat que s'adherís a l'Associació d'Amics dels Castells, ja que en el nostre patrimoni tenim el d'Eramprunyà, joia de la corona de la nostra història medieval. No és estrany, tampoc, que la nostra Unió Muntanyenca Eramprunyà hi estigués ficada, fins i tot amb la dedicació d'una persona, la Montserrat Arqué, perquè fes d'informadora en la seu mateixa de l'UME, quan tenia aleshores la seu al carrer dels Màrtirs de 1714.²³ Hem d'afegir, això no obstant, que a Gavà s'havia despertat, de feia força temps, un corrent d'interès per la restauració del nostre castell.²⁴ Per tant, no ha d'estranyar que agafés força la idea de fundar una entitat que procu-

[22] J. A. Casado reivindicava un museu per a Gavà ja l'any 1966. *Brugués*, núm. 91, maig, p. 8.

[23] *Brugués*, núm. 138, juny de 1970, p. 3

[24] Jordi Vaghi, *Brugués*, núm. 20 (li correspondria el 21), març de 1960, p. 1 i 8.

Divisa i logotip de la Asociación Española de Amigos de los Castillos, fundada el 1952.

Joan Vila Canut, en el banquet de comiat de Gavà. Foto: Jordi Vaghi. A la pàgina següent, Logotip del Patronat Històric de Gavà. L'autor va ser Joan Tutusaus.

rés investigar la història medieval nostra, i que procurés salvar el castell de la degradació. Ens consta que la delegació local de l'Associació d'Amics dels Castells es constituí el maig de 1972, sota l'impuls del regidor de cultura Vicenç Agustí Morgades, presidida per Pere Izquierdo Aso. El vicepresident era el mateix regidor, la secretària era Maria Eugènia Marrugat, i el secretari Josep Maria Campa. L'entitat, però, no acabà de rutllar, i el seu president la donava per «morta abans de néixer» el juny de 1975.²⁵ De tota manera, queda clar que el pòsit de sensibilitat envers el nostre patrimoni històric i monumental ja ve de lluny. Si no d'una manera definida i clara al principi, almenys, com un afany subjacent, hi havia la idea, o la voluntat, de crear una institució cultural que donés cabuda a les aspiracions d'aquelles persones sensibles a la fundació d'un museu a Gavà. Per tant, qualsevol iniciativa que hi estigués vinculada –i l'Associació d'Amics del Museu va arribar, després, amb els anys, a ser-ne una de molt important– va obtenir un ampli ressò i molt bona acceptació.²⁶

Hem de tenir present, també, que cap a l'estiu de 1966, el Patronat d'Història de Gavà, fundat de feia ben poc sota la presidència de l'alcalde Josep Lluch Clua, per gestionar una beca d'estudi que portava el nom de «Història de Gavà» –beca que havia guanyat Joan Vila Canut, secretari de l'Ajuntament de Gavà, el qual s'havia posat a treballar en la investigació de la nostra història medieval.²⁷ A partir d'aquell moment van anar sortint articles al periòdic mensual *Brugués*:²⁸ sobre demografia de Gavà i dels pobles de

[25] Jordi Vaghi, *Brugués*, núm. 157, maig 1972, p. 2; *Brugués*, núm. 163, març 1973, p. 15. Pere Izquierdo, *Brugués*, núm. 182, juny 1975, p. 22.

[26] Joan Tutusaus ja reivindicava una *Associació d'amics de Museus* l'any 1964: *Brugués*, núm. 67, febrer, p. 9.

[27] Beca anunciada al *Brugués*, núm. 92, agost, p. 3. Dotada amb 50.000 pessetes mensuals, lliurades per l'industrial Josep Colomé Formosa, l'adjudicació es va anunciar al *Brugués*, núm. 93, juliol, p. 3. Al mateix *Brugués*, núm. 94, agost, p. 3, es comentava la creació del Patronat d'Història de Gavà. Detalls de l'experiència, per Antoni Tarrida, *Brugués*, núm. 107, setembre 1967, p. 3.

[28] Ens vam congratular quan el febrer de 2006 el nostre periòdic local adoptava el nom, normativitzat, de *El Bruguers*. Era el número 256 (nova època), en el qual es feia la justificació del canvi de capçalera. De sempre ens havíem preocupat per arribar a aconseguir la normativització de tota la nostra toponímia, i així ho havíem dit de feia temps en diversos escrits, malgrat el refús força general que, d'entrada, es produeix quan un nom de lloc, vist sempre de la mateixa manera, la gent troba que li han canviat.

[29] El primer article històric de Joan Vila fou publicat al *Brugués*, núm. 95, setembre 1966, p. 6. Al *Brugués* núm. 96, octubre, p. 5, ja apareixia el logotip del Patronat. El darrer article de Joan Vila fou al *Brugués*, núm. 102, abril 1967, p. 6, perquè l'autor va ser traslladat de la seva plaça de funcionari. La tasca fou continuada per Josep Soler Vidal: *Brugués*, núm. 103, maig 1967, p. 2.

[30] En l'editorial del número 94 del *Brugués*, aprofitant el fet que el Dr. Jaume Codina, del Prat de Llobregat, havia publicat la seva obra *La gent del fang*, el director feia vots perquè Gavà tingués ben aviat la seva pròpia monografia històrica.

[31] Abans d'en Tarrida, foren directors del *Brugués*, fins al 1966, Joan Grau Soler i el seu germà Florenci.

[32] Antoni Tarrida dimití de director en ser-li censurat un article (que no va arribar a ser publicat) sobre la conveniència que es permetés l'assistència als plens a tota persona de Gavà. En cada Ple municipal l'alcalde expulsava de la sala els membres del grup Jovens, perquè els considerava no grats. Tarrida va dirigir el periòdic de març de 1966 a juliol de 1971. Més endavant, en va reprendre la direcció el març de 1973, amb un nou alcalde a l'Ajuntament, fins al juny de 1974.

l'entorn, de les finances de l'ajuntament a les darres del segle XIX, costums del Baix Llobregat, etc.²⁹

La creació d'aquell primitiu Patronat podríem considerar-la ja com l'incipient centre d'estudis que la nostra vila tant volia i necessitava.³⁰ De totes aquelles persones que ja havien començat a treballar per aconseguir la institució que desitjaven hem de recordar, segons les dades que ens proporciona el *Brugués* de la primera època, els noms d'Antoni Tarrida,³¹ autor i promotor d'aquella idea que temps després havia de cristal·litzar; alhora que fou director d'aquest periòdic mensual des de març de 1966 a juny de 1974;³² i que també va compartir, de força temps abans, espais a la revista amb articles sobre episodis de la nostra història medieval: era en aquells esperats «Retablos històrics»;³³ de Josep Soler Vidal, que havia tornat de l'exili l'any 1965; l'home que, durant l'estada forçosa a Mèxic, havia dedicat molts esforços per arrencar dels antics documents de l'Archivo General de la Nación, episodis de la història d'uns homes de Catalunya que van fer de colonitzadors, que s'havien embarcat en les naus castellanques, l'epopeia dels quals no havia quedat reflectida en cap de les històries oficials d'Espanya;³⁴ de Marian Colomé, estudiós dels nostres costums i folklore –i poeta dels nostres indrets insignes–, el qual també investigà i va escriure sobre alguns dels nostres racons entranyables i pintorescos, i sobre les formes de vida i els costums d'aquell Gavà de l'antigor; i encara hi afegirem el nom de Josep Tintoré Satlari, que també es va interessar en aquest projecte; més tard s'hi incorporarien Joan Alfonso Ferré i Pere Comas Llovera...

Sobre la voluntat de crear un centre d'estudis històrics, o un organisme similar, hi ha una anècdota

força interessant, que creiem que pagarà la pena d'explicar-la. En aquella època, aquest grup de persones il·lusionades, amb la intenció de començar a investigar el nostre passat, va demanar de tenir una entrevista amb el senyor Don Manuel Girona, fill de qui havia comprat la baronia,³⁵ a casa seva a Barcelona, per demanar-li de poder accedir a l'arxiu, que aleshores encara estava sencer a l'antiga Casa dels Delmes, al carrer dels Màrtirs del Setge de 1714,

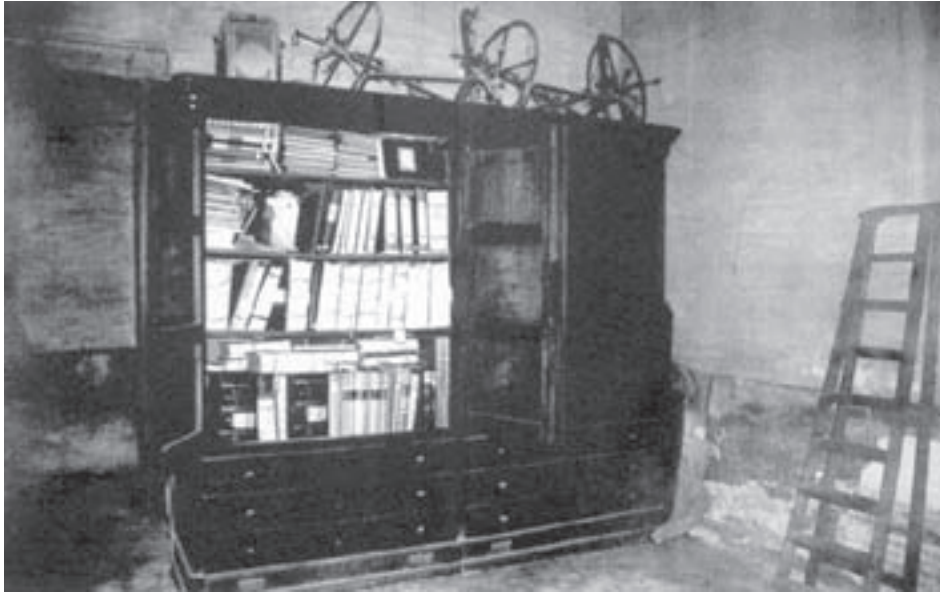
Josep Soler Vidal fou un dels involucrats en els primers intents de fundar el Museu de Gavà, i esdevingué el primer president del patronat del Museu. Foto: Benet Solina.

[33] L'amistat d'Antoni Tarrida amb el Dr. Jaume Codina, del Prat de Llobregat, havia esperonat el nostre gavanenc a fer història del nostre passat local.

[34] Josep Soler Vidal, durant l'exili a Mèxic, havia investigat la història dels colonitzadors catalans del segle XVIII, que havien anat al Nou Món en missions encomanades –gai-rebé sempre forçades– per la Corona. Una anys abans que ell iniciés les seves investigacions, J. Carner-Ribalta havia publicat *Els catalans en la descoberta i colonització de Califòrnia* (1947). De Soler Vidal tenim diverses obres i articles molt interessants sobre aquesta temàtica i el període que hi correspon.

[35] Manuel Girona Agrafel va ser qui va comprar, a les darreries del segle XIX, terres i dominis de l'antiga baronia d'Eramprunyà, amb el títol nobiliari inclòs, per la quantitat de 90.000 pessetes. Aquest títol de noblesa li donava dret a recaptar els censos dels pagesos, anualment o en el temps que s'hagués pactat, allò que s'estipulava en el documents de domini sobre la propietat que era del pagès o del terratinent: podia ser un got d'aigua, quatre rals, un lliurament en fruit de la terra, etc.

L'antiga Casa dels Delmes abans de l'actual reforma, quan contenia l'Arxiu de la Baronia d'Eramprunyà. Foto: B. Solina.

L'armari on hi havia l'Arxiu de la Baronia d'Eramprunyà, a Gavà. Foto: Generalitat de Catalunya.

[36] Avui podem veure la façana molt canviada, ja que de tot l'edifici només aquesta va ser catalogada. Els qui en van ser el propietaris, hereus de la família Girona, la van vendre a uns promotors i hi van construir habitatges.

[37] Eren els germans Teresa i Josep Safont Olivella, fidels als seus amos com mai ningú seria capaç de ser-ho tant...

número 13.³⁶ Per tal de poder-s'hi aproximar van necessitar la mediació del senyor Josep M. Coronas, aleshores procurador de la família Girona quant als tràmits per a la redempció dels sempre blasmats censos. Van quedar en un dia i en una hora sense precisar on, aleshores, sense que ningú s'ho pensés, fou el senyor Girona, que havia vingut en autobús, qui es va presentar a Gavà i va anar a trobar aquells delerosos homes que tenien la fal·lera d'investigar el passat del nostre poble.

La visita va ser molt cordial, i això va quedar reflectit en els acords a què van arribar: seria designat el senyor Josep Soler Vidal, l'home estudiós del grup, qui tindria la facultat de poder entrar a l'arxiu a mirar els papers i a prendre'n notes, sempre sota la mirada atenta de la masovera, o del seu germà,³⁷ als quals el senyor Girona havia donat ordres precises sobre com s'havia de dur a terme la lectura i anotació dels documents. Així començava la tasca d'aquell Patronat d'Història de Gavà.

Després dels intents del 1966 i 1972, no va ser fins al febrer de 1978 que l'Ajuntament decidí prendre seriosament la idea de fundar un museu, i va cedir

un petit local situat al costat de la piscina de la torre Lluc per emmagatzemar les primeres troballes de can Tintorer i d'altres indrets de la rodalia. Alhora, es nomenava Manuel Millán director tècnic del Museu. A la fira d'espàrrecs d'aquell any, amb l'ajuda dels membres del Grup de Recerques Arqueològiques de Gavà, es van exposar per primera vegada al públic les vitrines amb materials arqueològics extrets de les mines de can Tintorer, i d'altres de procedents de la cova de can Sadurní, a Begues.

Temps després, l'Ajuntament va cedir una ala de la planta baixa de la Torre Lluc, amb entrada pròpia des del jardí de la piscina, per exposar-hi les troballes. Aquell mateix 29 de juny, festa Major, es va realitzar l'acte oficial d'inauguració del Museu. Per gestionar-lo, es va crear un Patronat Arqueològic, la junta gestora del qual estava presidida per Josep Soler Vidal, i els vocals n'eren Vicenç Agustí Morgades, regidor de cultura, Josep Aulló Mogino, Pere Barau Grau, Josep Margarit Clavé, Maria Eugènia Marrugat Ramon, i Jordi Vaghi Castillo.

Finalment, Gavà tenia el seu Museu. Ara calia guanyar la complicitat de la ciutadania per al projecte.

Inauguració del Museu de Gavà, la festa Major de 1978. Inicialment, només hi havia unes vitrines situades al rebedor de l'antiga casa senyorial. Més endavant, les vitrines es van traslladar a una sala lateral. S'hi entrava des del jardí de la piscina. Foto: Jordi Vaghi.

Els primers passos

S'esdevenia el 23 d'abril de 1980 en què un grup de persones, amb el propòsit de començar a engeggar la paperassa administrativa pertinent per tal d'aconseguir la legalització de l'entitat, ens reuníem a la torre Lluc, seu del Museu de Gavà, que –i no podia ser d'altra manera– ja havíem decidit que havia de ser el nostre domicili social. Érem Lourdes Bañolas Merino, Baldiri Barat Domènech, Jordi Corbalan Attademo, Francesc Dorca Pujol, Lydia Gordo Ribas i jo mateix. El motiu de la reunió era, i així va quedar reflectida en una acta, en primer lloc, la constitució de la Junta promotora de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà; i, en segon, la decisió d'obrir un compte corrent a la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona.

De seguida vam cercar assessorament sobre legislació en matèria d'associacions, cosa que vam trobar en persones com el secretari general de l'Ajuntament de Gavà, Guillermo de Prada y Bengoa, i Pere Izquierdo Aso, gestor administratiu, i alguna altra persona que formava part de la Comissió de redacció dels estatuts. Va ser d'una gran ajuda el suport que ens van prestar en aquells moments, quan ens trobàvem força desorientats sobre la manera de dur a terme la legalització d'una associació d'amics del Museu. Per part de la gent de Gavà, un cop escampada la idea, de seguida vam tenir el suport de moltes persones, i l'adhesió també.

Reprenem el fil d'allò que dèiem quant a la fundació de l'Associació d'Amics del Museu. Juntament amb els que hem citat van ser convocats molts ciutadans de Gavà que creïem que podrien ajudar a aportar idees i iniciatives per tal de fer de l'Associació una entitat que, com a cosa fonamental, tingués arrelament al poble; calia, doncs, fer sorgir una associació que donés escalf social al Museu i, alhora, suport econòmic. Ens vénen a la memòria, i ens sap greu de no recordar totes les persones que hi havia, però aquí n'anotem unes quantes: Josep Soler Vidal, Jordi Soler Vinyes, M. Eugènia Marrugat Ramon, Josep

Corbalan Castillo, Jordi Vaghi Castillo, Mercè Ariño Amat, Jordi Ribó Campanyà, Àngel Domínguez López, Griselda Esteve Plantalech, Josep Costa Baell, Telesforo Tovar Plaza, Josep Prunera Verdiel, José Luis Vallejo Hernández, Francesc Dorca Pujol, Baldiri Barat Domènech, Santiago Quintela Montero, Josep M. Dalmau Novell, Ricard Cervera Segura... Algunes d'aquestes persones també van formar part, després, de la Comissió de redacció dels primers estatuts, que va ser força més nombrosa que els noms que apareixen en aquesta llista (atribuïu aquesta omisió a falla de memòria meva, i també per no disposar dels papers en què hi figurava tothom). Algunes d'aquestes van formar part, un temps després, de les primeres juntes directives de l'Associació. Entre tots aquests també hi van intervenir alguns membres de l'equip tècnic del Museu, que en aquells moments ja érem, en conjunt, al voltant d'una dotzena de persones.

La redacció dels estatuts que havien de regir la futura associació d'amics del Museu de Gavà va ser una tasca llarga i feixuga per part de la Comissió de redacció, ja que foren moltes les sessions i les hores esmerçades en l'esborrany dels primers estatuts, que es van redactar en català; si bé, després, es van haver de traduir al castellà per imperatiu legal. Les

*Signatura dels membres fundadors de l'Associació i diligència governativa d'aprovació dels Estatuts.
Font: Arxiu de l'AAMG.*

La Torre Lluc va ser, des de la seva fundació, seu social de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà. Foto: J. Campmany.

trobades de feina per a l'elaboració dels estatuts es van fer a la sala noble, al primer pis de la Torre Lluc, quan l'única activitat que s'hi feia era només la del Museu, a més a més de la planta baixa –el vestíbul–, on hi havia la sala d'exposicions.³⁸ En un «cercle» allargassat de cadires –la majoria de les quals eren de les restes abandonades de mobiliari de la finca, atrotinat fins a un estat força inestable– redactàvem, llegíem i rellegíem els textos, sempre sota les directrius del BOE, quant a la legislació vigent per a les associacions i entitats culturals sense afany de lucre. Aquestes sessions –n'hi va arribar a haver unes sis o set–, i van durar uns dos mesos, entre juliol i octubre de 1980 (descomptant agost i setembre, en què no es va reunir).

Finalment, i després de totes les deliberacions que va comportar la redacció dels estatuts, es van donar per acabats cap a les darreries de l'any 1980. Un cop enllestits es presentaven al Govern Civil de Barcelona el 24 de febrer de 1981 i eren aprovats per aquesta institució estatal el 29 de maig del mateix any.

[38] La Torre Lluc va aixoplugar durant un temps Ràdio Gavà, el Gabinet Mèdic Esportiu i algun altre servei municipal, una vegada l'Ajuntament va haver disposat que el Museu de Gavà hi tingués la seu.

La festa de l'eclosió

Tot i no tenir encara la legalització per part de l'autoritat provincial, quant a començar a tirar endavant activitats, l'Associació ja havia iniciat el seu camí de cara a fer coses que tinguessin una repercussió d'àmbit local ben gran i que fossin l'acte de presentació i de trobada de l'Associació amb la societat gavanenca. La primera d'aquestes fou la celebració d'una festa oberta, a la qual era convidat tot el poble, per tal de donar-se a conèixer de manera oficial davant de la nostra ciutadania.

Va ser el 13 de desembre de 1980, al jardí de l'estany del parc municipal de la Torre Lluç, espai amb un cert regust clàssic, atesa la disposició de les arcades formant una mena de peristil peculiar, on es van aplegar centenars de persones (no totes en un mateix moment, naturalment, ja que molta gent hi entrava i en sortia sovint) per assistir a la gran festa que havíem preparat. En aquella data hi va haver diverses actuacions de persones i de grups artístics i culturals de la vila, de manera especial recordem

Concert de la Societat Coral La Igulatat en la festa inaugural. Foto: Isidre Olivella.

un conjunt musical que s'anomenava *Charco 1*, format per joveníssims components, la música dels quals va entusiasmar el públic assistent, que els va escoltar amb notable complaença, tot i que ja tenien una ben guanyada fama que els precedia per haver actuat en festes i altres actes oberts. Cal esmentar, també, especialment, la Societat Coral La Igualtat, que en aquell moment oferia per primera vegada el seu art a la nostra entitat, voluntat i acció que al llarg dels anys ens ha ofert la seva constant, incondicional i desinteressada col·laboració. En aquell acte va demostrar el tremp de l'entitat, aleshores gairebé centenària.³⁹ La foto que reproduïm a a la pàgina anterior mostra un moment de la cantada amb què ens va obsequiar la Coral, dirigida sota la batuta del mestre Amadeu Estrada.⁴⁰

[39] La Societat Coral La Igualtat va ser fundada oficialment l'any 1895, el centenari de la qual vam celebrar el 1996; però cal que recordem, també, que havia iniciat l'activitat l'any 1881, any de l'arribada del tren a la nostra vila, de la qual vam commemorar el 125è aniversari l'any 2006. Josep Campmany, *125 anys de la Rambla i de l'arribada del ferrocarril a Gavà*, Gavà, Centre d'Estudis de Gavà, 2006.

[40] La Societat Coral La Igualtat va ser invitada a participar en els actes de celebració del 25è aniversari de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà. Això no obstant, l'acte no es va arribar a realitzar, ja que havia d'anar lligat amb la presentació d'aquesta memòria, que no hem tingut enllestida fins ara.

[41] El primer número del Butlletí de l'Associació d'Amics del Museu, *La Sentiu*, va ser patrocinat per la Caixa d'Estalvis de Barcelona, entitat en la qual havíem obert un compte corrent. La impressió de la publicació la va fer la Impremta Nera, SL, de Gavà.

Com a element de difusió hi va haver la publicació del primer butlletí de l'Associació –que hem citat més amunt– portava data de novembre de 1980.⁴¹ En aquest butlletí, batejat amb el nom de *La Sentiu*, en record d'una de les nostres valls emblemàtiques, mostràvem a la portada una fotografia de la masia de can Tintorer, amb la voluntat d'anar «A la recerca de 1000 socis», i també amb el doble eslògan de **Fes teva la història. Fes teu el Museu!**

La imatge de can Tintorer en l'adhesiu de promoció de l'Associació va sorgir del fet puntual, però importantíssim, que el jaciment arqueològic estrella era sota la masia. D'aquí, a arribar a la idea que fóra el lloc adequat per al Museu, només hi havia un pas. I així es va anar mantenint aquest pensament. Va ser a l'hora de calcular costos que es va optar per remodelar la Torre Lluc i convertir-la en això que tenim avui. Aquest canvi de projecte va ser impulsat per l'equip tècnic del Museu, la direcció del qual era aleshores portada per M. Josefa Villalba.

El contingut d'aquella primera publicació, a l'editorial, a grans trets exposava les línies mestres del que volíem que fos l'Associació, i dièim que «vol ser l'òrgan de difusió de totes les iniciatives i anhels dels seus membres, de tota la seva problemàtica també, i, no caldria dir-ho, de les seves realitzacions». I

més avall afegia «El Butlletí vol, no més, però tampoc no menys, posar al carrer què és i què vol ser l'Associació, com a entitat creada per a promoure i difondre, amb els mitjans de què disposi, la tasca del Museu Municipal de Gavà».

Després hi havia un article de l'equip tècnic, mitjançant el qual es posaven de manifest els coneixements que havíem adquirit sobre les troballes arqueològiques que tant han demostrat ser enriquidores del patrimoni cultural històric de la nostra població. Des del món de la cultura neolítica catalana dels sepulcres de fossa, i la vinculació tan destacada que té amb la mineria de la variscita, passant pels elements de la cultura ibèrica que trobem escampats pel nostre terme, fins arribar a la importància que va tenir Gavà en època romana, eren temes que es tocaven molt per sobre i a vol d'ocell, però amb la intenció d'assabentar la nostra ciutadania de la importància historicoarqueològica de primera magnitud del nostre terme municipal.

Adhesiu de promoció del Museu de Gavà editat per l'Associació i repartit durant la festa de presentació. Destaquem que aparegui la imatge de la masia de can Tintorer, ja que en aquella època s'especulava que la masia podia esdevenir el futur Museu de Gavà. Font: M. Alonso.

Hi havia també un article sobre el món iberoromà, sense signatura, però l'autoria del qual correspon a Josep Soler Vidal. Hi exposava, en un to gairebé poètic, idealitzat, coses i tradicions del nostre territori. De quan el mar tocava el petit contrafort de la Roca, on avui hi ha el parc d'aquest nom. Del personatge que se suposa que fou l'avantpassat romà, Gàvius, el «fundador» que va donar nom a la vila. Dels primers contactes dels colonitzadors grecs de Focea, aquells que havien fundat Massàlia i Empúries, en la segona meitat del segle VI aC. Del comerç entre Gavà i la metròpoli romana, capital de l'Imperi. Tot plegat era una mena d'amable provocació adreçada als nostres conciudadans per tal de conscienciar-los de la importància històrica del nostre territori, i de quina manera pagava la pena que fos coneguda per

Portada del primer número del butlletí de l'AAMG, La Sentiú. Font: Arxiu AAMG.

A la foto, familiars, amistosats i l'equip del Museu: D'esquerra a dreta: Dolors Cascalló del Peral, Maria Eugènia Marrugat, Manel Alonso, Maria Josefa Villalba, Juan Antonio Arenas, Manuel Millán Cascalló, Lydia Gordo, Miguel Aulló, Jordi Rodríguez, Manel Edo i Montserrat Recasens. Foto: Jordi Vaghi.

part de tothom de Gavà i de més enllà de les nostres fronteres. No s'equivocava gens ni gota, en Josep Soler Vidal. En aquell moment feia una mica més d'un mes que els arqueòlegs del Museu de Gavà havíem presentat la novetat de la mineria de la variscita en època neolítica al Col·loqui internacional de mineria del sílex, celebrat a Bochum, ciutat minera de la conca del Rin (Alemanya), a les darreries d'octubre de 1980, esdeveniment que no va sortir publicat després en el nostre òrgan.⁴²

El *Butlletí La Sentiu* es tancava amb un full d'afiliació a l'entitat, que incloïa una ordre de domiciliació bancària, requisit indispensable per poder atendre i recaptar les quotes dels associats.

I uns quants anys van passar treballant pel creixement del Museu de Gavà i també, per descomptat, de la nostra entitat. Es van anar succeint juntes, membres de la junta, gairebé sempre amb el grup complet que havíem començat la iniciativa, que en tot moment hi vam ser presents. Només quan la junta es va dissoldre per manca de persones sòcies que hi volguessin continuar, el Consell de gestió del Museu en va agafar la direcció, tot i que amb una atenció i dedicació fins a un cert punt laxes. I així va ser durant uns anys, no gaires, mentre no es produïa una solució que retornés la cosa al seu estat primitiu.

[42] Això no obstant, de la nostra presència al Col·loqui en vam fer un informe, que vam lliurar en Josep Soler Vidal i jo mateix, a mans del Sr. Albert Manent i de la Sra. Eulàlia Morral, del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, els quals ens van felicitar per la comunicació que vam fer al Col·loqui.

Crisi d'infantesa

Al cap d'un temps, ens referim al voltant de les darreries de 1982, les dificultats de poder atendre les exigències que una labor com la que l'Associació d'Amics del Museu de Gavà comportava, va fer que la Junta directiva es quedés força migrada, i així va romandre durant un parell d'anys, o potser més. Hem de pensar que en aquella època hi havia tasques que aquesta junta també desenvolupava en l'àmbit del Museu. Hom volia i demanava que les persones que pertanyien a l'Associació, fins allà on les disponibilitats de cadascú els ho permetessin, fossin alhora col·laboradors del Museu.⁴³ Això, dissortadament, no va poder ser per gaire temps. Per aquesta raó, doncs, en l'assemblea general de socis celebrada en aquest any citat, 1982, es prenia l'acord que el Consell de gestió del Museu assumís les funcions de junta directiva a fi de programar i organitzar actes, portar a terme la publicació de La Sentiu, la revista de l'Associació,⁴⁴ i mantenir el contacte i el caliu amb tots els membres de l'entitat pel mitjà que fos més adient i que no comportés gaires despeses. Era una mesura lògica en aquells moments, en els quals Associació i Museu es donaven suport mútuament en tot i per tot. L'any 1984 l'associació es va tornar a revifar, i es va escollir una nova junta, però al cap d'un any i mig, a l'assemblea celebrada el 18 de juny de 1985, la junta es dissolgué i es tornà a passar la responsabilitat directiva al Consell de gestió del Museu.

[43] Recordem que alguns joves del poble havien vingut a netejar fragments de ceràmica trobada a les excavacions.

[44] La Sentiu, inicialment, fou només el butlletí de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà. L'any 1982, en el número 3, aparegut el desembre d'aquell any, ja havia canviat el peu d'edició: hi apareixia en primer lloc el Museu Municipal de Gavà i, a sota, l'Associació d'Amics del Museu. Al subtítol hi deia: «butlletí del Museu de Gavà».

[45] No hem d'oblidar que l'Associació d'Amics del Museu de Gavà és una entitat amb personalitat jurídica pròpia i, per tant, pot exercir accions legals; i així ho ha fet durant anys davant d'entitats i d'institucions.

1988: la represa

Va ser aleshores quan uns membres de l'Associació es van plantejar de recuperar-la, obviant la tutela del Consell de gestió del Museu, per fer-la tornar a ser allò que dictaven els estatuts i per treure'n un rendiment en capital humà i cultural que, mitjançant activitats diverses, restituís a la nostra entitat la il·lusió dels primers dies.⁴⁵ Aquests fets es produeixen l'any 1988, i també s'enceta la iniciativa de recuperar per part de l'entitat les regnes de les seves decisions i

actuacions i, per tant, la plena responsabilitat de la marxa de l'Associació.

En les pàgines que vindran expliquem a grans trets, llevat d'algunes situacions que ens ha semblat oportú d'exposar-les amb més detall, com comença i com s'aconsegueix que l'Associació d'Amics del Museu torni a regir-se per una junta directiva escollida pels seus associats, després d'uns anys de trobar-se sota la tutela del Consell de gestió.

Hem cregut important de remarcar les actuacions que es van dur a terme, i explicar alguns dels esdeveniments que van marcar aquest any de 1988 dins la vida de l'Associació d'Amics del Museu. Són uns apunts només, que arrenquen d'uns anys abans (entre tres i quatre) quan determinades circumstàncies, i disparitat de criteris quant a la gestió del Museu i a les prioritats de les tasques i dels ritmes de treball, van abocar l'Associació, vulgues no vulgues, a una situació crítica, tot i que no l'afectaven en la seva marxa com a entitat diferenciada del Museu de Gavà; en el fons, coses sense una transcendència extrema; tot plegat però, que, un cop magnificades, la van fer caure en un estat de prostració per abandonament.

Ja des d'abans de l'any 1985 la junta pròpia de l'entitat estava inoperant (no n'hi havia), i el Consell de gestió del Museu, tal com hem dit abans, n'havia assumit la representativitat. A partir d'aleshores l'administració, les poques activitats que es programaren i el con-

L'antiga masia de can Tintorer va ser restaurada l'any 1985 i va acollir les col·leccions del Museu durant un temps, ja que la Torre Lluc va començar a ser remodelada. Aquí s'hi va celebrar l'assemblea de 1987, que va donar lloc a la creació de la junta gestora que pilotà la reactivació de l'Associació d'Amics del Museu. Foto: Baldiri Ribó.

La casa Torres Clavé, situada a la Rambla 102, és actualment la seu de la policia municipal. L'any 1987 era la seu del Patronat de Cultura, i la Junta Gestora del 22 de desembre de 1987 va decidir domiciliar-hi la seu provisional de l'Associació, mentre duressin les obres de remodelació de la torre Lluc. Foto: Arxiu del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

trol d'ingressos i de despeses havia passat a mans del Museu, administrat per l'esmentat Consell.

Davant del fet que l'Associació es troba en un estat d'inactivitat, en l'assemblea del dia 16 de desembre de 1987,⁴⁶ que va tenir lloc a la seu del Museu de Gavà (aleshores era ubicat a la masia de can Tintorer, a causa de les obres de remodelació que es feien a la torre Lluc), després d'aprovar els punts de l'ordre del dia, que corresponien a l'aprovació de l'acta anterior, de l'estat de comptes, de l'acord de transferència de diners al Museu (160.000 pessetes disposades a compte de l'exercici de 1986), es va passar al darrer punt, que tractava de la constitució d'una junta directiva nova i d'assumir la responsabilitat de tirar endavant l'Associació, sense la intervenció del Consell de gestió del Museu. Després de debatre aquest punt es pren l'acord de nomenar una junta gestora, la qual es forma amb set persones que hi són presents. Aquestes són les següents: Eveli Villuendas Gibert, president; Benet Solina Garcia, secretari; Maria Isabel Rodes Rodes, tesorera; Agustí Castellano Bueno, Josep Gustà Carruesco, M. Josep Rodes Rodes, vocals; i el regidor de Cultura i vicepresident de la Junta de govern del Museu, Leopold Estapé Amat (per delegació de Joan Murcia Méndez, vocal del Consell de gestió i, alhora, president de la Junta de govern del Museu).

La Comissió es reuneix uns dies després, el 22 de desembre, i acorda preparar una assemblea dintre del primer trimestre de 1988 i elaborar un document de reflexió i debat. Aquest document s'hauria de basar en els punts següents:

- Revisió dels estatuts de l'entitat.
- Informació als socis de la marxa de l'Associació.
- Elaboració de l'ordre del dia de la propera assemblea.
- Projecció de futur de l'Associació:

- a) Continuació
- b) Alternatives

[46] Encara sort que s'han conservat unes actes d'aquelles reunions. Ignorem, però, si hi són totes.

La Comissió redacta un informe de l'estat de l'entitat en aquell moment, que l'acompanya amb la convocatòria d'assemblea pel dia 15 de març de 1988, al

Casal Sant Jordi. En l'informe hi ha els dos punts bàsics per debatre la continuïtat de l'AAMG amb nova vitalitat, noves propostes i activitats, o bé, com a altra opció, seguir la situació que s'havia produït des de 1985. Aquests dos punts foren:

1r. Donar vida a l'Associació, amb noves propostes i activitat, a més a més de la vinculació econòmica i estatutària amb el Museu.

2n. Continuar pagant els rebuts amb l'única finalitat de donar suport econòmic al Museu Municipal de Gavà, i deixar la gestió de l'Associació al Museu, legitimant així, la situació actual.

L'esperada assemblea del 15 de març de 1988, se celebra al Casal Sant Jordi, a les 8 del vespre. L'ordre del dia es compon de cinc punts. El primer, que era l'aprovació de la lectura de l'acta anterior, s'aprova sense discussió. Dels punts, segon, tercer i quart: Estat de comptes, Debat sobre la situació actual de l'Associació i Constitució d'una junta directiva, respectivament, en fem un breu resum tot seguit.

En relació al punt segon, Manel Edo pregunta quina quantitat del saldo resultant de l'exercici de 1987 s'ha de traspasar al Museu. Ell mateix, atenent-se a allò que disposa l'article 27 sobre l'excedent de cada any comptable,⁴⁷ proposa que es traspassi la totalitat del saldo. Manel Alonso diu que, si bé és cert que l'article dels estatuts estableix això, l'assemblea és sobirana i pot, si ho considera oportú, deixar en suspens l'article esmentat. Per tant, opina que caldria no fer ara aquest lliurament de diners fins a la creació de la nova Junta i quan aquesta hagi fet una previsió de les necessitats immediates de l'any que som. A aquesta proposta hi donen suport Daniel Condeminas i Eveli Villuendas. Per contra, Bruguers Jardí exposa que les activitats de 1988 no haurien de ser pagades amb el romanent de 1987. Manel Alonso respon que és així, però que si en aquest moment es traspassa tot el saldo, l'entitat quedarà sense capacitat de maniobra, de fons dinerari; ja que, fins que no es cobrin els rebuts de l'any actual,⁴⁸ no podrà fer front a necessitats immediates. Això no obstant,

El Casal Sant Jordi va ser la seu de l'assemblea en què l'Associació va recuperar la seva vida autònoma. Foto: J. Campmany.

[47] Actualment, i atès que el Museu compta amb un pressupost municipal que cobreix les seves necessitats de personal i d'infraestructura, aquest article ja no figura en els estatuts actuals, els de 2003, ni en la revisió de 1990.

[48] El cobrament dels rebuts de socis se solia fer cap al mes de setembre, o més tard, fins i tot.

Agustí Castellano, en una foto de l'època en què va ser escollit president de l'Associació de 1988 a 1989. A l'assemblea de 1988 va presentar un document detallant activitats pròpies a realitzar, com ara reprendre l'edició d'una publicació periòdica, col·laborar amb altres entitats culturals de la ciutat i de la comarca, i planificar i organitzar viatges, excursions i visites. El programa no s'acabaria de fer realitat fins més d'una dècada després, quan eren unes altres les persones que conformaven la junta. Foto: fons El Boscater Negre.

[49] En el punt primer, Agustí Castellano expressava la idea que l'Associació, esdevingués més o menys un centre d'estudis històrics de Gavà i de la comarca associat amb altres centres.

proposa que tan aviat com es reuneixi la propera Junta, es faci un lliurament a compte, d'acord amb el que determini la Junta. Joan Murcia recorda el conveni que hi ha entre l'Associació i el Museu: amb el romanent de cada any es paga la revista *La Sentiu*.

Quant al punt 3r., Eveli Villuendas llegeix l'informe i les propostes que ha elaborat la Junta gestora provisional. Fa un resum que s'ha enviat amb la convocatòria i, a partir d'aquest moment, s'obre el debat. Manel Edo es mostra contrari a l'informe, i diu que no reflecteix tot el que passa. Joan Murcia fa palesa la seva voluntat de no entrar en enfrontaments ni en crítiques. Agustí Castellano, secundat per Eveli Villuendas, reclama a l'assemblea que es pronunciï sobre si s'ha de donar vida a l'Associació, i exposa una proposta d'activitats i de nova junta. El seu programa presentava dos punts bàsics: col·laborar amb altres institucions i/o entitats per fer estudis històrics o d'altra mena;⁴⁹ i fer activitats pròpies i singulars de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà. Josep Lascuirain, en havent sentit aquest programa, manifesta preocupació pel desconeixement del Museu, i afegeix que un museu és un centre d'estudis; per tant, plantejar l'Associació com un centre d'estudis representa duplicar la funció del Museu. Jordi Galves afegeix que està d'acord amb l'observació de Lascuirain i interroga sobre la bona, o no bona col·laboració entre el Museu i l'Associació. Jordi Ribó diu que el principi de l'Associació és a l'entorn del Museu, i que és així com ha de seguir, i no fer una activitat al marge o paral·lela... Com és evident, cadascú diu la seva, però les preguntes o les propostes que s'hi fan no tenen cap resposta, ni rèplica, ni contraproposta.

Del punt 4t. Agustí Castellano presenta una proposta de Junta formada per ell mateix com a president; Manel Alonso, secretari; Maria Isabel Rodes, tesorera; Antoni Navarro, vocal 1r.; Alícia Estrada, vocal 2a.; Benet Solina, vocal 3r.; Eliseu Argenté, vocal 4t. i, Eveli Villuendas, vocal 5è. D'aquesta proposta Benet Solina i Eliseu Argenté, demanen ser exclosos. Com que no hi ha cap més proposta, però tres assistents volen formar part de la propera junta, demanen que

se'ls inclogui. Són: Jordi Galves, Josep Lascurain i Bruguers Jardí. Josep Lascurain explica que ara no és el moment de valorar el passat, i que no és possible elegir una junta que desconegui per complet les activitats i els projectes del Museu.

Tenint en compte que l'article 17 dels estatuts aleshores vigents, la junta directiva ha d'estar constituïda per nou persones, però només n'hi podrà haver vuit persones escollides; ja que, la que fa el número nou, és el vocal que designa el Consell de gestió del Museu, a la vegada que un membre de la Junta de l'Associació forma part del Consell, és necessari fer una votació entre els deu candidats. Els resultats van ser: Agustí Castellano, 18 vots, Manel Alonso, 17 vots, Alícia Estrada, 16 vots, Josep Lascurain, 16 vots, Eveli Villuendas, 15 vots, Isabel Rodes, 14 vots, Jordi Galves, 13 vots, Bruguers Jardí, 9 vots, Antoni Navarro, 9 vots. A causa de l'empat entre Bruguers Jardí i Antoni Navarro, es fa una altra votació només amb els dos candidats esmentats. El resultat és Antoni Navarro 11 vots, i Bruguers Jardí 10 vots.

La junta queda constituïda, doncs, amb els vuit noms –més un que és el del vocal del Museu– que han aconseguit major nombre de vots. El dia 28 de març, reunides aquestes persones m junta, acorden distribuir els càrrecs de la manera següent: President: Agustí Castellano, Vicepresident: Manel Alonso, Secretari: Eveli Villuendas, Tresorera: M. Isabel Rodes, Vicesecretària: Alícia Estrada, Vocal 1r.: Josep Lascurain, Vocal 2n.: Jordi Galves, Vocal 3r.: Antoni Navarro, Vocal del Museu: Joan Murcia.

En aquesta mateixa reunió de Junta es designa Agustí Castellano per formar part de la Junta de govern de la Fundació Pública Museu Municipal de Gavà. Com a representant de l'Associació d'Amics del Museu dins el Consell de gestió del Museu –òrgan tècnic– és nomenada Alícia Estrada.

El mateix any 1988 es va fer difusió de la nova etapa encetada a l'Associació amb la publicació d'un extens programa d'activitats, que amb més o menys regularitat s'han anat organitzant fins al present. Així, a

La nova junta constituïda l'any 1988 va adherir-se a l'homenatge a Josep Soler Vidal (a la foto, rebent la Creu de Sant Jordi de mans del president Pujol). Amb motiu de l'homenatge, la junta, en reunió de 27 d'abril de 1988, va demanar que el Museu portés el nom de Josep Soler Vidal. Foto: cessió família Soler-Vinyes.

l'opuscle repartit aquell any 1988 entre els assistents a la Fira d'Espàrrecs de Gavà, l'Associació anunciava la voluntat de fer viatges a les ruïnes de Pompeia, a l'Egipte dels Faraons i a centres històrics del nostre país. També es manifestava la voluntat de fer sessions de cinema de temàtica històrica o cultural, en general, en cooperació amb el Taller de la Imatge, entitat que s'acabava de crear. Així mateix, es proposava la realització de diverses sortides naturalistes a diversos llocs d'interès, com ara el Garraf, el Delta de l'Ebre, el Montseny... Bona part d'aquest conjunt d'activitats, que a còpia d'anys s'acabaren realitzant. Les descriurem en detall en un capítol posterior del llibre, dedicat específicament a aquesta finalitat.

Un altre dels temes que va ocupar llargues reunions de la nova Junta sorgida el 1988 va ser el projecte museogràfic que havia de tenir el Museu de Gavà, ja que aleshores la Torre Lluc s'estava remodelant arquitectònicament. Val a dir que el projecte museogràfic va ser discutit i aprovat a les instàncies pertinents, però la Junta i els seus membres maldaven per conèixer-lo i poder formar-se una opinió, per tal d'elevat suggeriments i idees, o crítiques, a la manera en què s'estava plantejant.

També hi va haver entrevistes i moviments per buscar un local propi per a l'Associació. Aquest objectiu, de fet, ha quedat encara pendent ja que, encara que durant uns anys l'Associació va gaudir d'una sala pròpia al Museu de Gavà, l'any 2003, a causa de la necessitat del Museu d'ampliar la superfície de treball, va ser transferida al Casal d'Entitats Sant Jordi, un lloc poc operatiu atesa la natura de l'entitat, lligada fundacionalment i estatutàriament al Museu de Gavà. Han passat vuit anys i la manca d'aixopluc de la nostra entitat dins del Museu encara no s'ha resolt.

Un altre dels punts importants d'aquelles juntes va ser la represa de la revista *La Sentiu*. Inicialment la revista depenia directament de l'Associació, però a partir del número 3 la confecció i edició va anar a càrrec del Museu, i l'Associació només es feia càrrec dels costos d'impressió i distribució. La voluntat era reprendre el control sobre *La Sentiu* o, si això no era

possible, crear una publicació nova. Al final, la idea no es va poder portar a la pràctica.

El més sovintejat en aquesta època foren les propostes de sortides i viatges, però van costar molt d'engegar, especialment si es feien de forma independent del Museu. Així, per exemple, a la junta del 19 de maig es va proposar fer una visita guiada als aiguamolls del Delta del Llobregat, en col·laboració amb el Museu del Prat, que finalment va tenir lloc al 19 de juny de 1988. Va ser la primera sortida organitzada per l'Associació d'Amics del Museu, amb l'assistència d'una vintena de persones. Una altra proposta, la de fer una sortida al Garraf amb acampada i replantació d'alzines inclosa, proposada l'11 de novembre de 1988, fixada inicialment per a l'octubre de 1989, es va anar postposant diverses vegades fins que finalment es va portar a terme al juliol de l'any 1991, organitzada conjuntament amb la Unió Muntanyenca Eramprunyà i el Museu, amb la participació d'una trentena de persones.

Per fer-nos una idea de l'ambiciós programa d'aquella junta, exposat el 22 de juny de 1988, esmentem algunes de les activitats proposades, com ara l'elaboració d'un recull de rondalles gavanenques, l'estudi i fixació de la toponímia local, l'edició de l'obra completa de Jacme March, l'edició d'un retallable de la Torre Lluc, la confecció d'un diccionari ideològic de Gavà, la protecció del Fons del Fangar, la recuperació de les dunes, la catalogació dels arbres singulars de Gavà, l'organització de visites a d'altres museus, la realització d'exposicions fotogràfiques, arqueològiques, naturalistes i històriques... Moltes d'aquestes propostes es van anar executant al llarg de les dècades següents, bé per l'Associació, bé pel Museu o el mateix Ajuntament, i encara algunes han quedat en el tinter.

La primera sortida organitzada per l'Associació es va realitzar el 19 de juny de 1988 al Delta del Llobregat, en col·laboració amb el Museu. Hi assistiren una vintena de participants. Foto: J. Campmany.

L'antiga torre dels Lluch, seu del Museu de Gavà. L'Associació va formar part, fins l'any 1999, de la Junta de Govern del Museu. Foto: Josep Campmany.

L'Associació, membre de dret de la Junta del Museu

L'any 1988, doncs, l'Associació recuperava la seva vida autònoma. Tot i això, el lligam amb el Museu existia, ja que des del 1985 l'Associació designava un dels vocals de la junta directiva que el regia. El Museu és un òrgan autònom municipal, i com a tal està governat per una junta directiva nomenada per l'alcalde de la ciutat. L'any 1985, el gener, en haver-se de nomenar el Consell de gestió del Museu, a proposta del vicepresident de la Junta de govern, Leopold Estapé, i de la directora del Museu, M. Josefa Villalba, la Junta troba bé la llista de les persones que han d'integrar l'esmentat consell. S'hauria de compondre de sis persones, i aquestes foren: Josep Soler Vidal, com a president del Patronat del Museu; Leopold Estapé, com a vicepresident del Patronat; Josefa Villalba, com a directora del Museu; Francesc Rosés, en representació del veïnat; Manel Edo, com a representant del Grup de Recerques Arqueològiques de Gavà i Manel Alonso, com a representant de l'Associació d'Amics del Museu.⁵⁰ I en aquesta situació es va estar fins al moment en què un grup de socis i de sòcies decideixen la recuperació de l'Associació d'Amics del Museu, perquè retorni a mans d'una junta sorgida de la voluntat de la massa social, tal com hem explicat més amunt.

Cal que remarquem que en la Junta de govern del Museu, durant el mandat municipal 1987-1991, va ser el període en el qual hi va haver més representació de membres que eren o que havien estat de la Junta de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà: Joan Murcia, com a president de la Junta de govern; Leopold Estapé, com a vicepresident; Agustí Castellano, president de l'Associació, com a vocal; Manel Alonso, com a vicepresident, també vocal; Pere Izquierdo, antic membre del Consell de gestió, com a vocal i Josep-Francesc Rosés, que també va ser president del Consell de gestió, com a vocal.

Després d'això, altres companyes i companys socis

[50] Acta de la Junta de govern del Museu, del 24 de gener de 1985.

esdevenen membres de la Junta de govern del Museu per designació i decret d'Alcaldia, pel fet de ser del veïnat i reconeguts per llur vàlua intel·lectual o per mèrits ciutadans: Alícia Estrada Martín, Ricard Cervera Segura, Rosa Viñas Badia, Miquel Zurriaga Larruy, Josep Lascurain Golferichs, que també fou, fa anys, conservador de patrimoni natural del Museu; Antònia Ruiz Martínez, presidenta de l'Associació en el període 1995 - 1999; Manel Alonso Figueres, no com a president de l'Associació, sinó en representació com a independent d'una força política en el període 1999 - 2007 i, Jaume Amigó Duran, vicepresident de la Junta de govern del Museu de Gavà i també vocal de la Junta de l'Associació d'Amics del Museu, ambdós càrrecs des de 1999 fins avui.

El 16 d'octubre de 1993 entren en vigor els nous estatuts del Museu, els quals estableixen que hi haurà: president (l'alcalde); vicepresident (un regidor nomenat i separat lliurement per l'alcalde); vocals (fins a onze) la meitat dels quals seran regidors i els restants seran igualment nomenats i separats per l'Alcaldia entre els veïns, persones de mèrits rellevants i representants de les entitats o associacions relacionades amb l'àmbit d'actuació del Museu.

A partir d'aquell moment, la persona que ocupa la presidència de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà era nomenada, per decret d'Alcaldia,⁵¹ membre de la Junta de govern del Museu de Gavà en representació de la nostra entitat, amb dret de veu i de vot. Pel mateix decret, doncs, era nomenat membre de la Junta de govern del Museu Municipal, Manel Alonso Figueres, tot i que hi figura en qualitat de veí; per tant, compleix *de facto*, però no pas *de jure*, aquella voluntat, de sempre expressada per la nostra Junta, quant a la reciprocitat de representació entre l'Associació d'Amics i el Museu de Gavà.

Trobat-se en aquesta circumstància Alícia Estrada, doncs, és nomenada membre de la Junta de govern per decret de 21 de setembre de 1994. Aquest decret substituïa el que havia designat Manel Alonso com a membre de la Junta de Govern, que en aquell moment deixava la presidència de l'Associació.

Des de l'any 1999, l'Associació d'Amics del Museu ja no té cap representant dins de la junta directiva del Museu de Gavà. Actualment, els membres de la junta són designats pels partits polítics del consistori. A la foto, l'Ajuntament de Gavà. Foto: J. Campmany.

[51] Decret del 12 de novembre de 1993.

Aquesta situació es va mantenir fins al moment en què, d'acord amb la nova normativa municipal sobre les juntes de govern de patronats, la nostra entitat quedava sense representació a la Junta de govern del Museu. Això s'esdevenia cap a la primavera de 1999. Pocs anys després, i veient que les disposicions municipals es mantenen en allò que s'havia reglamentat sense comptar amb la representació, dins l'òrgan rector del Museu, la Junta de l'Associació aprova adreçar una carta a l'alcalde per demanar-li que consideri la possibilitat de tornar a la composició de la Junta de govern, tal com havia estat des d'un principi.

Aquesta situació es manté encara fins avui. La Junta va fer un escrit a la presidència de la Junta de govern del Patronat, en el sentit de demanar que es dictés una ordre perquè l'Associació d'Amics del Museu de Gavà hi fos present i, no obstant això, va ser denegada.

Carta adreçada a Alcaldia reclamant que l'Associació d'Amics del Museu fos membre nat de la junta de govern del Museu. La petició va ser denegada. Font: Arxius AAMG.

Velocitat de creuer

Sovint, quan es parla de divulgació del patrimoni, es té la sensació que aquesta responsabilitat se circumscriu i es limita només a les institucions i, per tant, cau en una esfera allunyada del món associatiu. Potser per tradició acadèmica, o bé per la mateixa dinàmica institucional i política, atenta a estímuls ben diferents dels que impulsen l'activitat de les entitats cíviques, el cert és que sovint són dos móns desconnectats. Fins i tot en el cas de les associacions d'amics dels museus, moltes vegades aquestes es veuen, des de la institució responsable del patrimoni, més com un simple provisor de noms i adreces a qui divulgar les activitats institucionals, que no pas com un element actiu que, amb dinàmica pròpia, faci aportacions concretes a la divulgació del patrimoni.

Tot defugint aquesta dinàmica, l'Associació d'Amics del Museu de Gavà va tenir la iniciativa, cap a l'any 1999, de plantejar-se la divulgació del patrimoni natural i cultural de la ciutat i de l'entorn com un afer de competència pròpia. Per tal de posar-ho en pràctica, va voler assajar una metodologia diferent de la institucional, basada en la coordinació amb altres associacions i entitats locals, la connexió amb estudiosos locals dels diversos àmbits del patrimoni, professionals o no, i el foment d'una molt intensa participació ciutadana en totes les activitats organitzades, a fi que els participants se'n sentissin protagonistes i, alhora, s'involucreassin en la protecció del patrimoni.

Des de l'any 1989 el Museu havia rebut un fort impuls institucional, que en triplicà el pressupost, però que li va fer perdre el caràcter autogestionari. La revista *La Sentiu* passà a ser editada en solitari pel Museu (1990) i s'inaugurà l'actual seu a la Torre Lluc (1991). Això va reorientar l'Associació, que centrà l'activitat en l'organització de sortides en cooperació amb el Museu, mentre la col·laboració econòmica amb la institució es reduïa a la dotació de la biblioteca amb grans obres bibliogràfiques. D'altra banda, a partir d'aquells moments ja es comença a produir una obertura cap a la resta del teixit associatiu local: l'any

A partir de l'any 1999, l'Associació va incrementar les activitats adreçades a diversos públics, mentre mantenia les que tradicionalment s'havien realitzat, com ara la col·laboració de l'Aplec de Sant Miquel. A la imatge, tríptic editat amb motiu del 40è aniversari de l'Aplec de Sant Miquel.

1989 l'Associació entra a formar part del comitè organitzador de l'Aplec de Sant Miquel, que es pot considerar part integrant del patrimoni festiu popular local.

Aquest canvi en l'objectiu fundacional de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà va coincidir, a mitjan dels noranta, amb la constatació que era necessari impulsar la participació ciutadana en les tasques de recerca, difusió i sensibilització del patrimoni cultural local. Aquesta conclusió s'imposà davant del fet que, en el marc d'una política excessivament institucional, d'una banda no s'aconseguia incrementar el seguiment ciutadà de les activitats de difusió del patrimoni, i d'altra, que de vegades la tasca que es feia restava mediatitzada per interessos i conveniències d'altres institucions (Generalitat, Diputació i Ajuntament). Entre els exemples que evidenciaren aquesta situació destaca la nul·la recerca, documentació i difusió realitzada pel Parc Natural del Garraf (Diputació) del patrimoni natural dels espais propers a la vall de Joan, de la nul·la recerca, documentació i difusió realitzada pel Museu de Gavà (Ajuntament) del patrimoni arqueològic d'època romana situat al pla de Queralt, o del patrimoni arquitectònic de gran vàlua, com ara l'edifici racionalista del GATCPAC situat a la Rambla de Gavà, o la nul·la activitat de recerca, documentació i difusió realitzada per les Reserves Naturals del Delta (Generalitat) del patrimoni natural de l'estany de la Murtra. Fet balanç de la situació, l'Associació d'Amics del Museu va decidir omplir-se de nou contingut realitzant tasques de promoció de la recerca, documentació i divulgació del patrimoni, des d'una triple vessant científica, participativa i reivindicativa.

Així, des de 1999, l'Associació ha anat reformulant les activitats fins esdevenir gairebé un centre de difusió del patrimoni local, i de la història recent (segles XIX i XX). Amb aquest motiu ha organitzat xerrades, jornades, i excursions guiades, tot potenciant la col·laboració amb altres entitats per organitzar actes d'elevat contingut cultural. El suport i l'interès demostrat recentment per centenars de persones confirma l'encert d'aquella decisió.

Entre les activitats encetades a partir de 1999 hi destaca també l'edició de llibres. A la foto, presentació, al Casal del Centre, del primer llibre editat per l'entitat: Pagesos, sorres i espàrrecs, d'Antoni Tarrida, el 22 d'abril de 2003. foto: Benet Solina.

Per aconseguir els objectius científic, participatiu i reivindicatiu, les activitats abastaren tres aspectes: la difusió editorial, la realització d'itineraris i excursions guiades, i l'organització de xerrades i jornades divulgatives.

a) Difusió editorial.

Una de les mancances que percebíem era la poca difusió social de les obres publicades referents als diferents aspectes del patrimoni local. Aquestes publicacions procedien de múltiples fonts: revistes comarcals, edicions privades, edicions patrocinades per entitats, etc. Usualment, només es distribuïen entre els socis o grups d'amics dels qui les impulsaven. Davant d'aquest fet, l'Associació es va marcar com a objectiu difondre l'existència d'aquestes obres a la població en general, organitzar-ne presentacions i, en alguns casos, fent-les arribar a biblioteques, arxius i centres escolars de la localitat. En alguns casos, s'han arribat a presentar resums dels llibres presentats, a pàgina sencera, en publicacions gratuïtes d'abast universal (difusió casa per casa). Cal assenyalar que la major part d'aquests actes s'han realitzat en col·laboració amb altres entitats (Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, Comissions Obreres del Baix Llobregat, etc).

b) Itineraris i excursions guiades.

Un dels aspectes que més preocupava la junta directiva era la poca assistència a les excursions i itineraris organitzats per les institucions. Tot i mostrar-se com a una molt bona eina pedagògica, mancaven de ressò. Van detectar-se tres problemes principals: (1) una difusió reduïda de les activitats, (2) la poca atractivitat de les activitats proposades, sobretot a causa de la repetitivitat de continguts i, (3) la inexistència de canals de participació en unes activitats plantejades sobre la base de l'assistent-espectador.

Per superar aquestes mancances, l'Associació va establir les següents estratègies d'actuació: organitzar les activitats de forma conjunta amb altres entitats (Unió Muntanyenca Eramprunyà, Grup Ecologista Quercus, Associació Veïnal del Barri del Centre), de forma que s'ampliava la base social on s'anunciaven;

Una de les activitats que fins aleshores no s'havien portat a terme va ser la difusió, a través de l'organització de xerrades i presentacions, dels llibres sobre Gavà o sobre els municipis de la rodalia que s'anaven editant. D'aquesta manera es posaven a l'abast del públic les novetats editorials d'interès local. A la imatge, el fullotó que anunciava la presentació del llibre del doctor Medina sobre la família de can Romagosa, de Begues.

Els itineraris comentats pel terme municipal, organitzats conjuntament amb la Unió Muntanyenca Eramprunyà i el Grup Ecologista Quercus van atreure de forma immediata l'interès de molta gent. A la imatge, l'arqueòleg Pere Izquierdo explica les particularitats de les ruïnes romanes del Pla de Queralt, en la sortida organitzada el 10 de juny de 2001. Foto: J. Campmany.

elaborar i enviar de forma sistemàtica notes de premsa anunciant les activitats; dissenyar una línia pròpia de díptics informatius atractius, clars i barats; plantejar excursions i itineraris a indrets propers però desconeguts per a la gran majoria dels assistents; subministrar, a través dels díptics anunciadors, continguts i elements informatius nous, de recent descoberta, i que despertessin en el receptor l'interès de voler-ne saber més; subministrar informació cartogràfica detallada del recorregut, amb perfils de ruta, durada aproximada, nivells de dificultat i, sobretot, toponímia local; fer els itineraris no tant sobre la guia d'un «expert», sinó fomentant la intervenció oral de tots els participants, convidant-los contínuament a explicar els seus punts de vista i a fer preguntes; buscar gent coneguda i de solvència informativa contrastada per guiar els itineraris; i plantejar moltes de les activitats com accions reivindicatives, de forma que els assistents se sentissin protagonistes d'una acció significativa.

Fent balanç, aquesta tasca va assolir, comptant només els tres primers anys, la participació d'un total de 950 persones.

c) Jornades divulgatives

Un altre dels problemes que vam detectar en la relació entre recerca sobre patrimoni local i difusió és que la major part d'aquestes investigacions es fan en marcs no formals. El paper dels estudiosos locals, dels estudiants universitaris que fan petits treballs de recerca, els mestres d'institut que preparen material formatiu per als seus alumnes, rep molt poca atenció per les institucions, encarades a publicar i divulgar bàsicament part de treballs de rang universitari (tesis o tesines), encara que no tinguin una relació directa amb la localitat de referència. Un paradigma d'aquesta situació es pot trobar repassant els números de la revista La Sentiu del Museu de Gavà, a partir de 1990. S'havia arribat a la paradoxa que molts dels experts en patrimoni local eren convidats regularment a fer xerrades, publicacions i altres activitats en múltiples localitats de la rodalia, mentre que en l'àmbit local no trobaven un marc adequat per divulgar les seves aportacions.

L'Associació, doncs, es va plantejar servir de canal per a la divulgació d'aquests tipus de recerca que, tot i no tenir en general un nivell universitari, per la proximitat al medi són molt atractius al públic en general. De fet, si no fos per la feina d'aquests aficionats, grans camps del coneixement referents al patrimoni local seguirien estant en la foscor més absoluta. Els actes de difusió d'aquests treballs es van fer, també, en col·laboració amb d'altres entitats (Centre Cultural de Gavà, Unió Muntanyenca Eramprunyà, Coordinadora Salvem el Garraf, Institut de Batxillerat Bruguers, Escola taller la Sentiu, la biblioteca popular

Les jornades divulgatives van atreure molt de públic. A la imatge, un moment de la conferència de l'arqueòleg Pere Izquierdo en el marc de les Jornades Gavà 1000 anys, de commemoració del mil·lenari de la ciutat. Foto: Josep Campmany.

Per a la difusió de les activitats es va propiciar l'edició de díptics i cartells amb un disseny acurat i atractiu, que descrivien part de l'activitat a realitzar i remarcaven els valors més interessants per al públic potencialment assistent. A la imatge, el cartell anunciador de la sortida a la Murtra, el 16 de juny de 2002. Hi van participar 110 persones.

Marian Colomé, la Lliga per a la defensa del patrimoni natural, DEPANA, etc.). En total, més de 750 persones van participar en aquestes activitats.

En definitiva, en els tres anys del tombant del mil·lenni (1999-2001) es van organitzar unes vint-i-dues activitats en les quals van participar un total aproximat de dues mil dues-centes persones, amb una mitjana de prop d'un centenar d'assistents per activitat.

És evident que aquests nombres no poden competir de cap manera amb els resultats obtinguts en realitzar activitats de difusió adreçades a escolars, que assisteixen a les activitats en el marc de la programació regular d'un sistema d'ensenyament d'assistència

obligatòria. Tot i això, creiem que és extraordinàriament rellevant el fet que aquesta xifra de prop d'un centenar d'assistents per activitat s'hagi cobert, en la pràctica totalitat, amb adults que hi venien de forma voluntària i amb disposició participativa. Amb l'afegit que, essent l'Associació d'Amics del Museu de Gavà una associació sense ànim de lucre, totes les activitats s'han organitzat de forma voluntària i desinteressada, en el temps lliure dels organitzadors, i sense cap tipus de remuneració ni dedicació professional.

Tal com indicàvem fa poques pàgines, l'encomanda de la recerca i de la divulgació del patrimoni històric i natural a les institucions, si bé és una garantia de solidesa i de continuïtat temporal, manca moltes vegades d'espontaneïtat, està sovint sotmesa a criteris polítics, i presenta llacunes temàtiques considerables.

I no es tracta de mancances atribuïbles als professionals que treballen en aquestes institucions, sinó que són intrínseques a la mateixa natura institucional. Així, és lògic, i garantia de rigor, que les institucions s'inclinin per divulgar només allò que té una rellevància especial, sancionat per les autoritats acadèmiques pertinents. El sotmetiment a criteris po-

El públic assistent a les activitats és molt divers. Mentre que les excursions per la muntanya va atreure un públic avesat a la natura, aquesta sortida comentada pels edificis singulars de la ciutat feta el 14 d'abril de 2002 va atreure 115 persones de caire més urbanita. Foto: Manel Alonso.

lítics és evident des del moment que les institucions responsables del patrimoni són de titularitat pública. Òbviament, la direcció correspon i ha de correspondre als representants polítics, que lògicament tindran una determinada percepció de les prioritats a les quals la institució s'ha de dedicar. Seria absurd que les institucions funcionessin autònomament del poder polític que les dirigeix. Significativament, aquesta autonomia només està establerta legalment per a les institucions acadèmiques (llibertat de càtedra), i no per a la resta d'institucions culturals, siguin del tipus que siguin. Finalment, la presència de llacunes en els àmbits patrimonials que es treballen i desenvolupen per mitjà de les institucions és ben lògica, havent-hi com hi ha una limitació pressupostària. Les institucions dedicades al patrimoni no poden abastar-lo totalment.

Cartell anunciador d'una visita guiada pels principals elements patrimonials del municipi: el castell d'Eramprunyà i les masies de la Sentiu (entre les quals hi ha can Dardena), declarats Bé Cultural d'Interès Nacional, i l'ermita de Bruquers, declarada Bé Cultural d'Interès Local. Es va fer el 8 d'abril de 2001 i va congrega 125 participants.

Així doncs, era clar que, complementant la tasca d'aquestes institucions, calien unes altres entitats que resolguessin aquestes mancances. Unes entitats la tasca de les quals no s'ha d'entendre com a contrària a la de les institucions, sinó complementària.

Els valors d'espontaneïtat, independència i globalitat que caracteritzen el món associatiu són els més adients per complementar la feina que fan i han de seguir fent les institucions. Aquesta dinàmica va culminar, l'any 2005, amb la fundació del Centre d'Estudis de Gavà, que es pot considerar un autèntic *spin off* de l'Associació. Cal indicar que immediatament després de constituir-se, Associació i Centre d'Estudis van signar un conveni de col·laboració que es manté avui en dia en ple funcionament. Així es tancava el debat sobre si l'Associació havia de ser un Centre d'Estudis o no, debat intern apassionat que ja es va verbalitzar a l'assemblea de 1988 i a la junta 9 febrer 1994.

Reforma dels Estatuts de l'Associació d'Amics del Museu

Després de força anys amb els estatuts aprovats pel Govern Civil de Barcelona l'any 1981, va semblar a la Junta directiva que calia retocar-ne alguns articles per tal d'actualitzar-los al moment present.

La primera remodelació es va gestar el 1989 i es va materialitzar el 1990 —els nous estatuts no van ser aprovats fins el juny de 1991 pel Departament de Justícia de la Generalitat—, tot i que, substancialment, no s'hi van incorporar novetats. La remodelació va significar el canvi dels articles 2 i 3, i algun petit retoc d'estil.

Recordem que, per tal que fossin aprovats legalment el 1981, es va haver de fer el text en llengua castellana, ja que l'autoritat provincial, de l'Estat, encara anava a un ritme i velocitat diferents respecte dels nous canvis que s'havien introduït a la legislació espanyola —la Constitució de 1988 n'era un exemple palmari. Un cop aprovats, i per a ús intern els vam traduir a la llengua catalana. La versió de 1990 va servir per presentar-los al Departament de Justícia, cosa que es va fer el 10 de maig de 1991. Foren inscrits en el Registre d'Associacions de Barcelona, secció 1a., número 5235. Aquest número és el mateix que ens havia assignat el Govern Civil de Barcelona l'any 1981, perquè el Departament de Justícia de la Generalitat va heretar el mateix registre que havia regit abans.

La segona modificació d'estatuts va ser el 2003.⁵² Aquesta té un caire d'acord amb allò que el Museu de Gavà vol que sigui l'Associació d'Amics del Museu. D'aquesta versió trobareu el text íntegre a l'Apèndix núm. 1.

L'article 2, per exemple, diu que la «finalitat principal [és] col·laborar amb el Museu de Gavà en la millora de la difusió i participació de les seves activitats...», que abans hi deia «col·laborar culturalment i econòmica...» Cal dir que, pel que feia a l'aspecte de la col·laboració econòmica, es va suprimir. I era lògic que fos així, ja que els temps de penúria que el Museu havia travessat en un principi, havien desaparegut i, per tant, ja no calia fer-hi aportacions dineràries, sinó

Façana de l'antiga Duana de Barcelona, edificada entre 1790 i 1792, després seu del Govern Civil de Barcelona i actual seu de la delegació del Govern de l'Estat a Catalunya. Els estatuts originals de la nostra Associació van ser aprovats pel Govern Civil. Les seves modificacions ja ho han estat per la Generalitat. Foto: J. Campmany.

[52] La primera modificació dels estatuts aprovats el 25/6/1991 va ser només en qüestions de detall, com l'àmbit d'acció, que en la versió del principi deia «local» i en aquesta primera modificació deia «territori de Catalunya». Després, quant al domicili social era carrer de Marc Grau, número 2, i en la de 1991 i en l'actual diuen «plaça de Dolors Clua, 13-14», i alguna altra cosa que no canviava gens el sentit ni l'esperit dels primers, els de 1981.

que els diners havien de servir per a les activitats de l'Associació d'Amics del Museu. Això no obstant, tal com hem dit més amunt, el compromís de la compra de llibres per a la biblioteca del Museu va ser efectiu.

L'article 3 diu que la nostra entitat ha de «promoure, organitzar i divulgar el coneixement del patrimoni natural, l'històric i l'arqueològic –matèries la investigació de les quals té assumides el Museu de Gavà–, i contribuir a la conscienciació ciutadana de la necessitat de conservar-los, tot cooperant, si escau, amb altres entitats». Aquesta perspectiva actual és més rica que la que havia regit en els estatuts anteriors. I ho és perquè l'Associació té el deure de difondre tot l'ampli ventall del seu triple patrimoni, i de denunciar qualsevol greuge que aquest pugui arribar a sofrir, vingui d'on vingui. Citem a dir que aquesta ha estat la funció que ha desenvolupat l'Associació d'Amics del Museu de Gavà durant molts anys d'ençà el 1988. I així s'ha vist admirada per centenars de conciutadans que han seguit les nostres activitats d'extensió del coneixement de la nostra riquesa patrimonial.

Fins avui

Amb els nous estatuts de l'Associació, aquesta pot realitzar accions encaminades a la protecció del nostre patrimoni històric, natural i arqueològic. A la foto, la torre mestra del castell d'Eramprunyà. Foto: J. Campmany.

Després de superar diverses crisis, doncs, l'Associació d'Amics, tot i mantenir una relació preferencial i fins i tot institucional amb el Museu de Gavà, ha adoptat, per sempre més, el caràcter d'entitat social independent de les institucions que va culminar, com hem vist, en dues reformes d'estatuts, els anys 1990 i 2003. És així que, com a entitat social, ha anat creixent i desenvolupant, els darrers anys, un nombre creixent d'activitats, que a més de mantenir l'estreta relació amb la promoció del Museu i les seves activitats, ha transcendit la pura vocació museística per esdevenir, en solitari, promotora i motora d'iniciatives culturals diverses, com ara l'edició de publicacions, l'organització de jornades divulgatives, la realització d'activitats de descoberta del medi més proper i, fins i tot, ha adoptat, quan ha calgut, actituds reivindicatives davant les administracions d'acord sempre amb el suport de la massa social.

Gravat Eramprunyà, d'Antonio Hervás, donat gratuïtament a l'entitat per contribuir a finançar-la.
Font: arxiu AAMG.

El finançament i com s'aplicava

La primera quota era de 100 pessetes mensuals, que cobràvem, semestralment o anualment, mitjançant la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona, amb oficina del carrer dels Màrtirs de 1714. Aquesta entitat va ser la que va subvencionar el primer butlletí, que va aparèixer el novembre de 1980, i del qual se'n van fer 5000 exemplars, repartits pel centre de Gavà.

Una altra font d'ingressos, a partir de 1992, va ser el producte de la venda d'uns gravats calcogràfics, l'original dels quals havia estat donat per l'artista Antonio Hervás Amezcua, soci des del principi, i amic nostre també. Aquesta obra d'Hervás porta el títol *Eramprunyà*. El gravat, en planxa de coure, que fa 225 x 160 mm, fou imprès sobre paper Harches de 455 x 315 mm, al taller calcogràfic del senyor Yamamoto, de Barcelona, i se'n van fer únicament 75 exemplars, a un preu de favor de 15.000 pessetes (avui són, aproximadament, 90 euros). Aquell gravat, actualment, es podria trobar per un preu entre tres-cents i quatre-cents euros en una galeria d'art de la capital.

Una condició que va posar l'autor, que la vam considerar correcta i encertada, va ser que del producte superàvit que donés la venda de l'obra es proveís la biblioteca del Museu amb obres editorials d'art. I així es va fer. No obstant això, i amb els anys, del romanent

Primera butlleta editada per fer-se soci i abonar les quotes de l'entitat. Font: arxiu AAMG.

Gavà, de de 198...

BANC-CAIXA _____
Agència _____

Distingits senyors:
Us prego que vulgueu atendre, amb càrrec al
meu compte/llibreta nòm. _____ els rebuts
que us presentarà _____ l'ASSOCIACIÓ
D'AMICS DEL MUSEU DE GAVÀ.

Ben atentament,

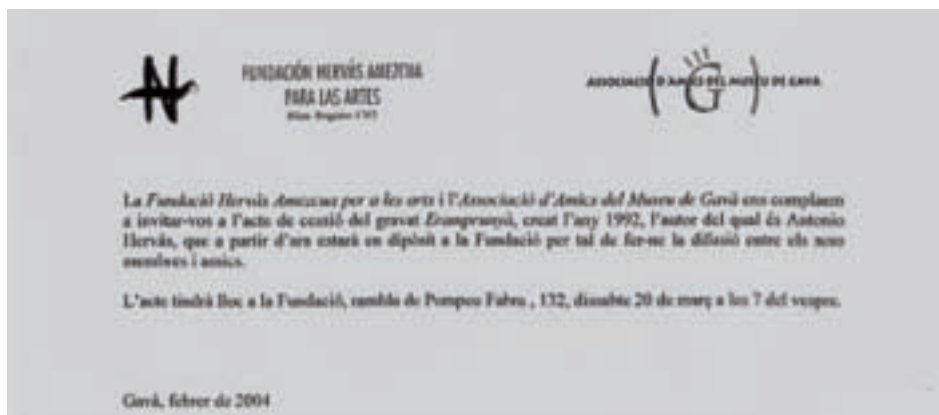
Nom _____
Adreça _____
Població _____

que hi havia a la caixa de l'Associació, es van comprar altres grans obres per a les àrees dels patrimonis cultural i natural, cosa que s'ha continuat fent fins avui.

Una vegada editada la sèrie dels setanta-cinc gravats, era cosa estatuïda de sempre per part del col·lectiu de gravadors, que s'havia de procedir a la destrucció de la planxa original amb la qual s'havien fet les obres esmentades. Aquesta acció es va dur a terme el dia 15 de juliol de 1992, a la sala d'actes del Museu de Gavà, en un acte que hem d'anomenar com a protocol·lari, perquè davant de tots els presents, el president de l'Associació, amb un burí elèctric, va danyar la planxa d'aram de manera irreversible. És corrent fer aquesta mena de destrucció d'una obra d'art, com és un gravat sobre planxa d'aram, i millor si es fa davant de testimonis —els quals fan el paper de notaris—, per tal que donin fe que d'aquell gravat no se'n podrà fer mai més cap còpia que les que han constituït el tiratge establert en un principi.

Dotze anys després, el 20 de març de 2004, també en un acte solemne, es feia la cessió del gravat Eramprunyà a la Fundació Hervás Amezcua, mitjançant un conveni, perquè aquesta entitat en fes la promoció entre els seus membres i amics. Aquesta cessió representava la comercialització de l'obra, a preu de mercat per part de la Fundació. L'Associació d'Amics del Museu, dels gravats que en el futur es vinguin percebrà el mateix import fixat de bon principi.

Invitació als socis a l'acte de retrocessió del gravat de l'AAMG a la Fundació Hervás Amezcua, per tal que aquesta darrera se'n fes càrrec de la comercialització.
Font: Arxiu AAMG.

Les ajudes econòmiques al Museu de Gavà

Cal dir que, allò que més va fer lluir els romanents de l'Associació lliurats al Museu de Gavà va ser la compra de llibres per a la biblioteca, que no es va limitar a obres d'art, tal com s'havia convingut amb Antonio Hervás, sinó que després hi va haver unes altres adquisicions de temàtiques culturals diverses que detallem més endavant. Altres despeses també assumides foren, algunes, de necessitat immediata, com fou el cas d'algunes publicacions per al servei del Museu, materials diversos, i d'un complement d'equipament que en un moment donat va fer falta.⁵³

Lliuraments en efectiu al Museu

Els estatuts de l'Associació, tal com hem dit més amunt, preveïen que els ingressos per quotes o per qualsevol altre concepte, haurien de servir per atendre les despeses pròpies de l'entitat (material imprès, segells, carnets, sobres, cartes, etc.). El sobrant que es pogués produir, tal com prescrivien els estatuts, s'havia de transferir al Museu de Gavà, o bé fer pagaments pel seu compte.

Ja hem dit que la nostra entitat s'havia constituït sense afany de lucre. Fins al 1993, els lliuraments sumen 2.886.837 pessetes. De manera que, al llarg dels anys, fins l'any 1994, l'Associació va arribar a ingressar al compte del Museu un import que voltava els tres milions de pessetes. Amb part d'aquests diners, els primers anys, es pagava l'edició de la revista *La Sentiu*. A partir del 1994, l'Associació va deixar de transferir diners en efectiu al Museu, tot i que va seguir destinant una part important dels seus recursos a la dotació de la biblioteca del Museu.

[53] El pagament d'una escala metàl·lica per a facilitar l'accés a la galeria enfonsada (convertida en rasa) entre les entrades a les mines 5 i 11.

1982 – 250.000 ptes.	1988 – 150.000 ptes.
1983 – 328.098 ptes.	1989 – 125.000 ptes.
1984 – 159.276 ptes.	1990 – 125.000 ptes.
1985 – 275.000 ptes.	1991 – 300.000 ptes.
1986 – 200.000 ptes.	1992 – 290.000 ptes.
1987 – 160.000 ptes.	1993 – 524.463 ptes.

Lliuraments en espècie al Museu

D'aquella època –i d'uns quants anys posteriors– són les grans obres que van anar enriquint el fons bibliogràfic del Museu,⁵⁴ com *Catalunya romànica*, de 29 volums, editada per la Gran Enciclopèdia Catalana; *l'Art de Catalunya (Ars Cataloniae)*, de setze volums, editada per L'Isard; *L'art gòtic a Catalunya*, de vuit volums, editada per Enciclopèdia Catalana i *El modernisme*, de cinc volums, editada per L'Isard; *La pintura catalana*, de quatre volums, editada per Carroggio. Totes aquestes, com a grans obres d'art. A part de les esmentades, podem citar unes altres grans obres de consulta: la *Gran Enciclopèdia Catalana*, 2a. edició, de 24 volums i tres suplementes; *Biosfera*, d'onze volums, editada per Enciclopèdia Catalana; *Història natural dels Països Catalans*, de quinze volums, un suplement i tres herbaris, també editada per Enciclopèdia Catalana; *l'Atles topogràfic de Catalunya*, de tres volums, editat per Enciclopèdia Catalana; la *Geografia General dels Països Catalans*, de set volums, editada per Enciclopèdia Catalana; la *Gran geografia comarcal de Catalunya*, de quinze volums, editada per Enciclopèdia Catalana; *l'Atles universal català*, d'un volum, editat per la Gran Enciclopèdia Catalana; totes aquestes obres per a l'Àrea de ciències naturals del Museu de Gavà. I, finalment, cal esmentar les grans obres d'història, per a l'Àrea de ciències socials: la *Història universal*, de dotze volums, editada per Planeta i la *Història de Catalunya*, de deu volums, juntament amb el *Diccionari d'història de Catalunya*, editada per Edicions 62. Totes aquestes grans obres, i d'altres que constitueixen el fons bibliogràfic del Museu es poden consultar a la biblioteca del Centre d'Història de la Ciutat, ubicat a l'edifici de l'Ajuntament, del carrer de Salvador Lluç.⁵⁵

[54] El volum econòmic que aquestes adquisicions ha comportat al llarg dels anys avui superaria amb escreix els dos milions de pessetes.

[55] Avui aquestes obres són ubicades, i consultables, a la biblioteca del Centre d'Història de la Ciutat, equipament inaugurat durant les festes de Nadal de l'any 2005. D'aquesta manera va desaparèixer la biblioteca especialitzada del Museu, i ara tota consulta s'ha de fer en aquest servei, que forma part de l'Institut municipal de gestió del patrimoni cultural i natural, per tal d'aglutinar tot el patrimoni documental gavanenc.

LES ACTIVITATS, FORÇA I PUNTAL DE L'ENTITAT

Diumenge 21 de gener de 2001

9.00 del matí

EXCURSIÓ COMENTADA

LA RUTA DE LES FONTS

La font del mas Vilar, aquarel·la de Josep M. Ferrer Serra publicat al periòdic «frugues», núm. 26 (agost 1962) p. 16.

**SORTIDA DES DE L'AMERICAN LAKE
(antiga biblioteca)**

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DE LAVA

GRUP ECOLOGISTA
Quercus

FRATERNITAT MONTANYENC A FRAMPUJÀ

Una de les activitats que més seguiment ha tingut han estat les excursions comentades a diversos indrets del terme de Gavà, que han permès conèixer i ubicar sobre el terreny bona part del nostre patrimoni natural, arqueològic i històric. A la imatge reproduïm el cartell d'una d'aquestes sortides, que en aquesta ocasió congregà unes 300 persones.
Font: Arxiu AAMG.

Les primeres activitats

Seria impossible, no tan sols explicar totes i cadascuna de les activitats que al llarg dels anys ha dut a terme l'Associació d'Amics del Museu de Gavà, sinó, fins i tot, d'enumerar-les totes. Això no obstant, necessàriament, ens caldrà, si més no, citar-ne algunes que seran triades entre les de més renom, les que sobresurten com a activitats de més envergadura i, per tant, ens caldrà explicar-les.

Ja hem esmentat la primera, aquella festa de l'eclosió –així la vam anomenar– que iniciava un seguit d'accions encaminades a apropar encara més la població gavanenca a allò que el Museu i l'Associació feien; això, per descomptat, no com a cosa exclusiva ni prioritària, sinó com a mitjà per engrescar la ciutadania a conèixer el Museu i què s'hi feia.

Fem una aturada per explicar allò que es feia al Museu, pel que fa a la tasca científica –que no és ara el nostre propòsit d'entrar-hi en detall–, però tampoc deixarem d'esmentar els focus que havien motivat la nostra atenció i, per tant, la investigació mitjançant les excavacions arqueològiques; és a dir: l'assentament neolític de Can Tintorer, amb la mineria de la variscita; la cova de Can Sadurní, a Begues, començant per les darreres ocupacions humanes de transcendència històrica de no més ençà del segle XVI, fins a un moment de la prehistòria que aleshores ignoràvem, llevat d'algunes referències conegudes per la labor delictiva d'alguns «aficionats» a l'arqueologia, que hi havien fet forats a la recerca d'objectes curiosos; i, a part d'aquests jaciments, els que en perspectiva de futur s'obrien al nostre interès: el poblat ibèric del turó de Calamot; la vila romana de Can Valls de la Roca; la necròpolis medieval de Can Rosés i, no menys sinó més important, el jaciment romà dels derelictes de les Sorres, als quals hi van prestar tanta atenció Pere Izquierdo Tugas i, en un primer treball de síntesi, Anna Blasco i Josep M. Solias.

Això ho esmentem perquè creiem necessari remarcar un punt que mereix una certa i delicada con-

sideració. Es tracta del desmentiment que ja vam haver de fer d'un rumor que s'havia escampat sobre l'activitat de les persones que hi treballàvem, sense fer soroll, calladament, però també amb dedicació i eficàcia. «Ningú sap què s'hi fa, al Museu...», era, més o menys, allò que circulava en boca d'algunes persones d'aparença conspícua. Fins i tot, un dels nostres polítics d'aquell moment i, per tant, no gens sospitós de no estar-ne assabentat, preguntava amb ironia en una conversa a la barra d'un cafè: «Però, a Gavà, hi ha un Museu ». Va ser per causa d'això que en el número 2 de La Sentiu (juny de 1981) fèiem referència a aquella situació. Escrivíem a l'editorial: «Potser hi ha qui creu que poc hi pot aportar i, per tant, val més que es quedi a casa. Altres creuen que l'Associació, el Museu, són feus tancats a uns quants iniciats, talment com si es tractés de societats secretes. Desenganyeu-vos. El que es cou aquí es fa amb les portes de bat a bat obertes. És del poble i per al poble. Què més voldria la Junta d'Amics del Museu que tots els membres aptes hi dediquessin llur més eficaç col·laboració!».

Tot plegat era decebedor, però mai no va aturar ni l'entusiasme ni la feina dels qui hi treballàvem, i tots sense cobrar ni un cèntim, fins al punt de sacrificar els dissabtes i algun diumenge al matí, quan convenia enllestir alguna determinada feina urgent; fins i tot ens ajudaven joves de Gavà en tasques de neteja de materials arqueològics, esperonats potser per aquelles colles de jovent de l'Institut que s'havien prestat a col·laborar desinteressadament durant les primeres campanyes d'excavacions.

Aquesta situació —quant al fet de no cobrar— es va mantenir ben bé uns tres anys, després dels quals hi va haver una assignació per a les tasques de secretaria i, un temps després, per a la de direcció, que fou ocupada per una persona de l'equip.⁵⁶ L'exemple d'aquesta voluntat de fer feina el teníem en Josep Soler Vidal, el qual, amb una edat venerable —ja depassava amb escreix els setanta anys— en fruïa apassionadament com si visqués una segona joventut. Quin gran home que fou, en Soler Vidal!⁵⁷ No va ser en va

El segon número de La Sentiu va aparèixer el juny de 1981. Font: Arxiu AAMG.

[56] La primera persona de l'equip que va cobrar, fou l'administrativa Lourdes Bañolas. En el temps que va ser director Manuel Millán, aquest no va cobrar mai res. En anys posteriors, quan el Museu ja estava consolidat i en funcionament continuat, tant la directora M. Josefa Villalba com l'administrativa tenien establert un sou, a càrrec de l'Ajuntament, i ningú més.

[57] Josep Soler Vidal, Creu de Sant Jordi, que li fou atorgada en un acte solemne al Palau de la Generalitat el divendres 3 de març de 1989. L'Ajuntament de Gavà el va declarar Fill adoptiu de la ciutat de Gavà.

que, en el seu vuitantè aniversari, la ciutat de Gavà li retés un ben merescut i just homenatge, al qual no hi va faltar la primera institució municipal, ni les entitats, ni centenars de ciutadans ni, per descomptat, el Museu de Gavà i l'Associació d'Amics del Museu.

Tot aquell ambient, una mica enrarit, creat per aquells que no creien ni entenien la finalitat d'una institució com el Museu, havia de generar en l'equip tècnic, naturalment, la necessitat de difondre la tasca que s'hi feia. D'aquí va sorgir la iniciativa d'organitzar un cicle de conferències, dins d'aquell mateix any de 1981, les quals es van fer en col·laboració amb les associacions de pares d'alumnes dels col·legis Sagrada Família, Sagrat Cor de Jesús i Immaculada Concepció. Els actes es van fer a la capella del col·legi de la Sagrada Família, convertida en sala d'actes quan no s'hi feien oficis religiosos. Exposem el calendari i els temes de les conferències que s'hi van desenvolupar.

10 d'abril	El Gavà prehistòric
8 de maig	L'edat del bronze i l'inici de la del ferro
12 de juny	El Baix Llobregat ibèric
25 de setembre	Roma al Baix Llobregat
23 d'octubre	La fi del món romà i l'inici de l'edat mitjana.
21 de novembre	La baronia d'Eramprunyà. Inici de la història medieval a Gavà
18 de desembre	El Gavà modern

Arran de la conferència sobre el Gavà prehistòric vam organitzar una visita a les mines de Can Tintorer, que així anomenàvem el jaciment neolític descobert uns anys enrere. Aquesta visita va ser per als socis i per a tothom que s'hi volgués afegir. Després se'n succeïrien unes altres amb entitats, escoles i amb els Cursos de Català per a Adults. També, després de les conferències que es van donar sobre el món romà hi va haver una visita a la Barcelona romana, que incloïa el recorregut per tota la muralla, la part que havia estat ben visible des que fou edificada, i la que en anys posteriors es va anar descobrint. Després es va fer la visita al Museu d'Història de la Ciutat, amb el guiatge del director Oriol Granados, seguint les restes romanes que es poden veure sota la plaça del Rei.

A més, a partir del número 3 de La Sentiu, es van anar publicant resums d'aquelles conferències. El primer, no inclòs com a tema històric, el va donar Manel Alonso, amb la *Introducció a l'arqueologia*.⁵⁸ Després hi van intervenir Manuel Millán, M. Josefa Villalba i Lydia Gordo, Anna Blasco, Manel Edo, Josep M. Solias, Josep Soler Vidal, Gemma Tribó...

Estand del Museu a la Fira d'Espàrrecs de 1983. Hi veiem, d'esquerra a dreta, Manel Alonso (mig tapat), Jordi Ribó (d'esquena), M. Josefa Villalba i Josep Soler Vidal. Font: M. Alonso.

La Fira d'Espàrrecs de Gavà

Aquesta manifestació popular de la nostra comunitat agrícola i ciutadana va ser la primera que va acollir la incipient activitat professional del Museu de Gavà. En unes vitrines que va proveir l'Ajuntament, l'any 1978, es van encabir els materials que els nostres aficionats locals havien anat col·leccionant de resultes de troballes fortuïtes, i d'altres que no eren pas casuals. Ben aviat, l'equip d'arqueòlegs i dels afeccionats que, com ja hem apuntat més amunt, havíem adoptat el nom de Grup de Recerques Arqueològiques de Gavà (GRAG), vam exhibir una mostra dels materials de què disposàvem en aquell moment. Aleshores, encara no s'havien produït les primeres eleccions després del període de la Dictadura i, per tant, l'equip de govern, encapçalat per Sigfrido Gràcia Royo, alcalde accidental que substituïa Joan-Jesús Muñoz Blay per causa de malaltia, va posar a disposició nostra

[58] Vegeu La Sentiu, núm. 3, desembre 1982.

[59] La meua col·laboració a l'Aplec es remunta a l'any 1987. En el fulletó que es va editar per a aquell Aplec, hi havia un article que anunciava la preparació de l'homenatge que es faria a Josep Soler Vidal l'any següent, però no anava signat en nom de l'Associació. La incorporació formal a l'organització no es fa fins l'any 1989.

[60] Tota la Junta hi ha participat en tot moment, quant a les decisions preses sobre l'Aplec i, a més, com a entitat hi hem col·laborat en l'organització i econòmicament.

Imatge de Sant Miquel col·locada pels membres de l'Aspirantat a la capella del Castell, l'any 1961. Foto: cessione Montserrat Pujals.

El setembre de l'any 2005, els organitzadors de l'Aplec, representats per Josep Maria Comas, van lliurar a l'Associació d'Amics del Museu, representada per Manel Alonso, una placa en reconeixement per la tasca desenvolupada.

[61] Baranera, Joan: *Història de Nostra Senyora de Brugués*. Impremta El Llobregat, Sant Boi, 1922. (Joan Baranera va ser vicari de la parròquia de Sant Pere de Gavà).

tot el material d'infraestructura necessari per fer una exposició digna del que seria després el Museu.

L'any 1983, a la Fira, hi va haver l'estand del Museu amb la participació i la col·laboració de la nostra Associació.

A part de la nostra publicació comuna, La Sentiu, hi vam exhibir altres edicions. De Josep Soler Vidal hi havia uns quants exemplars de *Pere Fages. Descobridor, cronista i governador de la Nova Califòrnia*, editat a Mèxic l'any 1953, en ple exili. Hi havia també les dues obres de la Col·lecció Brugués, del mateix autor, *Plet de termes i de pastures entre Gavà i Viladecans*, 1981; i *L'expansió dels cultius gavanencs i la rompuda de les Marines*, 1969 (Reimpressió de 1983). En aquest mateix any, però, es presentava una altra publicació, la que signàvem Josep Soler Vidal i l'autor d'aquesta memòria. Es tractava de *El cultiu de l'espàrrec. Història i tractat breus*. Era una petita obra sobre el tema del títol (no arribava ni al centenar de pàgines), que ens havia estat encarregada per l'Ajuntament de Gavà amb motiu del vint-i-cinquè certamen de la Fira.

L'Aplec de Sant Miquel

Una activitat que hem mantingut al llarg de més de vint anys, ha estat la participació en l'organització de l'Aplec de Sant Miquel. Des d'aquell 1989,⁵⁹ de manera incipient i molt tímida al principi, fins a l'actualitat en què membres de la nostra Junta directiva hi aporten un esforç,⁶⁰ necessari sempre, com també ho és el de tots els qui hi treballen per tal que aquest tradicional esdeveniment –que es remunta a l'any 1569, com a mínim– es mantingui. Cal dir que l'entitat promotora (n'hi va haver alguna abans, com per exemple l'Aspirantat d'Acció Catòlica sota el guiatge de mossèn Abelard Sayrach, els primers anys seixanta, o l'Agrupament Escolta Eramprunyà, els darrers seixanta), des de fa més de quaranta anys, és la Unió Muntanyenca Eramprunyà, que va ser la que va reprendre aquesta manifestació cultural del poble de Gavà, després d'haver estat abandonada l'any 1920.⁶¹ La vinculació de l'Associació amb l'aplec fou reconeguda l'any 2005, amb un homenatge.

El Taller de la Imatge

Cap a aquella mateixa època també (anys 1986/87), l'Associació d'Amics del Museu de Gavà establí un conveni de col·laboració amb una nova entitat tot just fundada, que es va anomenar Taller de la Imatge.⁶² Aquesta havia estat creada amb la finalitat d'estudiar i difondre totes les manifestacions audiovisuals de Gavà. Amb el Taller de la Imatge es van fer cicles de cinema històric, de cinema documental, etc. (amb preus molt assequibles per als nostres socis); es van fer reportatges videogràfics de diversos indrets del nostre paisatge rural, l'urbà i l'industrial. Es va fer també un reportatge curt de la Torre Lluc, molt poc temps abans que se n'enderroqués tot l'interior i la façana del darrere per a preparar-la per a la remodelació futura, segons el projecte que la va deixar com la veiem ara. Aquesta entitat va liquidar-se cap a les darreries de 1989 i, per tant, també el conveni amb la nostra Associació. En certa manera era explicable aquesta fallida, ja que el cinema a la nostra ciutat havia entrat en una situació de desinterès gairebé absolut. Hem de pensar que de les cinc sales de projecció de cinema que hi havia hagut a Gavà,⁶³ en aquell moment només funcionava el Cinema Maragall, i només els cap de setmana. Per tant, ja que una de les bases de la subsistència del Taller de la Imatge era el producte de la recaptació de taquilla en les sessions de cinema, quan va mancar-li aquest suport, no ho va resistir.

Un estand a la Fira d'Espàrrecs

Un temps després, resolta la crisi interna que l'Associació havia travessat, a la Fira d'Espàrrecs de l'any 1988, celebrada en les primeries de maig, hi érem presents de manera pròpia. Aquesta era, de fet, la primera activitat després de l'assemblea de socis celebrada al Casal Sant Jordi el 15 de març anterior. Havíem demanat un petit estand (4 x 4 metres) en el qual vam exposar diversos materials: fulls d'afiliació a l'entitat, fotografies del Gavà de temps passats –n'hi havia d'antigues i de no tan antigues– que van atraure notablement l'atenció dels

Caràtula de la pel·lícula Angoixa, projectada el 19 de febrer de 1988.

[62] Aquesta entitat havia estat fundada arran d'un concurs d'idees per a la conservació i difusió del patrimoni arquitectònic i paisatgístic de Gavà, adreçat als nostres joves, que havia convocat l'Ajuntament de Gavà. El Taller de la Imatge va guanyar el primer premi d'aquest concurs amb un projecte sobre la remodelació del vell escorxador (espai avui malauradament desaparegut) com a seu d'un futur –o hipotètic– centre de documentació audiovisual del nostre patrimoni.

[63] Hi havia hagut el cinema del Casino, el Novetats, el Centre Cultural, el Kursaal i el Maragall, això per no remuntar-nos a anys més enrere.

visitants a la Fira i,⁶⁴ un altre reclam ben especial era l'anunci de l'homenatge a Josep Soler Vidal que es preparava per a ser presentat al poble en el mes de novembre següent.

L'estand a la fira d'Espàrrecs exposava el programa d'activitats que es volia fer a l'estand de la Fira, i anava encapçalat per un lema que havien triat els membres de la junta, que deia:

AMICS DEL MUSEU, L'ASSOCIACIÓ S'HA POSAT GUAPA!

1. Campanya d'informació i col·laboració amb la Comissió d'Homenatge a Josep Soler Vidal.
 2. Campanya de recaptació de fotografies antigues de Gavà.
 3. Exposició de fotografies antigues de Gavà.
 4. Exposició i venda de llibres.
- * Col·laboració amb el Centre d'Estudis del Baix Llobregat.
 - * Col·laboració amb el Centre d'Estudis de l'Hospitalet.
 - * Col·laboració amb el Dept. d'Antropologia de la Universitat de Barcelona.
 - * Exposició i venda de llibres de Josep Soler Vidal.

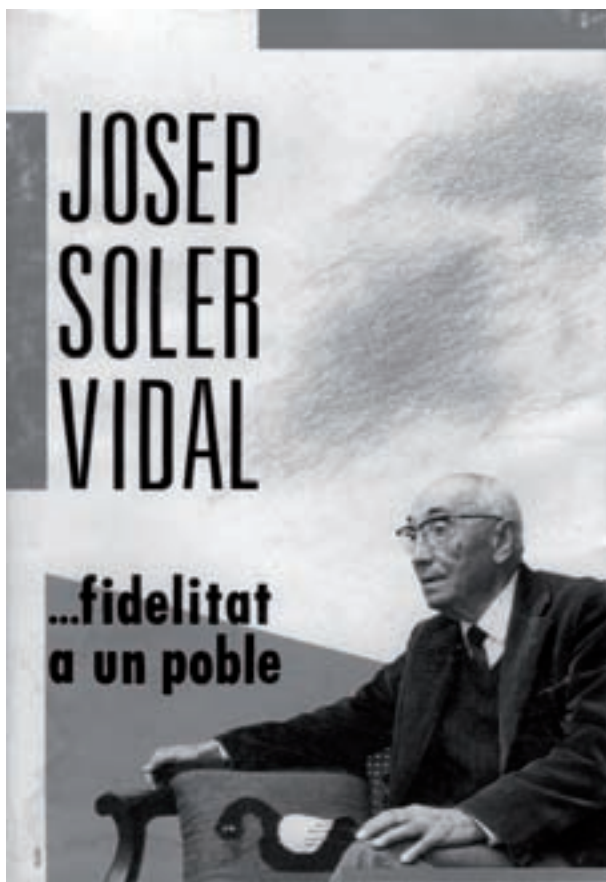
Els punts expressats pels quatre asteriscs, de fet, no es van arribar a posar en pràctica. Aquestes havien estat proposades acordades en l'assemblea de març de 1988; però, seguint el bon criteri expressat per Josep Lascurain i Jordi Ribó, foren acceptats per la majoria de la Junta.

El fet de tenir un estand de l'Associació d'Amics del Museu a part, separat del que el Museu havia muntat just al costat dret del nostre, representava que la nostra entitat tornava a agafar les regnes de les seves activitats, distingides de les que havia dut a terme fins aleshores el Consell de gestió del Museu, ja que s'havia constituït la nova junta després de l'assemblea celebrada al Casal Sant Jordi que hem esmentat abans.

[64] Hi havíem fet una crida per aconseguir fotos antigues de Gavà a fi de crear un fons fotogràfic d'imatges del poble ja desaparegudes.

Homenatge a Josep Soler Vidal

La idea sorgí amb una tal espontaneïtat que seria difícil d'atribuir-hi la paternitat a aquesta o a aquella entitat, o a tal o en tal altra persona. És cert que, en començar a circular la iniciativa, de seguida van ser moltes les entitats que s'hi van adherir, entre les quals hi havia, per descomptat, la nostra, que hi va abocar no solament l'entusiasme, sinó també el suport. Així ho declarava Josep Francesc Rosés, president del Consell de gestió del Museu de Gavà en l'acte que la Comissió d'Homenatge a Josep Soler Vidal havia convocat a la sala d'actes del Casal Sant Jordi. Això s'esdevenia el 13 de juliol de 1987. En aquell acte, parlant per boca del Consell de

Entre les activitats de l'homenatge destaca el recull d'escrits de Josep Soler Vidal editats per dos membres de l'Associació, Manel Alonso i Eliseu Argenté.

Retrat de Josep Soler Vidal a l'estudi de casa seva. L'adhesió de l'Associació a l'homenatge que Gavà li tributà es va decidir en la Junta del 7 d'abril de 1988. Foto: Benet Solina.

[65] El compromís de l'alcalde es va traduir en l'edició del llibre que recull escrits de Josep Soler Vidal, tant dels d'abans de la guerra, com dels de l'exili, fet a cura d'Eliseu Argenté i Manel Alonso; la cessió del local del Cafè del Centre, degudament net i arranjat per a l'exposició i els diversos actes que s'hi portarien a terme, i la distinció de Fill Adoptiu de la vila de Gavà.

[66] La decisió municipal d'adquirir l'edifici de l'antic Cafè del Centre va ser un cop fort contra la iniciativa i la il·lusió del grup de persones que volíem llogar totalment o parcial l'immoble als propietaris, és a dir, a la família Guinot Bruach, per tirar endavant la idea de fundar un ateneu a Gavà que portés el nom de El Centre. El projecte municipal desfeia del tot aquella iniciativa.

gestió del Museu i en representació de l'Associació d'Amics del Museu, Josep Francesc Rosés va expressar l'absoluta adhesió a l'homenatge, ja que la persona a la qual s'adreçava era ben mereixedora d'un reconeixement d'aquesta mena, i posava a disposició de la Comissió tot allò que estigués a l'abast de l'entitat que representava. Uns dies després, la Junta de l'Associació lliurava a la Comissió un xec per import de 50.000 pessetes destinat a contribuir a les despeses de l'homenatge.

Al cap de poc temps, Jaume Amigó i jo teníem una entrevista amb l'alcalde Dídac Pestaña. En sortir vam comentar l'excel·lent impressió que ens havia fet, ja que a l'alcalde li va agradar la iniciativa que, per descomptat, ja coneixia; i, a més, perquè a aquesta iniciativa havia promès tot el suport institucional possible. (Hi va haver, per tant, suport econòmic, logístic i protocol·lari).⁶⁵ Hem de tenir en compte que feia mesos que l'Ajuntament estava en tractes amb els propietaris del local que havia aixoplugat l'antic Cafè del Centre per tal d'adquirir-lo; i era, precisament, en aquest lloc on la Comissió havia pensat de desenvolupar els actes d'homenatge a Josep Soler Vidal, tal com així es va fer.⁶⁶

Homenatge a Pere Margarit

La Societat Coral La Igualtat, per mitjà del seu president Joan Escofet i Coll, havia demanat a Manel Alonso, si l'Associació estaria disposada a col·laborar en un acte d'homenatge a qui fou el seu president, Pere Margarit i Comas, soci de la nostra entitat des de feia molts anys, dissortadament traspasat el 14 de setembre de 1988.⁶⁷ Aquesta proposta va ser rebuda de molt bon grat per part de la nostra junta, ja que havíem conegut en Pere de feia força temps i havíem admirat el seu esforç i entusiasme incansable en pro de La Igualtat, una coral més que centenària en aquell moment. No podem oblidar que, tot i que se'n va commemorar el centenari l'any 1995, aquesta entitat ja existia i s'havia donat a conèixer, si més no, l'abril de 1881, en les cantades de celebració de l'arribada del tren a Gavà.

En aquesta tasca vam treballar-hi l'Alfons Gibert i jo per tal de contribuir a realçar la figura d'un dels presidents més insignes que ha tingut la Societat Coral La Igualtat d'ençà que fou fundada. Arran d'aquesta col·laboració vam preparar un opuscle intítulat *Pere Margarit i La Igualtat*, que es va repartir en l'acte d'homenatge pòstum que va tenir lloc al Centre Cultural de Gavà el dissabte 10 de març de 1990. Els fills de Pere Margarit, la Maria Rosa i el Jaume, van rebre de mans del president de l'entitat Joan Escofet Coll una distinció en record de l'acte.

Opuscle d'homenatge a Pere Margarit editat el març de 1990.

[67] Pere Margarit va ser l'impulsor del recull històric que va editar el Museu dins de la Col·lecció Brugués el 1986, els autors del qual van ser Josep Soler Vidal i Manel Alonso Figueres. Aquesta petita obra, *La Igualtat. Noranta anys d'història*, va ser el precedent de la que sortiria deu anys després, editada per la S. C. La Igualtat.

La mansió dels Vetti, a Pompeia, una de les restes visitades durant el viatge a Pompeia i Herculà organitzat per l'Associació l'any 1990.

Viatges, excursions i caminades

Les entitats que persegueixen finalitats culturals o recreatives per a la seva massa social –com és el cas de la nostra, ja des de sempre– han tingut la voluntat d'organitzar viatges o sortides de més o menys durada a indrets que fossin afins al motiu central de l'associació pròpia, a fi i efecte d'enriquir el coneixement cultural dels seus socis. Aquesta és una constant, un fet, que es repeteix en totes les que coneixem. El primer viatge de què es té notícia a les actes de l'Associació és el que va organitzar el Museu a Londres del 20 al 23 de juliol de 1989. L'entitat es va limitar a fer-ne difusió entre els socis.

Això no obstant, i no sempre cenyint-nos a objectius d'indiscutible vàlua històrica i/o arqueològica –àrees que s'han endut sempre l'atenció dels qui hem regit l'entitat– també hem «festejat» amb activitats de menor rang que no acomplien la vessant historicoarqueològica, tot i que culturalment hi eren perfectament encabibles. Un parell d'exemples podríem citar fent referència a això que diem: una visita al parc zoològic de Cabárceno durant un viatge a Cantàbria. O la caminada fins al cim del volcà Vesuvi per contemplar-hi el cràter fumejant durant el viatge a Pompeia i Herculà. En trobaríem d'altres, és clar, però no ens hi estendrem perquè ens cal presentar aquelles que s'adiuen millor a allò que són les línies mestres.

Participants en el viatge a Pompeia i Herculà organitzat per l'Associació d'Amics del Museu, l'any 1990.

Tríptic informatiu del viatge a Pompeia i Herculà editat pel Museu i l'Associació d'Amics conjuntament.

Els viatges

Viatge a Pompeia i Herculà

El primer viatge portat a terme amb una essència remarcable i d'alta volada cal situar-lo a la tardor de 1990. Era la visita que feia el Museu de Gavà amb el capital humà que sempre li ha proporcionat l'Associació d'Amics del Museu, entre familiars i amics de la nostra entitat. Una seixantena llarga de persones, comptant els dos xofers de l'autocar, constituïren l'expedició que ens havia proposat la direcció del Museu –en aquell moment sota la responsabilitat de Jordi Pardo Rodríguez–. Hi va haver, prèviament, un curs introductorí comentat per especialistes i acompanyat d'un dossier, que va permetre entrar a l'interior de les cases i passejar pels carrers on tot s'ha conservat pràcticament intacte. Va ser tot un viatge transportats a través del túnel del temps.

Cal dir que el projecte, i com es va arribar a realitzar, va ser un encert, i que tots els detalls van ser observats de manera escrupolosa. Vam tenir uns dies esplèndids, de bon temps i bona companyonia entre tot l'estol de persones que hi érem. L'hostatge va ser a l'Hotel Sakura, al peu del Vesuvi, una confortable estança situada a Torre del Greco, població a mig camí entre Nàpols i Pompeia.

La visita a les restes de les ciutats de Pompeia i d'Herculà, va constituir el punt central del nostre viatge, evidentment. Tanmateix, volem destacar que la visió d'allò que van ser dues ciutats populosos i riques, sobretot Herculà, van superar tant les nostres expectatives que no ens les podíem acabar, tot i la destrucció que va causar l'erupció del Vesuvi. Això era el 24 d'agost de l'any 79 de la nostra era, quan, en poques hores tot va quedar cobert per un gruix de metres de lava. La força de l'erupció va paraitzar la vida de la ciutat, fossilitzant per sempre els edificis, les places, els carrers i tota l'activitat humana que s'hi desenvolupava. El silenci es va imposar pertot després de la catàstrofe, i durant segles les dues ciutats van romandre soterrades.

Mosaic de la casa de Neptú i Amfitria, d'Herculà.

La ciutat de Pompeia, per tant, ens va impressionar molt. Vam veure com, malgrat la destrucció que van ocasionar les cendres incandescentes del volcà, el fòrum, les grans places, els carrers i moltes cases i altres construccions monumentals, drets els murs encara, oferien força la rica magnificència i esplendor d'allò que van ser quan eren habitades i utilitzades.

Quant a la d'Herculà, encara superava allò que havíem vist a Pompeia. Aquí no foren les cendres, les que van colgar la ciutat, sinó una massa roent de lava, cendres, fang i lapilli fins a una altura de quinze metres, amb una duresa o consistència gairebé pètria. Aquesta circumstància va evitar-ne la deterioració, però va impedir –per la dificultat que la intervenció arqueològica comportava– que s'hi fessin unes excavacions amb l'extensió que es van fer a Pompeia.

A part de la visita a totes dues ciutats, vam anar també a veure la vil·la dels Misteris i una excursió a Sorrento. A Herculà vam fer una visita a la vil·la d'Oplontis. A la ciutat de Nàpols, visita al Museu Nacional, amb el més que famós mosaic d'Alexandre el Gran, i un tour en autocar per la ciutat.⁶⁸

[68] A part d'això previst, hi va haver una escapada d'un reduït «escamot» que se'n va anar a Salern, en taxi, per veure els temples grecs de l'antiga Posidonia (Paestum).

Altres excursions a capitals europees

Després de l'excursió a Pompeia i Herculà, hi va haver altres viatges, però en aquest cas l'organització va córrer a càrrec del Museu de Gavà, i l'Associació es limitava a difondre la proposta entre els socis. I si bé és cert que la major part d'assistents eren membres de l'entitat, no podem incloure els viatges realitzats a París (novembre 1991) o Roma (octubre 1992), per exemple, entre les activitats pròpies de la nostra entitat.

El viatge a Albi, Occitània

Participants al viatge a Roma organitzat pel Museu. Encara que el viatge no va ser organitzat per l'entitat, els socis van gaudir d'unes condicions d'inscripció més favorables. Foto: Teresa Balsells.

La ciutat d'Albi, la pàtria del gran pintor i litògraf Henri de Toulouse-Lautrec (1864 – 1901), centre de cultura de la gran nació occitana, de feia molt de temps ens havia captivat la necessitat de fer-hi una visita –meitat turística i meitat cultural, en la seva vessant artística– amb tota l'Associació. En aquest mateix any de 1991 es commemorava el centenari del primer cartell que va pintar Toulouse-Lautrec, La Goulue, per al famós Moulin Rouge, de París, i

aquest fou també un motiu més pel qual anàvem a Albi. Cal que diguem que la fama i la importància de la zona mereix el viatge, sens dubte; i no ens podem estar de dir que recomanem a tothom de fer-hi una visita, sobretot per la bellesa paisatgística del territori occità. Potser ens està malament de dir-ho, però la cura que tenen els albigesos (no solament ells, sinó també tots els occitans) amb el seu paisatge,⁶⁹ i com el tenen de net, ens feia envejar-los i, alhora, envermellir una miqueta.⁷⁰ La idea del viatge fou suggerida per Eliseu Argenté a la junta del 13 de juny de 1990.

El viatge va tenir lloc els dies 28 i 29 de setembre de 1991. Cal dir que, cinc mesos abans —a les darreries d'abril— quatre membres de la Junta havíem fet una visita de prospecció a Albi. Hi vam anar amb els nostres mitjans, amb cotxe, i vam poder comprovar que un viatge de cap de setmana seria un èxit.

El dissabte 28 de setembre, a les 7 del matí, sortíem de la plaça de l'Església, de Gavà, en direcció a Perpinyà i Carcassona. D'aquí enfilem cap a Castres, on fem una breu parada per estirar les cames i veure la població. Cap al migdia arribem a Albi.

Després de dinar fem la visita de la bella ciutat, un dels més importants centres culturals d'Occitània, gràcies a l'obra de Toulouse-Lautrec. També anem a veure el museu que porta el seu nom, instal·lat en l'antic palau arquebisbal, extens conjunt fortificat amb capella gòtica del segle XIII i salons del XVII, que va ser condicionat per encabir-hi aquest extraordinari equipament dedicat a l'art d'un dels fills més il·lustres de la ciutat, a part que també disposa d'un interessant conjunt d'art contemporani.

En aquest mateix periple per la ciutat no deixem de visitar la catedral de Santa Cecília, la més gran de les esglésies fortificades de l'Estat francès a l'edat mitjana. L'actual edifici fou començat en 1282, però no va ser consagrat fins el 1480. Des del segle V la catedral aixopluga unes relíquies de la santa romana, i el món occidental l'ha feta patrona de la música. Hem de tenir en compte que es tracta d'una construcció religiosa feta de maó vermell; és a dir, que

Vista de la catedral de Santa Cecília, l'edifici de maons més gran del món, amb el baldaquí que precedeix la porta d'entrada.

[69] Els habitants de la ciutat d'Albí, evidentment, els anomenem així: albigesos. No els confondrem amb els que històricament foren els albigesos, que visqueren en el mateix territori en què viuen els actuals, però que van professar la doctrina càtara, la que es desenvolupà a Occitània durant els segles XII i XIII i per la qual foren perseguits i fets màrtirs.

[70] Quina diferència amb els vorals de les nostres carreteres, sobretot les de prop de les ciutats grans! Papers, llaunes, plàstics i tota mena de residus llençats expressament pels qui, usualment, van en vehicles motoritzats i hi passen.

Cartell de Toulouse Lautrec per al Moulin Rouge anunciant les actuacions de la Goulue, ballarina del can-can parisenc.

tot i que es va edificar tenint com a matèria primera aquest element constructiu tan senzill, alhora ha resultat tan resistent. No en farem una descripció, evidentment, només en destacarem algun dels elements que més ens van impressionar. El primer que ens crida l'atenció és la magnitud de l'edifici. La catedral podríem classificar-la, sense ser experts en la matèria, dins la tendència arquitectònica que es coneix per monumentalisme. És aquella sensació que tenim quan contemplem aquells grans temples o edificis civils o religiosos de l'antiguitat clàssica.

El gran baldaquí de la porta, que dóna a migdia, és un element d'una bellesa incomparable. A l'interior podem contemplar la majestuosa nau, de 18 m d'amplada per 28 m d'alçada, amb les capelles que estan situades entre els contraforts sobre els quals gravita tot el pes de la sòlida arquitectura. En acabada la visita a la ciutat i la passejada pels vells carrerons amb el regust de trobar-nos en plena època medieval –si no fos per les botigues de roba, de sabateries i perfumeries, que podrien molt bé competir amb les de la capital de l'estat– tornem a l'hotel per dinar.

L'endemà, després de l'esmorzar, quan ens disposem a agafar l'autocar ens trobem que té una roda desinflada (o punxada, no ho sabem) i el xofer no pot treure la de recanvi. Està encastada en el compartiment i no surt. Finalment la pot extreure i, havent perdut més d'una hora en la maniobra, emprendem la marxa de retorn cap a casa.

Cap allà la una del migdia ens aturàvem, per dinar, en un indret que els de l'hotel li havien comunicat al nostre xofer. Dinem sota unes carpes que ja estaven muntades, per a una fira de qui sap què. Compartim l'espai amb una altra gent, que suposem que són visitants de la «fira», i ens acomoden i ens serveixen com poden. En acabat del dinar, que cal dir que no va estar gens malament, i havent fet una passejada per la zona (que semblava un poblet d'estiueig, una urbanització amb moltes torretes) emprendem el viatge cap a Gavà, on arribem cap a les 10 del vespre. Viatge feliç, una mica accidentat, però el balanç que en vam fer resultà força positiu.

Visita al Museu de Talteüll (Cova de l'Aragó)

El viatge a Talteüll, a la comarca catalana del Rosselló, de la Catalunya Nord, va representar una incursió a un dels moments més reculats de la nostra prehistòria. Ens estem referint al fet d'endinsar-nos en la vida dels nostres avantpassats de fa 450.000 anys, és a dir, fins a situar-nos en el període que els científics arqueòlegs han denominat paleolític inferior. Aquesta visita s'esdevenia el 8 de novembre de 1994.

La cova de l'Aragó, que s'anomena així per raó del nom d'un antic propietari, es troba en un context geològic de roca calcària a l'entrada d'una estreta gorja sobre el riu Verdoble, afluent de l'Aglí. Les primeres notícies que se'n tenen, de l'ocupació d'aquesta cavitat, daten de 1838. Fou arran d'una exploració que hi va fer Marcel de Serres, un naturalista de Montpeller, el qual va trobar-hi unes restes d'ossos. No obstant això, la cova va caure en l'oblit, i no va ser redescoberta científicament fins l'any 1948, quan Joan Abelanet, un estudiós local afeccionat a l'arqueologia, hi va fer unes visites i va trobar-hi alguns materials. Henry de Lumley, del Centre National de la Recherche Scientifique, el 1964, hi va començar la investigació mitjançant unes campanyes d'excavació sistemàtiques, i encara avui s'hi està treballant. L'any 1969 es va trobar una mandíbula humana d'*Homo erectus* i, a partir d'aquell moment, s'hi han anat trobant molts altres vestigis. El més important, però, és el crani anomenat Aragó XXI, que pertany a un individu d'uns 18 anys, juntament amb altres ossos i estris lítics, i que a través de l'estudi minuciós d'aquestes restes sembla que va ser objectiu comestible d'uns altres dels seus congèneres. És a dir, que aquells grups humans practicaven, sense escarafalls, el canibalisme.

Principalment, la nostra estada va ser per conèixer el Museu de Prehistòria de Talteüll –inaugurat l'any 1979– i per tal de tenir un coneixement de primera mà de la nostra prehistòria més antiga. No vam

Crani de l'Home de l'Aragó, trobat a la cova de Talteüll.

poder visitar la cova de l'Aragó, pròpiament dita, ja que es troba força allunyada del museu, i només s'hi permet l'entrada a la investigació científica. El Museu de Talteüll, doncs, té el privilegi de custodiar les restes humanes més antigues d'un habitant de les terres que, molts mil·lennis després, serien pàtria dels descendents de la seva ètnia. La visita va ser molt ben acollida per part de la totalitat dels expedicionaris. Una bona tasca que va dur a terme la nostra entitat, gràcies al bon fer de la junta directiva d'aquell moment.

Tarragona i el mausoleu de Centcelles

Una altra de les visites de gran record fou la realitzada el 4 de març de 1995 a Tarragona, on vam descobrir la ciutat romana: les muralles, l'amfiteatre, el circ, el pretori. La visita es va fer en col·laboració amb el Museu de Gavà. L'Associació feia anys que no hi havia estat i hem de dir que resultà d'allò més profitosa. Tant el recorregut per la muralla ciclòpia, com la visita a l'amfiteatre, al circ, i després al barri antic, amb la visita a la catedral, foren de gran profit. A la tarda la visita fou al mausoleu tardoromà de Centcelles, una veritable meravella, al costat de la vila de Constantí.

Els participants a l'excursió a Tarragona, admirant les vistes a la ciutat. La idea d'aquesta visita es gestà l'any 1992. Foto: M. Alonso.

Excursió a Vallbona de les Monges

Una sortida realment esperada i desitjada per molts dels nostres socis. Feia una colla d'anys que ens havíem fixat l'objectiu de visitar aquest monestir cistercenc governat exclusivament per monges de clausura.

De fet, ja a l'assemblea de març de 1990 es va proposar fer una sortida a la ruta del Císter conjuntament amb els Amics dels Museus de Catalunya; al cap de pocs anys vam fer una proposta en ferm als socis, per als dies 14 i 15 de maig de 1994, que havia d'incloure també una visita a Horta de Sant Joan; cada vegada, però, ja fos per una causa o per una altra, mai no havíem aconseguit de lligar un propòsit per a mi tan engrescador com aquest. Això ho diu, i ho magnifica encara més, l'autor d'aquesta memòria.

No sabia com qualificar aquesta dèria meva per fer una visita a un dels més bells monuments del nostre gòtic sacre, tot i que amb uns antecedents ben definits del romànic del segle XII, però el cas és aquest. I els companys de Junta amb qui compartia càrrec ho deuen recordar perfectament. Va ser la iniciativa de l'Àlícia de reprendre aquella idea tant de temps ajornada i fins a un cert punt plena de pols, i dur-la a terme. I així va ser. La sortida es va fer la primavera de 1995.

Vam anar primer a Verdú, una de les poblacions capdavanteres en l'art de la ceràmica, i visitarem la bellíssima vila de Guimerà. La sortida culminà amb la visita al monestir. Diuen les cròniques que en aquella època (a mitjan segle XII), l'anacoreta Ramon de Vallbona hi aplegà una comunitat mixta: dones i homes –fenomen realment d'un ideari avançadíssim– si no fos que aviat va deixar de funcionar amb aquesta modalitat.

És evident que no havia, ni podia, mantenir-se d'aquesta manera, atesa la norma eclesiàstica imperant. Al cap d'un anys els barons, doncs, –volem dir, els homes– van deixar el monestir per anar a fundar-ne un altre. De la seva banda, les monges, van integrar-se a l'orde del Cister.

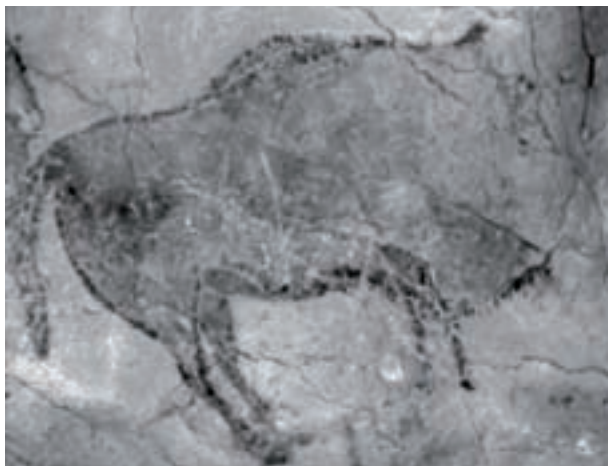
Galeria nord del claustre, campanar i cimbori de Vallbona de les Monges. Foto: Manel Alonso.

Viatge a Cantàbria: Altamira i Cabárceno

El viatge va estar organitzat conjuntament pel Museu i l'Associació, i es va desenvolupar del 5 al 10 de desembre de 1995. Hi va haver dues xerrades prèvies que van ser exposades pel Dr. Josep M. Fullola Pericot, catedràtic de prehistòria de la Universitat de Barcelona, i la doctora M. Pilar García Argüelles. Ambdós van venir cridats per la presidenta, Àlicia Estrada, amb els quals ha treballat com a investigadora en diverses campanyes d'investigació arqueològica. A la sala d'actes del Museu, tots dos van posar en situació els components del viatge en sengles xerrades amb els corresponents col·loquis sobre art rupestre i sobre les formes de vida paleolítiques.

Vam sortir dimarts dia 5 al vespre, i vam fer la ruta de nit. L'endemà vam realitzar una visita comentada a la ciutat de Santander, i a la tarda vam visitar els pobles costaners de Santoña, Noja i Isla. L'endemà vam visitar les coves de Puente Viesgo (El Castillo), i a la tarda vam tenir temps lliure. L'endemà va ser el gran dia, amb la visita a les coves d'Altamira i a Santillana del Mar. A la tarda, ens vam aturar a les poblacions de Suances, Torrelavega i San Vicente de la Barquera. El dissabte 9 de desembre tornàvem a les coves d'Altamira, i a la tarda tornàvem cap a Gavà. Vam arribar el diumenge dia 10, cansats però contents.

Un dels famosos bisons pintats a la cova d'Altamira. Els participants a l'excursió vam tenir l'oportunitat de veure els originals de les pintures, cosa que actualment és pràcticament impossible ja que només se'n pot visitar la reproducció.

País Basc i Museu Guggenheim

Una altra sortida molt recordada va ser el viatge a Bilbao, que va tenir lloc del 15 al 17 de maig de 1998. El museu Guggenheim era la nostra fita, referent de modernitat i joia de l'arquitectura del nostre temps i peça de museu per ella mateixa, a part, naturalment, del contingut que aixopluga; complex arquitectònic al qual les llengües detractores havien qualificat de «bateria de cuina amuntegada» quan el va construir l'arquitecte Frank Gehry. Més de quaranta persones, entre socis i familiars, formaren l'expedició, que va ser molt profitosa i agradable.

Excursió a Arbeca (Fortalesa ibèrica dels Vilars)

Aquesta excursió, realitzada el 14 de juny de 2003, va ser suggerida i pensada arran d'una conferència molt interessant sobre els treballs d'investigació arqueològica efectuats a la fortalesa ibèrica anomenada els Vilars. L'acte era a càrrec del Dr. Emili Junyent Sánchez, director de la investigació, i va tenir lloc a l'auditori del Museu Nacional d'Arqueologia de Catalunya, del qual era aleshores director el Dr. Miquel Molist, ben conegut del Museu de Gavà. La Teresa Balsells i jo vam anar a aquest acte i, efectivament, va ser tant l'interès que va despertar la conferència i les imatges que es van projectar que, en tornant cap a Gavà, vam decidir de proposar a la junta de

Socis de l'entitat passejant entre les ruïnes d'Els Vilars, a Arbeca, l'any 2003. Foto: M. Alonso.

Fortalesa dels Vilars, a Arbeca. Base de la muralla i sistema defensiu amb pedres dretes, conegut com a camp frisó. Foto: M. Alonso.

l'Associació de fer-hi una visita. A més, si tenim en compte que la Teresa és d'Arbeca, ens seria més fàcil de gestionar amb els responsables de la conservació del jaciment. No ens vam equivocar en el propòsit; conèixer sobre el terreny aquell complex patrimonial de la nostra història d'època ibèrica, de seguida va engrescar tots els membres de la junta.

En la data indicada sortíem de la plaça de l'Església, a les 8.30 del matí. Arribàvem a Arbeca al voltant de les 11 i fèiem una visita guiada al nucli antic de la vila. A la casa de Cultura ens van projectar un vídeo sobre el jaciment arqueològic que havíem de veure i, a continuació, vam agafar l'autocar per anar als Vilars.

La fortalesa dels Vilars és l'única en el món ibèric català per l'espectacular sistema defensiu que presenta. Està integrat per una muralla amb dotze torres, una barrera d'obstacles format per unes pedres llargues, en forma d'estaca, clavades en direcció inclinada cap a l'exterior, i volta la muralla un fossat de tretze metres d'amplària. Tot plegat dona al conjunt una imatge de fortalesa inexpugnable. Els Vilars és d'una importància excepcional per al coneixement dels sistemes defensius de la primera edat del ferro i del procés de formació i desenvolupament de la civilització ibèrica. La singularitat d'aquest conjunt, doncs, va fer que, l'any 1998, la Generalitat de Catalunya el declarés Bé cultural d'interès nacional (BCIN).

No hem de passar per alt la vila d'Arbeca mateixa, ja que és posseïdora d'una dilatada i esplèndida

història en els segles XV i XVI, cosa que explica el castell magnífic que la presideix, mansió senyorial de la noble casa més poderosa de Catalunya: els Cardona, ja que aquí tenien la residència habitual els ducs. Prova d'això són les restes del magnífic castell, l'antic hospital, les places porxades i les façanes de pedra amb escuts heràldics; tot plegat hi dóna el segell d'autenticitat d'aquell esplendor que avui encara és ben tangible.

El segle XVIII, un hereu dels Cardona, el duc de Medinaceli, introduí la varietat d'oliva coneguda com arbequina. És una oliva que prové de Palestina i, adaptada a la terra d'Arbeca i de les Garrigues, ha donat un oli que és considerat com un dels millors del món. També vam fer una visita al Parc Temàtic de l'Oli a les Borges Blanques, capital de la comarca, i contemplar la meravella d'aquest producte tan nostre i tan estimat, sense el qual avui no ens en sabríem estar.

Un cop feta la vista al Parc Temàtic empeníem el retorn cap a Gavà, on arribàvem encara amb claror de dia, cap a les 7 del vespre. D'aquesta sortida en guardem un grat record per tot el que vam arribar a veure. Material per al record, com en tantes altres excursions que hem fet. Només podríem retreure-li al dia un punt de queixa, i aquest va ser la intensa calor i el sol implacable que vam patir durant la visita, sense una mínima ombra per emparar-nos.

Agramunt i Tornabous

El 25 octubre 2003 vam fer un viatge d'un dia en col·laboració amb el Grup de Recerques Històriques de Castelldefels (GREHIC) a la comarca de l'Urgell. Concretament, vam visitar l'Espai Guinovart a Agramunt. També vam visitar, a Tornabous, el poblat ibèric del Molí d'Espígol.

Terrassa

El 16 d'octubre 2004 vam organitzar conjuntament amb el Museu una visita a Terrassa i les esglésies romàniques de Sant Pere, Sant Miquel i Santa Maria, un conjunt d'arrels visigòtiques que conformava antigament la seu de la diòcesi d'Ègara.

*Portalada de l'església de Santa Maria d'Agramunt.
Foto: M. Alonso.*

Reconstrucció ideal de la Terrassa medieval, treta del prospecte informatiu de la visita feta a la ciutat l'any 2004.

Sabadell

El dissabte 12 de març de 2005 empeníem la sortida d'un dia a Sabadell, organitzada juntament amb el Museu. Vam sortir a les 9 del matí, en què ens trobàvem a la plaça de l'Església, per seguir l'itinerari següent:

A les 10 arribàvem a Sabadell i visitàvem l'església romànica de Sant Pau de Riusec, situada al sud de la ciutat.

Després fèiem un recorregut urbà amb la visita a la casa Duran, un dels edificis històrics monumentals més importants de Sabadell, que data del segle XVI. Vam tenir l'oportunitat de conèixer el traçat de la muralla medieval, la fàbrica tèxtil Vapor Boixeda, que actualment és la seu del Museu de la Indústria Tèxtil Llañera. Després vam visitar la Casa Antoni Casanovas, construïda el 1859, i actualment és la seu del Museu d'Història de Sabadell. Aquesta institució, entre molts altres tresors històrics, aixopluga els importantíssims materials neolítics de la bòbila Madurell, de Sant Quirze del Vallès, i els de la bòbila Padró, de Ripollet. Aquesta circumstància, en certa manera agermana les nostres dues ciutats quant a la prehistòria en el món neolític de la cultura dels sepulcres de fossa.

Després de dinar vam fer la visita als forns de ceràmica anomenats L'Escaiola, i més tard a l'Institut de Paleontologia Miquel Crusafont. Aquí vam poder veure la col·lecció de vertebrats fòssils més importants del món, pel que fa al període comprès entre els 15 i els 2 milions d'anys enrere.

El grup de participants al viatge a la Valltorta davant la portalada de l'església de Sant Mateu. Foto: Toni Ruíz.

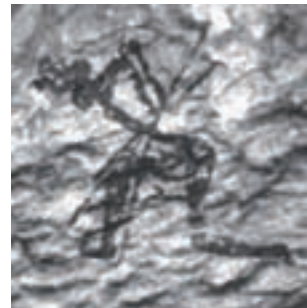
Comarques dels Ports, l'Alt i el Baix Maestrat

L'Alícia Estrada, a la reunió de junta del 9 març 1992, ja va proposar realitzar aquesta interessant sortida a un dels indrets més destacats de l'arqueologia nacional, amb les importants pintures d'estil llewantí que hi ha a les balmes del barranc de la Valltorta. La sortida es va intentar portar a la pràctica el 1997, però l'escàs nombre de persones apuntades va fer suspendre-la. Finalment, la proposta va reeixir l'any 2006, i els dies 21 i 22 d'octubre d'aquell any, en col·laboració amb el Museu, l'Associació es posava en marxa amb un complet programa que incloïa la visita a Morella, el poble de Sant Mateu, i la visita al barranc de la Valltorta. S'hi van apuntar una trentena de persones.

Viatge al Reus modernista

El 25 novembre 2006 l'Associació, en col·laboració amb el Museu de Gavà, va organitzar una visita als edificis modernistes de la capital de l'Alt Camp. Una visita guiada ens va portar des de la plaça de les Oques fins a edificis com la casa Gasull, la casa Rull, la plaça de Prim, el teatre Fortuny, la casa Navàs, l'Ajuntament, el priorat de Sant Pere, les Peixateries Velles, el Campanar... Per acabar, vam visitar l'exposició Gaudí i Reus, al museu Salvador Vilaseca, i vam gaudir d'una visita comentada al

Pitnura de l'art rupestre llewantí al barranc de la Valltorta, a Tírig. Foto: M. Alonso.

mateix museu. A la tarda, després de l'abundós dinar a l'restaurant can Coder, vam poder gaudir una nova visita comentada al Museu d'Art i d'Història de la ciutat.

Sortida a la Vall d'Aran

La sortida llarga de l'any 2007 va tenir com a objectiu la Vall d'Aran. Els dies 9 i 10 de juny visitàvem l'església de Santa Maria d'Àneu, el Parc Nacional d'Aigüestortes i estany de Sant Maurici, Rialb i Vielha. Una trentena de persones va participar en aquesta sortida, organitzada també conjuntament amb el Museu, i que ens va permetre gaudir dels paisatges pirinencs d'aquesta vall occitana.

*Foto de grup davant l'església de Vielha, durant la visita a la Vall d'Aran.
Foto: Toni Ruíz.*

Sortida a Solsona i Sant Llorenç

El 10 de novembre de 2007 visitàvem Solsona i Sant Llorenç de Morunys. Va ser una sortida d'un dia, molt intensa: a les 10 del matí començàvem la visita guiada al nucli històric de Sant Llorenç, situat damunt d'un turó, al peu de la serra del Port del Comte. Hi destaca l'església romànica, amb fragments de pintura mural del segle XIV, un retaule de Lluís Borrassà, i altres interessants obres d'art. D'aquí ens vam traslladar a Sant Esteve d'Olius, església també romànica d'estil llombard, de finals del segle XI. Vam visitar la magnífica cripta i el cementiri modernista de 1916. Per acabar el matí, vam fer cap al pou de gel de Solsona, del segle XVI. Un equipament d'ús avui oblidat, però que servia per emmagatzemar gel que els mesos d'estiu era venut a les ciutats de la plana. Després de dinar, vam tributar visita a Museu Diocesà i Comarcal de Solsona.

Visita a Empúries i Ullastret

Una de les primeres sortides de l'Associació, organitzada pel Museu de Gavà, s'havia fet el 6 de juny de 1992, a les ruïnes d'Empúries i als aiguamolls de l'Empordà. La visita va estar guiada per l'exdirector del Museu de Gavà, Jordi Pardo, que acabava d'accedir a la direcció d'aquest emblemàtic jaciment arqueològic, d'origens colonials grecs, i després romans. Tres lustres després, el 29 de març de 2008, vam tornar a Empúries, però aquest cop vam completar la visita amb la del poblat ibèric d'Ullastret.

L'arqueòleg gavanenc Pere Izquierdo i, a la seva dreta, la directora d'Ullastret, Dra. Aurora Martín. Pere Izquierdo, habillat com Indiana Jones va guiar la visita a Empúries i a Ullastret. En aquest moment era director del Museu d'Arqueologia de Catalunya. Foto: Toni Ruíz.

Aquesta sortida també va tenir un guia d'excepció: l'arqueòleg Pere Izquierdo, director aleshores del Museu Arqueològic de Catalunya i per tant màxim responsable del jaciment. La visita va coincidir amb el trasllat de l'escultura d'Esculapi al museu d'Empúries, ja que des que fou trobada havia estat exposada al Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona. Tot el dia vam poder gaudir de les explicacions de Pere Izquierdo sobre les ciutats ibèrica (Ullastret), grega i romana (Empúries). Després vam visitar el renovat museu situat al costat del jaciment. Al migdia vam pujar al nucli medieval de Sant Martí d'Empúries, on vam gaudir d'un magnífic dinar, i a la tarda ens vam encaminar cap a Ullastret, el gran poblat ibèric de l'Empordà. La sortida ens va deixar a tots ben satisfets.

Els darrers viatges

Des de l'any 2008 ençà hem pogut gaudir de noves i interessants sortides i excursions. L'any 2009, per exemple, vam anar a Lleida, on vam visitar l'interessant museu diocesà, amb les discutides obres d'art de la Franja, que són propietat de la diòcesi de Lleida. Va ser el 22 de març i hi van participar una trentena de persones. Pel pont del Pilar, del 9 al 12 d'octubre, vam visitar el jaciment d'Atapuerca i altres indrets d'interès de la província de Burgos (Covarrubias, Ojo Guareña, Espinosa...). L'interès del viatge es va reflectir en l'assistència d'una cinquantena de persones, el màxim nombre possible d'acord amb l'organització. Finalment, el 19 de desembre visitàvem el recentment inaugurat Museu de l'Exili, a la Jonquera, amb la participació de 32 persones.

I l'any passat vam visitar Portlligat i Púbol el 17 d'abril, amb mig centenar de participants, Cardona el 29 de maig i finalment la cirereta del pastís, la sortida a Egipte pel cap d'any, del 26 de desembre al 4 de gener, també amb l'assistència màxima prevista: 50 persones. Prèviament, es van fer visites al Museu Egipci de Montserrat, el 2 d'octubre i al Museu de Egipci de la Fundació Clos, de Barcelona, el 27 de novembre.

Tots aquests viatges i sortides, i moltes altres, s'han fet coordinadament amb el Museu de Gavà.

La visita a Empúries va coincidir amb el trasllat de l'estàtua d'Esculapi al seu emplaçament original des de la seu barcelonina del Museu d'Arqueologia de Catalunya. Foto: Toni Ruíz.

EDIFICIS SINGULARS DE GAVÀ

VISITA COMENTADA

La Casa Gran, a la Plaça Major, és l'antic mas dels Rios de la Plaça, documental ja el 1598.

Diumenge 14 d'abril de 2002

9.00 del matí

Sortida: Plaça Major

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DE GAVÀ

UNIO MUNTANYENCA ERAMPUNYÀ

Cartell i portada del díptic anunciador d'una caminada cultural pels edificis singulars de Gavà. Una fórmula per garantir l'èxit d'aquestes iniciatives culturals va ser fer-les en col·laboració amb altres entitats locals, com ara la Unió Muntanyenca Eramprunyà, el Grup Ecològista Quercus o l'Associació Veïnal del Barri del Centre.

Caminades culturals

Una de les propostes que més ha agradat al llarg dels anys als nostres socis i amics han estat, sens dubte, les caminades i petites excursions —a peu també, per la rodalia de Gavà. Ressalta entre totes les altres la que, amb motiu del recorregut pel territori que vam anomenar «La ruta de les fonts», va arribar a congregat gairebé tres-centes persones. Però ja en parlarem amb més detall després. N'hi ha hagut alguna que gairebé no ha arribat a aplegar ni cinquanta persones...

Comencem, doncs, pel que van ser passejades pels monuments històrics de la ciutat.

Caminades per les ciutats

Sortida organitzada el 15 de desembre de 1990 als edificis singulars de Gavà. En aquesta imatge s'explicava l'abocador del forn d'àmfores trobat al carrer de Sant Josep Oriol en efectuar el cobriment de la riera de les Paret. Foto: M. Alonso.

Probablement el precedent d'aquestes caminades per la ciutat i el seu terme es troba en la **Visita a la ciutat i com s'ha transformat**, organitzada per Pere Izquierdo el 16 de desembre de 1990, quan era conservador del patrimoni del Museu de Gavà. Aquesta visita, molt concorreguda, ens va aproximar al patrimoni de la ciutat en uns anys de profunds canvis urbanístics, en què d'un dia per l'altre desapareixien edificis que havíem vist tota la vida i que semblava que formarien part del nostre entorn per sempre.

Una nova sortida al patrimoni monumental urbà va tenir lloc el 14 d'abril de 2002, com a complement de les sortides a la rodalia que s'havien començat a organitzar sovintejadament un parell d'anys abans. Vam titular la sortida **El patrimoni arquitectònic de Gavà**, i vam comptar amb la col·laboració de la Unió Muntanyenca Eramprunyà, el Grup Ecologista Quercus, i l'Associació Veïnal del Barri del Centre.

En aquesta nova ocasió ens apleguem també per repetir l'activitat, després d'uns quants anys. Fem una visita comentada i resseguiem els edificis singulars de Gavà. Són aquelles cases que tot sovint hi passem pel costat, gairebé sense adonar-nos-en. Alguns d'aquests edificis són públics, uns altres són privats. Tots, o gairebé tots, són antics; i presenten un aspecte poc curós, deixat... N'hi ha que han estat restaurats. Però, tant si tenen una aparença d'abandó, com si han estat remodelats, el cas és que cadascun posseeix una personalitat que li és pròpia, i una història de treball i d'esforços que el temps ha silenciada, però que queda patent en les parets encara dretes que en donen testimoni.

Ens aplegàrem a la plaça Major, a les 9 del matí, i tot seguit, ja que la teníem a tocar, vam començar

Foto de l'antic banc de l'església que havia estat propietat de la família Tresols, de 1812, i que actualment pertany a la família Tobella, hereus dels Tresols i darrers propietaris privats de la Casa Gan. Foto: Manel Alonso.

per la Casa Gran. Aquesta casa data de les darreries del segle XVI, és a dir, de 1598, i va pertànyer a la família Tresols. Aquesta família, la darrera que en va ser propietària, posseïa encara un valuós mobiliari, del qual en mostrem una bella peça, que porta la data de 1812. Es tracta del banc d'església de la família, el qual, trobant-se en estat de reparació en aquells dies, com que no era en el lloc propi del temple quan l'any 1936 aquells pertorbats incendiàries van convertir en cendra la parròquia, es va salvar de la crema.

En aquest mateix indret es van fer els comentaris sobre els dos restants edificis singulars que conformen la Plaça. L'un és el Mercat municipal (1934) i l'altre la casa Planas i Crehuet (segle XIX). Vam enfilem el carrer dels Màrtirs de 1714 i ens vam aturar davant de la Casa dels Delmes, propietat de la família Girona (1775), lloc on hi havia el comptable dels senyors barons d'Eramprunyà i que, anualment, venia a cobrar els lloguers i els censos dels pagesos.

*El grup, a la plaça de la Bogeria, escoltant les explicacions de l'arquitecte Jordi Roca, que va guiar la visita.
Foto: Manel Alonso.*

Sortim a la Rambla i baixem fins la casa Brunet (edificada el 1925). El recorregut continua per l'edifici de les oficines de la indústria Roca (1929), l'estació del tren de Gavà (1881). Pugem Rambla amunt i

ens aturem davant de l'antiga Unió de Cooperadors, casa de 1936 de l'arquitecte de la qual va ser Josep Torres Clavé (1906-1939), deixeble de Josep Lluís Sert, que va morir al front de l'Ebre el 1939. A continuació vam recórrer el gran jardí de la Torre Lluc, la casa pairal de la família dels Lluch, que es remunta al 1847.⁷¹ L'Ajuntament, és del 1927. L'actual Casal de la Gent Gran – El Centre, construït per la família Bruach (1890), el personatge més significatiu de la qual va ser Pere Bruach Sanfeliu, Peret del Centre.⁷²

Recorrem el carrer de Sant Pere, en el qual podem contemplar les cases pairals que s'hi arrencaren: cal Moliner, can Bruac, can Margarit, ca l'Eimeric (desapareguda, cantonada dreta del carrer de Sant Isidre)... I no oblidem tampoc les altres que ja no hi són: cal Fuentes, ca n'Amat (Todo), cal Pauet del Dents (cal Rascló)... entre d'altres. Baixem pel carrer del Cap de Creus i podem veure el conjunt singular de les cases d'en Cuiàs, que foren construïdes el segle XIX.⁷³

Passem per la plaça de la Bogeria (segle XVIII), el Grup Escolar Salvador Lluch (popularment anomenat «els col·legis nous»), que en l'any 2008 s'ha commemorat el 75è aniversari de quan fou inaugurat pel president de la Generalitat de Catalunya Francesc Macià i Llussà. Anem cap a la Rectoria, darrera de l'actual església de Sant Pere, i podem veure la sòlida casa pairal que ha aixoplugat els rectors de la parròquia durant segles. L'església, de nova fàbrica, segueix l'estil de moltes de les esglésies reedificades després de la guerra de 1936.

I d'aquí ens enfilem cap a can Tintorer –darrera parada del nostre periple–, lloc on podem veure una de les més antigues masies de Gavà. Deia Josep Soler Vidal, al qual sovint ens hi hem de referir, que havia vist documents que la citaven ja en el segle XV. Avui aquesta masia aixopluga un dels principals accessos de les mines neolítiques, jaciment arqueològic que constitueix la peça cabdal del nostre patrimoni cultural.

Visita cultural a Viladecans. Aquesta va ser una excursió de caminada per la ciutat veïna que tenim a llevant. A les 10 del matí del 5 de juny de 2005, ens

[71] No s'estranyi el lector en veure el cognom Lluch escrit amb una grafia diferent. Quan ens referim a la casa senyorial que aquesta família va fer remodelar des dels fonaments fins a la teulada –cosa que s'esdevenia cap a les darreries de la primera meitat del segle XIX–, avui amb una funció cultural, entre altres, la distingirem amb el nom Lluc, perquè ja ha esdevingut un topònim; és a dir, un nom de lloc. Aquest és el cas, per posar un exemple, de les masies de can Llong, de can Perers, can Tintorer, can Bassoles, can Vinyes, etc., que cal escriure així, d'acord amb la normativa de l'Institut d'Estudis Catalans.

[72] El Peret del Centre (tal com tothom l'anomenava), gran músic, ànima i animador d'aquell local entranyable, on es reunien molts pagesos i gent d'Esquerra en un ambient alegre i jovial, però sa culturalment i intel·lectualment. Vegeu La Igualtat (1895 – 1995) Cent anys d'història de la societat coral gavanenca (p. 134 – 140). Gavà, 1996.

[73] Aquestes cases han tingut una remodelació exemplar, duta a terme per l'arquitecte gavanenc Jordi Roca i Tutusaus, l'any 2001.

Els participants a la visita a Viladecans, escoltant les explicacions del tècnic, Daniel Margarit. Foto: M. Alonso.

trobàvem a la porta del museu, a punt per emprendre el recorregut a peu fins al terme municipal de Sant Boi.

Guiats per uns tècnics especialitzats, en Manuel Luengo, director de l'Arxiu Històric de Viladecans i en Daniel Margarit, ens endinsem al territori entrant per la banda de Can Celleràs. Després ens adreçem a Can Palmer; d'aquí a l'edifici de l'Ajuntament (Can Modolell), la Torre del Baró, la Torre Roja i, finalment, l'ermita de la Mare de Déu de Sales. En cadascun d'aquests edificis històrics —que no tots han pogut ser comentats i ni tan sols visitats—, els nostres guies n'han anat exposant la història i particularitats. De retorn agafem l'autobús, perquè la caminada ha estat llarga i el dia força calorós.

Caminades per la rodalia

Inicialment, aquest tipus de sortides era escàs. Després de la sortida als aiguamolls del delta del Llobregat (1988) i l'acampada al Garraf (1991) no se'n va organitzar cap altra: estem en els anys en què primaven els viatges llargs. No és fins al 21 de desembre de 1995 que tornem a trobar una sortida a un indret proper, aquest cop al delta del Llobregat, també feta conjuntament amb el Museu de Gavà. La visita a les zones de maresma i els estanys: les Filipines, la de l'aeroport, amb tota la seva fauna i flora, ens van proporcionar imatges d'autèntica bellesa, i de ben segur que a molts ens deixà amb ganes de conèixer més racons del Delta.

Josep Campmany guiant la visita al castell, el 1996. La preparació d'aquesta visita guiada, repetida anualment amb motiu de l'Aplec de Sant Miquel, va culminar amb un curs de guies del castell a la Unió Muntanyenca Eramprunyà, i la formació d'un grup de voluntaris que, cada segon diumenge de mes, ofereixen la visita guiada gratuïta a les ruïnes d'aquest important monument històric. Foto: Joan Mitjans.

L'any següent, el 30 de juny 1996, vam poder gaudir d'una visita guiada al castell d'Eramprunyà, de la qual s'encarregà el company de la junta directiva Josep Campmany. Amb motiu d'aquesta visita es va editar un tríptic on s'exposen els orígens del castell i la història resumida de les famílies que el posseïren al llarg dels segles i les vicissituds per les quals ha passat aquest element arquitectònic, testimoni silent de la nostra història medieval.

La ruta de les fonts. Tot i que la represa de les sortides per la rodalia havia tingut lloc mesos abans, l'any 2000, la sortida que tots tenim en el record va tenir lloc el 21 de gener de 2001, amb una excursió que vàrem denominar «la ruta de les fonts», i que, per sorpresa nostra, va congrega, a la sortida, tres-centes vint-i-cinc persones. Atònits, ens fregàvem els ulls, sorpresos del nostre propi èxit. Aquella massiva assistència ens va fer constatar que realment hi havia una gran avidesa, entre la ciutadania, de conèixer i gaudir del nostre entorn més proper, després d'anys d'oblit i marginació. La idea d'aquesta sortida va sor-

Com una rècula multicolor, tres-centes vint-i cinc persones van participar en l'excursió denominada Ruta de les Fonts, el gener de 2001. Foto: J. Campmany.

gir de l'Àngel Losada, president del Grup Ecologista Quercus, i va trobar el suport entusiasta de la nostra Associació i de la Unió Muntanyenca Eramprunyà.

La sortida s'inicià a la plaça Major, davant de la font de la Plaça, que abastia en temps pretèrits d'aigua potable els veïns. D'allà vam pujar el carrer de Marc Grau, passant per sobre la trapa de ferro que amaga l'antic distribuïdor d'aigua, tot encaminant-nos cap a la següent parada: l'antic molí fariner de can Tries, aleshores encara deixat, brut i enrunat, i avui perfectament integrat dins d'un parc urbà. Allà vam poder veure la mina d'aigua de can Tries, escapçada quan es va obrir el carrer de Miguel de Cervantes de Viladecans.

Tot seguit vam anar a can Tries, passant per sobre l'antiga font —en realitat un sobreixidor de la mina— que abastia el barri. I d'allà, seguint el curs de la riera de Sant Llorenç, redescobrírem la font del Mas Vilar, aleshores colgada de fang. Tot seguit vam visitar la font del Ferro i la font de la Salamandra. Un cop a Rocabruna, vam baixar fins a sota can Mas. Vam poder veure-hi les restes de construccions hidràuliques com una resclosa i unes casetes amb bombes que extreien aigua de la font Bonet; aigua que als anys vint era comercialitzada amb el nom de «Aguas de Brugués». D'allà, fins a ca n'Espinós, vam passar a prop de la font de can Margarit, fins arribar, cansats però contents, de tornada al nucli urbà.

Visita guiada a Bruguers, castell d'Eramprunyà i masies de la Sentiu. Diumenge, 8 d'abril de 2001, sortíem de la plaça de Josep M. Batista i Roca, a les 9 del matí, i enfilàvem el camí, cap a l'actual rotonda del camí de can Tries. La drecera que duu al camí de la Canandencs és costerut. Un cop dalt ja es fa més planer, tot i que encara hi ha trams de pujada que s'han de vèncer. Però això no és res si ho comparem amb el que ens espera, quan hàgim de pujar al castell i després continuar tot el recorregut fins a Gavà.

En aquella caminada vam tenir l'oportunitat de sentir de boca de Josep Campmany, com en tantes altres havíem tingut, i encara en tindríem, un cúmul d'informació sobre el conjunt arquitectònic monumental que constitueix el castell d'Eramprunyà i tots

els elements medievals que l'envolten. A més a més d'això vam sentir el que ens va explicar sobre les masies de la vall de la Sentiu, amb tota varietat de detalls.

Ens va explicar que l'ermita de Bruguers té dues fases arquitectòniques: la romànica i la gòtica. Que, abans d'estar sota l'advocació de la Mare de Déu de Bruguers, ho va estar de santa Maria Magdalena. Que la imatge va ser venerada en una petita ermita romànica del segle XII, les restes de la qual encara es poden veure a sobre la cova on, segons la llegenda, un pastor va trobar la imatge de la marededéu.

Del castell ens va explicar que, entre altres coses, ja existia en temps del comte Sunyer –que governà entre els anys 898 i 947, fa més de mil anys–. I que, al voltant del castell, segons diuen les cròniques, hi havia un raval al voltant. Com també se sap que les tombes antropomorfes que veiem al voltant de la capella de sant Miquel són, molt probablement, del segle X, i no de fenicis o romans, com deien antics erudits, un dels quals, F. Martorell i Peña, les anomenà «tombes olerdolanes», agafant l'adjectiu del topònim d'Olèrdola. Ens explicà la llegenda de l'espasa de virtut, o espasa màgica, que era en mans del senyor d'Eramprunyà. Després, ja baixant del castell, vam fer el recorregut per la vall de la Sentiu, i ens vam aturar en les masies que encara són vives, i també en aquelles que ja només són ruïnes. Cinc hores de caminada va donar per tot això, i va ser un matí molt profitós i de qualificació alta.

Mig amagats entre l'espessa vegetació que rodeja can Flocant, el nombrós grup baixa del castell per l'antic camí de la Sentiu. Foto: J. Campmany.

Cartell i díptic anunciador de la sortida al turó de Caçagats.

Turó de Caçagats. Una altra de les excursions assenyalades va tenir lloc el 23 de maig de 2004, quan vam visitar els terrenys del Pla de Queralt afectats pel projecte urbanístic del Pla de Ponent.

Aquesta va ser una excursió comentada per Josep Campmany, Àngel Losada i Josep M. Comas. El punt central era el turó esmentat. Cal que tinguem en compte que aquest punt elevat és un excel·lent lloc de guaita de cara al mar, i que ha estat utilitzat al llarg de més enllà dels vint segles darrers; si més no, doncs, des d'època romana republicana ençà. Aquesta afirmació queda provada per la multitud de troballes arqueològiques que han estat recuperades de les nostres Sorres, avui territori agrari, però al voltant de dos mil anys enrere era una zona marítima d'ancoratge. Aquí s'embarcaven els productes agropecuaris, manufacturats i minerals cap a la metròpolis de l'Imperi. Això, sense comptar les que s'han trobat en terra ferma, ja siguin les de can Valls de la Roca, com les d'una sitja al costat del cementiri municipal, com les del nucli urbà més antic de la ciutat: pati de la rectoria, carrer de Sant Pere arran de l'antiga masia de cal Fuentes, etcètera.

En tot aquest període de dos mil·lennis el paisatge gavanenc ha anat transformant-se d'una manera ben sensible. Els qui hi van viure, i els qui hi han viscut, amb prou feines s'han adonat d'aquests canvis, perquè la lentitud amb què es van produint els fenòmens de canvi natural no permeten de percebre-ho. Quan aquestes terres van entrar a formar part de la nostra monarquia nacional l'activitat econòmica fluïa amb un ritme de producció tranquil, quan la conquesta dels territoris arrabassats als sarraïns era un fet irreversible. La Corona va anar distribuint les terres a senyors i a pagesos, i van aixecar-se els primers masos i, amb els anys i els segles, van anar expandint-se per tot el territori català de nord a sud.

D'aleshores ençà tenim la formació i la consolidació de la nostra agricultura. A Gavà cases descendents llunyanes d'aquelles primeres encara en podem veure, algunes de les quals sense solució de continuïtat, almenys fins al dia d'avui. D'altres, però, han

patit l'investida, en només uns cinquanta anys, de la xacra de l'especulació desafortunada. Doncs, de tot això en vam tenir puntual informació. Vam recórrer també la banda nord del turó, i vam veure coses d'una singularitat remarcable: «una estranya construcció, en forma de boca de mina, que possiblement va ser una xampinyonera; una torre d'arquitectura racionalista, amagada entre els pins, dotada de piscina i pista de proves hípiques; una bassa natural que atempera els assedegats ramats que travessen el pla de Queralt; una antiga pedrera abandonada, la pedrera d'en Peiró, d'on es treien els blocs de pedra vermella que encara avui fan de voral a les voreres del nucli antic de Gavà». Avui sabem que la xampinyonera va ser, successivament, una bòbila i un forn de calç.

Carassa de marbre incrustada sobre la porta d'accés al recinte de l'hospital d'Olesa de Bonesvalls, possiblement una medusa d'època romana. Foto: J. Campmany.

Olesa de Bonesvalls (Hospital de Cervelló) i Begues (Cova de can Sadurní). Organitzada per l'Associació conjuntament amb el Museu de Gavà i el Centre d'Estudis Beguetans, el diumenge dia 19 de juny de 2005 fèiem una visita a un espai que molt poques persones de la nostra comarca coneixen: l'hospital de Cervelló (anomenat per la gent d'Olesa de Bonesvalls, de Begues i de Gavà com Hospital d'Olesa).

Es podia fer aquesta activitat gràcies als bons oficis del Centre d'Estudis Beguetans, amb els companys del qual vam fer la visita plegats. Ells, cal dir-ho, l'havien preparada amb antelació perquè ens fossin obertes les portes d'aquell singular i important edifici històric. De la seva gestió i companyia els estem molt agraïts.

L'hospital d'Olesa, conegut també com hospital de Cervelló, casa d'acolliment de vianants i pelegrins a l'antic camí de Barcelona a Vilafranca del Penedès per Sant Boi, fou fundada el 1262 per Guillem II de Cervelló, que li cedí el lloc d'Olesa i d'altres indrets, i en va esdevenir senyor jurisdiccional. Al voltant de l'edifici es va anar formant el nucli de cases que encara avui és anomenat l'Hospital, que antigament era anomenat la Poble de Cervelló.

Després de la visita vam esmorzar i, en acabat, ens vam adreçar a la cova de Can Sadurní, important ja-

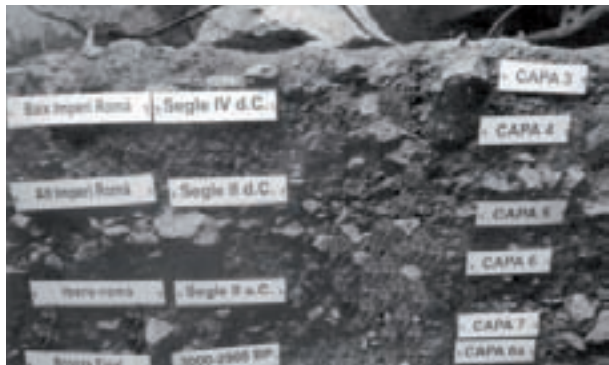
ciment arqueològic del Garraf i del qual servo records entranyables que, quan hi vaig a passejar per l'entorn –cosa que faig de tant en tant– m'assetja la nostàlgia dels anys primerencs de les nostres investigacions en aquest indret. Va ser una gran sort poder treballar en aquesta cova.

I aquesta sort va ser per causa d'una altra sort: la coneixença d'aquells companys afeccionats a l'arqueologia que he citat al principi.

Aquí vam treballar amb il·lusió unes quantes temporades per intentar esbrinar les formes de vida d'aquells congèneres nostres de fa milers d'anys, que de la cova de Can Sadurní en van fer casa i hi van fer vida. Ens hi esperava Manel Edo Benaiges, director de l'excavació arqueològica, el qual ens va parlar sobre l'objectiu dels treballs que s'hi porten a terme i ens va mostrar els sediments que s'han anat investigant, amb la distinció de cadascun dels estrats detectats –que vam poder veure perfectament delimitats i senyalats– i sobre les restes materials que havien donat informació útil. Les explicacions donades van despertar l'interès de tots els assistents, alguns dels quals van intervenir fent preguntes sobre el que se'ns havia dit.

Considerem, doncs, molt profitosa la visita a Can Sadurní, i més si tenim en compte que poques vegades, o gairebé mai, es pot tenir l'oportunitat de contemplar què és un jaciment arqueològic, com s'hi treballa quant a la metodologia i quins són els resultats que se n'obtenen. Aquest jaciment va ser declarat Bé

Detall del tall estratigràfic del jaciment de can Sadurní. S'observen les capes 4 (romana), 5 (reompliment de pedres), i 6 (ibèrica) amb les seves adscripcions cronològiques respectives.
Foto: M. Alonso.

Cultural d'Interès Local, per una declaració del Ple de l'Ajuntament de Begues, el desembre de 2009. Com sempre, la sortida va acabar amb un bon àpat, que es va fer al restaurant de can Sadurní, a tocar de la cova que acabàvem de visitar.

La culminació d'aquestes excursions es va produir l'any 2010, amb l'edició d'una guia d'itineraris per Gavà, com veurem més endavant, i la formalització d'una iniciativa cívica, presentada el 31 de març de 2011, sorgida de la col·laboració de cinc entitats locals: la nostra Associació, la Unió Muntanyenca Eramprunyà, l'Agrupació Esportiva Expi, la colla de caminants Francesc Lasarte i el Centre d'Estudis de Gavà, per realitzar excursions i caminades per Gavà a partir dels itineraris descrits a la guia esmentada.

* * *

La llista de sortides i caminades per l'entorn és molt llarga, i no és moment de resumir-les totes. Només hem volgut fer una ullada a les més impactants, bé sigui per l'interès de l'excursió, com per la notable participació atreta. Al quadre següent mostrem la llista de totes les excursions organitzades per l'Associació en aquests darrers trenta anys.

Delta del Llobregat - 18/06/1988
Acampada al Garraf - 23/07/1991
Castell d'Eramprunyà - 20/06/1996
Pineda de Gavà - 22/10/2000
La Ruta de les fonts - 21/01/2001
Bruguers, castell d'Eramprunyà i masies de la Sentiu - 8/4/2001
Jaciments arqueològics del Pla de Queralt - 10/06/2001
Pla de les Basses i camí medieval del Garraf - 28/10/2001
La Murtra - 16/06/2002
Les mines de ferro de Gavà - 27/10/2002
La Ruta de les fonts, 2 - 24/11/2002
Masies de Gavà - 4/05/2003
Primitiva ermita de Bruguers - 23/11/2003
Turó de Caçagats - 23/05/2004
Olesa i Begues - 19/06/2005

Actes de les 1es Jornades d'Estudi del Patrimoni del Baix Llobregat, que recull una contribució de l'Associació.

Divulgació del patrimoni

La difusió i la salvaguarda del nostre patrimoni –paisatgístic, arqueològic, documental...– ha estat una de les grans fites que hem intentat aconseguir sempre. Els nostres estatuts ho declaren i, per tant, no podíem defugir aquesta tasca, malgrat que anys llargs de quasi inactivitat en aquest sentit se'ns havien anat escolant fins a mitjan la dècada dels noranta; i, cap a la darrereria en endavant, l'activitat havia pres una regularitat com no havia tingut mai abans. Posar a l'abast i en el coneixement de la nostra societat, a escala local, el patrimoni riquíssim que posseïm no va ser mai un repte, sinó la cosa més natural que sorgí de la necessitat de «socialitzar el coneixement» –permeteu que ho digui amb paraules del Dr. Eudald Carbonell–; és a dir, que la tasca dels investigadors, sobretot quan es tracta d'allò que pertoca a un grup humà com és la nostra ciutadania gavanenca, cal posar-l'hi a l'abast. No parlem d'alliçonar per força i avorrint la gent, sinó de fer atractiva la realitat històrica pròpia. I la manera, no és solament tancar-la en una sala i transmetre-li l'erudició d'un conferenciant (cosa que també cal fer); sinó que, a més a més, cal mostrar-li en viu allò que hom vol fer-li saber. El mètode és exemplar, i no cal dir el resultat: és d'una eficàcia incontestable.

Jornades d'estudis

I Jornades d'Estudi del Patrimoni del Baix Llobregat

Era la primera vegada que participàvem en unes jornades d'estudi. Això s'esdevenia els dies 26 i 27 de març de 1998, al Centre Titan de Cornellà de Llobregat. Els membres de la Junta, Josep Campmany i Manel Alonso, van presentar un treball sobre La masia de can Llong, abans mas Sbert, a la vall de la Sentiu de Gavà.⁷⁵ Es tractava de fer públic, en nom de l'Associació –ja que és una acció no aliena als nostres objectius–, que la nostra història local patia un greuge, i alhora un desavantatge molt gran, per causa de la impossibilitat d'accés a l'arxiu que en

[75] Dins de 1es. Jornades d'Estudi del Patrimoni del Baix Llobregat, p. 221-240, editades pel Consell Comarcal del Baix Llobregat, 2001.

gran part la conté: l'Arxiu de la baronia d'Eramprunyà, esmentat a la pàgina 15. Encara sort, però, i gràcies a la tasca impagable que Josep Soler Vidal havia dut a terme en aquest arxiu, anys enrere, a l'època en què va ser autoritzat expressament per part d'un membre de la família Girona –cosa que també hem esmentat– es va poder investigar la documentació d'algunes de les cases pairals gavanenques de més ancestral prosàpia, sense oblidar-ne d'altres, per descomptat.

Manel Alonso, aleshores president de l'Associació, davant del póster que resumeix la ponència presentada a les III Jornades d'Estudi del Patrimoni del Baix Llobregat. Foto: J. Campmany.

III Jornades d'Estudi del Patrimoni del Baix Llobregat

En aquestes jornades, que es van fer al Museu de Gavà els dies 28 i 29 de novembre de 2002, tal com ja es va fer en les primeres, els membres de la Junta que hi havien participat aleshores presentaven una comunicació sobre La divulgació del patrimoni des del teixit associatiu, titulada *Balanç d'una experiència reeixida: l'Associació d'Amics del Museu de Gavà*.⁷⁶ Les jornades es van celebrar a la sala d'actes del Museu de Gavà. Aquesta comunicació feia referència a la iniciativa, esdevinguda responsabilitat, que va

[76] Dins de 3es. Jornades d'Estudi del Patrimoni del Baix Llobregat, p. 227-238, editades pel Consell Comarcal del Baix Llobregat, 2004.

agafar la nostra entitat de fer conèixer el nostre patrimoni natural i cultural: el de la ciutat i el de l'entorn com un afer de competència pròpia. Aquesta activitat es fa sovint amb altres associacions i entitats locals, i també en connexió amb estudiosos locals dels diversos àmbits culturals –professionals o no–, cosa que fomenta, i molt, la participació ciutadana. Aquestes sortides per a conèixer el nostre entorn (que es fan a peu) han motivat els participants a sentir-se'n protagonistes, la qual cosa ha fet que s'impliquin activament en la protecció del nostre patrimoni.

En aquella comunicació a les III Jornades presentàvem un resum de les activitats realitzades a partir de 1999, posant una especial atenció en la metodologia utilitzada i valorant-ne els resultats obtinguts. Finalment hi fèiem una síntesi dels elements bàsics que, segons el nostre criteri, expliquen l'èxit d'aquesta experiència.

Jornades Roma a Gavà

Roma a Gavà va ser el títol d'aquestes Jornades, celebrades del 5 al 14 de juny de l'any 2001, a la sala d'actes del Museu de Gavà. La idea de fer aquestes jornades va sorgir amb la idea de commemorar el vintè aniversari de la fundació de l'entitat amb una activitat divulgativa. Tal com dèiem en la presentació, feia falta que hom posés a l'abast del nostre col·lectiu social la importància que va tenir el territori de Gavà en època romana: «L'empremta del món romà a casa nostra és un fet prou conegut i a bastament il·lustrat, però no sempre prou recordat i tampoc prou publicat, cospa que, d'altra banda, ens ha decantat la decisió per fer-ne un modest opuscle divulgatiu».

Les jornades es van estructurar amb la presentació de quatre ponències, una comunicació ja editada i un apunt sobre l'excursió comentada a alguns jaciments arqueològics

La primera, que va ser donada amb el títol de *Gavà i el Pla de Barcelona entre l'època ibèrica i l'antiguitat tardana*, la va presentar el doctor Josep M. Palet Martínez, del Departament de Ciències de l'Antiguitat

Actes de les Jornades Roma a Gavà, publicades per l'Associació el juny de 2001. Era la primera publicació que portava a terme l'entitat des de l'any 1981.

i de l'Edat Mitjana, de la Universitat Autònoma de Barcelona, el dimarts 5 de juny. La segona, presentada el dijous 7 de juny, tenia per títol *La romanització de la façana marítima del Llobregat. Resultats de les darreres intervencions*. Aquesta ponència va ser presentada per Maria-Lledó Barreda i Casanova, arqueòloga i directora del Museu de Can Torrents, de Sant Boi de Llobregat.

La tercera ponència es va presentar el dimarts 12 de juny, a càrrec de Pere Izquierdo, sota el títol *Paradoxes d'un jaciment gavanenc: l'ancoratge de les Sorres*. Finalment, el dijous 14 de juny Alícia Estrada va cloure les jornades amb la conferència *Deu anys d'intervencions arqueològiques al nucli antic de Gavà: la vil·la romana de Sant Pere de Gavà*.

Entremig, el diumenge 10 de juny, va tenir lloc una visita comentada als jaciments ibèrics i romans de Gavà: del nucli antic al Pla de Queralt, organitzada en col·laboració amb la Unió Muntanyenca Eramprunyà i el Grup Ecologista Quercus, i guiada per Alícia Estrada i Maria-Lledó Barreda.

Aquestes Jornades, les primeres que organitzàvem com a entitat, van representar un sotrac en els ambients culturals de Gavà i, a més d'atreure un nombre públic, van demostrar que l'amenitat i l'interès no estan renyits amb la rigorositat científica i l'alta divulgació de coneixements. Totes les ponències van ser publicades en un llibret que es va lliurar gratuïtament als assistents el darrer dia.

Jornades Gavà 1000 anys

En veure l'èxit que havien tingut les jornades sobre època romana, l'any següent ens vàrem animar a organitzar-ne unes altres, amb el mateix format, de-

Jordi Gàlves (pseudònim de Marcel Terés) llegint la ponència elaborada per Josep Campmany a les Jornades Gavà 1000 anys. Foto: J. Campmany.

*Cloenda de les Jornades Gavà 1000 anys, a la biblioteca del Museu de Gavà.
Foto: Toni Ruíz.*

Portada del díptic que anunciava la presentació del Joc del Mil·lenari, de Montserrat Illa.

dicades a l'època medieval. El motiu era el mil·lenari del document més antic conegut on apareixia el nom de la ciutat.

La primera ponència, a càrrec de Pere Izquierdo, parlava de *Gavà i els gavanencs, del món romà al feudalisme*, i va tenir lloc el dimarts 3 de desembre de 2002. La segona, presentada per Dolors Sana-huja el dijous 5 de desembre, era titulada *El sistema defensiu en el territori del castell d'Eramprunyà*.

La tercera ponència va anar a càrrec de Marcel Terés (un pseudònim, emprat perquè el treball presentat va ser elaborat per Josep Campmany, però la presentació pública la va fer el filòleg medievalista Jordi Gàlves), i es titulava *Cavallers, prínceps i dames al castell d'Eramprunyà: tres llegendes altmedievales*. Va tenir lloc el dimarts 10 de desembre. Finalment, la darrera de les ponències va ser feta el dijous 12 de desembre per Josep Campmany, amb el títol *Economia, poder i territori a Gavà al voltant de l'any 1000*.

Tot i que inicialment es preveia complementar les jornades amb una visita al castell de Castelldefels, antiga seu del monestir de Santa Maria, depenent de Sant Cugat, al final la col·laboració recabada per part del Museu no es va fer realitat. Sí que, en canvi, vam gaudir, durant les conferències, d'una petita exposició preparada per Assumpció Gabernet, responsable de l'Arxiu Municipal, sobre el document del Cartulari de Sant Cugat que era objecte de la commemoració.

Com en l'anterior ocasió, tots els assistents, el darrer dia, van rebre les actes de les jornades.

Edició de material didàctic

L'any 2003, gràcies al material recopilat amb les Jornades Gavà 1000 anys, una professora de l'escola Salvador Lluç, Montse Illa, va elaborar un joc interactiu per a infants de 4 a 12 anys, que va denominar *Joc del Mil·lenari*. L'Associació va encarregar-se de fer-ne còpies en CD i distribuir-lo per totes les escoles i instituts de la ciutat, amb el suport del Centre de Recursos Pedagògics. La presentació del treball es va fer el 13 de març de 2003, amb un

gran èxit d'assistència. L'arxiu executable del joc, les instruccions i unes pàgines informatives es va penjar a la xarxa i encara avui es pot veure a la pàgina web: <http://usuarios.multimania.es/milgava/>

Jornades Masies de Gavà

Les següents jornades organitzades per l'Associació no es van portar a terme fins a l'any 2008. En aquella ocasió, el tema d'estudi eren les masies, i vam comptar amb la col·laboració de Gavà Televisió.

Les jornades es van desenvolupar també en quatre sessions: el dimarts 15 d'abril, l'arqueòloga Montse Sanz ens va oferir una ponència sobre *L'arquitectura de les masies de Gavà i Eramprunyà*. Dijous, 17 d'abril, l'estudiós local Josep Campmany va fer la conferència titulada *Les masies d'Eramprunyà. Poblament i treball pagès a Gavà entre els segles XI i XIX*. Dimarts, 22 d'abril, David Achell, director de Gavà Televisió va presentar un recull de reportatges elaborats per la cadena local sobre masies de Gavà. Finalment, el 24 d'abril, en una sala abarrotada de públic, Manel Alonso moderava una taula rodona titulada *La vida a les nostres masies*, amb la participació de Teresa Balsells (la Boada), Teresa Estrada (la Casa Vella), Diego Cuadrado (can Torrents) i Carolina Querol (Can Pardal), masovers i masoveres d'antigues masies gavanenques.

Malauradament, les actes d'aquestes jornades encara resten pendents d'edició.

Cartell anunciador de les Jornades Masies de Gavà.

Taula rodona de cloenda de les Jornades. D'esquerra a dreta: Teresa Balsells, Teresa Estrada, Manel Alonso, Carolina Querol i Diego Cuadrado. Foto: Toni Ruíz.

Portada del tríptic convocant la Segona Trobada d'Entitats d'Estudis del Baix Llobregat, realitzada a Martorell l'any 2009.

Trobades d'Entitats d'Estudi del Baix Llobregat

El 27 d'octubre de 2007, una conferència del llavors conseller de Cultura, Ferran Mascarell, obria la primera Trobada d'Entitats d'Estudis del Baix Llobregat, organitzada a Castelldefels pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. L'Associació d'Amics del Museu hi va ser convidada des del primer dia, i va participar, representada pel president Ricard Cervera, en la primera taula rodona en què es discutia sobre el futur d'aquest tipus d'entitats, i les diferents estratègies per captar públic i suport econòmic. La Jornada va incloure una visita a la Cova del Rinoceront, de Castelldefels. L'Associació forma part del conjunt d'entitats directament organitzadores de les trobades.

La segona Trobada d'Entitats d'Estudi de la comarca va tenir lloc el dissabte 28 de març de 2009 a Martorell, al Complex Educatiu d'aquesta ciutat. En aquesta ocasió, la trobada estava dedicada al paper de les entitats d'estudi en la recerca, la preservació i la difusió del patrimoni. L'activitat va comptar amb una conferència de Vicenç Villatoro, un taller sobre Viquipèdia, i una visita cultural al Pont del Diable.

La tercera Trobada d'Entitats d'Estudi de la comarca va tenir lloc a Esplugues de Llobregat, el 13 de novembre de 2010, a la Masoveria de Can Tinturé d'Esplugues de Llobregat i comptà amb la presència d'Arcadi Oliveras en la conferència inaugural. El tema de la trobada era sobre el voluntariat en temps de crisi. La jornada es va tancar amb un dinar i una visita al nucli antic d'Esplugues de Llobregat.

Federació Catalana d'Associacions d'Amics dels Museus

La nostra entitat és membre fundador de la Federació Catalana d'Associacions d'Amics dels Museus, una federació que aplega entitats semblants a la nostra, i que cada any organitza unes jornades de reflexió per posar en comú les problemàtiques de cada entitat, compartir les experiències de cadascú, i assessorar-se per fer front als reptes continus de l'entitat.

La participació en aquesta fundació va començar-se a gestar el 9 de novembre de 2000, quan va arribar una carta dels promotors de la Federació, on es demanava si volíem formar-ne part, se'ns feien arribar els estatuts, i se'ns convocava a l'assemblea fundacional per al 13 de desembre. Tot i no poder assistir a aquella assemblea fundacional, vam contestar per escrit adherint-nos plenament a la iniciativa. El president de la Federació, Faust Serra de Dalmases, va proposar a en Manel Alonso, president de l'entitat aleshores, per carta del 24 de gener de 2001, de ser membre de la Junta en qualitat de vocal, cosa que acceptà. La primera reunió de junta a la qual s'assistí fou el 21 de febrer al palau Moja, a Barcelona. A partir d'aquí va formalitzar-se una relació en què, successivament, els presidents de la nostra entitat, Manel Alonso i Ricard Cervera han format part de la junta directiva d'aquesta Federació.

Així, com a membres de ple dret, l'Associació va participar en la I Trobada de la Federació, a Terrassa, a la seu del Museu de la Ciència i de la Tècnica. 6 març 2004.

Més important va ser la II Trobada de la Federació, que va ser coorganitzada per la nostra entitat, ja que va tenir lloc al Museu de Gavà el 14 de maig de 2005. L'entitat es va fer càrrec de l'edició d'uns díptics informatius, i el nostre president va participar en els parlaments de benvinguda. Així mateix, Ricard Cervera va moderar una taula rodona en què va participar Manel Alonso, juntament amb Jordi Pardo, Daniel

Tríptic que anunciava la II Trobada de la Federació d'Associacions d'Amics dels Museus de Catalunya, celebrada a Gavà.

Manel Alonso i Fausto Serra de Dalmases en la II Trobada de la Federació d'Associacions d'Amics dels Museus de Catalunya que va celebrar-se a Gavà l'any 2004. Foto: M. Alonso.

Solé i Carles Riba, que tractava el tema dels museus locals i comarcals i les seves associacions d'amics.

Gavà també va tenir protagonisme a la III Trobada de la Federació, celebrada a Esplugues el 30 de setembre de 2006, amb una presentació de la Venus de Gavà, a càrrec de Ricard Cervera.

La IV Trobada de la Federació va desenvolupar-se al Museu d'Art de Girona, el 20 d'octubre de 2007, i la V Trobada es va fer a Barcelona, a la seu del Museu d'Història de Catalunya al Palau de Mar, el 15 de novembre de 2008. La VI Trobada de la Federació es va tornar a fer a Barcelona, a la seu del Museu Geològic del Seminari, el 6 de març de 2010, amb motiu de la commemoració del 135è aniversari de la fundació, per Jaume Almera, del Museu de Geologia del Seminari. Finalment, la VII Trobada s'ha celebrat fa ben poc a Palamós, al Museu de la Pesca, el 4 de juny d'enguany, amb l'assistència d'una nodrida representació de membres de la junta de la nostra entitat.

Trobades de Centres d'Estudis i d'Estudiosos d'Eramprunyà

En el marc del conveni de col·laboració i les excel·lents relacions que mantenim amb el Centre d'Estudis de Gavà, ens vam afegir amb entusiasme a la idea de reunir totes les entitats d'estudis de l'antiga baronia d'Eramprunyà un cop l'any per posar en comú els fruits de les recerques i accions que duen a terme en cada municipi. Nosaltres no som un centre d'estudis,

Aspecte de la biblioteca del Museu durant la I Trobada de Centres d'Estudis i d'Estudiosos d'Eramprunyà, que va tenir lloc l'octubre de 2008. Foto: J. Campmany.

certament. Però com a entitat interessada en el patrimoni i la divulgació cultural, som els primers interessats que els nostres socis puguin accedir i gaudir de les últimes novetats, recerques i investigacions.

Així, vam coorganitzar la I Trobada de Centres d'Estudis i d'Estudiosos d'Eramprunyà, realitzada el 25 d'octubre de 2008 al nostre Museu. Va ser una experiència molt reeixida. Vam poder escoltar ponències presentades per companys de Castelldefels, Viladecans, Begues, Sant Climent i, és clar, Gavà. En aquestes es tractaren temes relacionats amb el patrimoni, tant material com documental, de la nostra contrada. A la presentació, vam comptar amb la presència i suport de Carles Riba, president del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, mostra també del suport supramunicipal que rebé aquesta iniciativa.

L'èxit de la iniciativa va determinar la continuïtat, i fins avui s'han materialitzat ja la II Trobada d'Eramprunyà, que va tenir lloc a Begues els dies 28 i 29 de novembre de 2009. En aquesta ocasió la jornada tenia un tema central: els camins de la baronia. A més dels municipis usuals, va haver-hi ponències de Sant Boi, i de diverses institucions relacionades amb el patrimoni viari. L'última de les Trobades d'Eramprunyà que s'ha realitzat és la que es va fer l'any 2010 a Viladecans, el 27 de novembre, i va tenir com a tema principal la cultura popular i tradicional, especialment la Tornaboda, el cicle carnavalesc propi de la nostra contrada.

Imatge de les II Trobades de Centres d'Estudis i Estudiosos d'Eramprunyà, a l'antic escorxador de Begues. Foto: J. Campmany.

Cursos

Després del curs d'història local organitzat als inicis de l'entitat, que hem comentat a la pàgina 71, no vam tornar a organitzar cap altre curs semblant fins a l'any 2008. Gràcies a un conveni de col·laboració entre l'Associació Veïnal del Barri del Centre de Gavà i el Centre d'Estudis, es va realitzar el II Curs d'Història Local, que va començar el 19 de gener i va acabar el 23 de març, amb un total de 9 sessions, realitzades els dilluns, de 19.00 h a 21.00 h, al local de l'Associació Veïnal. Hi van assistir 25 persones. El Centre d'Estudis va facilitar els professors del curs (Manel Alonso i Josep Campmany) i va elaborar un dossier explicatiu, mentre que la nostra entitat es feia ressò de la iniciativa i la divulgava entre tots els associats. El curs es va repetir l'any 2010, entre el 20 de març i el 22 de maig, però en aquesta nova edició no va tenir la mateixa resposta per part del públic.

A més dels esmentats, la nostra entitat ha organitzat cursos més lúdics: ens referim als tres cursos de tast de vins: un que va tenir lloc entre els dies 16 i 18 d'abril de 1996; un altre del 30 de març a l'1 d'abril 1998; i un altre fet entre el 23 i 25 de novembre de 2004. Tots ells constaven de tres dies de durada, dedicats cadascun als vins blancs, negres i xampanyes catalans.⁷⁴ Cadascun dels cursos va aplegar més d'una dotzena de participants.

[74] Entre nosaltres, hi ha qui encara anomena aquest producte, xampany. Especialitat vinícola de vi blanc escumós criat en cava, segons el mètode Champenois, però produït a Catalunya. Vegeu: Diccionari de la llengua catalana, Institut d'Estudis Catalans, 1a. edició, 1995.

El II Curs d'Història Local, organitzat amb la participació de la nostra Associació.
Foto: J. Campmany.

Taules rodones

A banda de la taula rodona sobre masies, a què hem fet referència quan parlàvem de les Jornades organitzades per l'Associació, en els annals de l'entitat en trobem només tres. Totes tres, però, han tingut un interès excepcional per la qualitat dels ponents, i el coneixement profund que aportaven als temes a tractar.

La més antiga es remunta al 16 de juny de 1994, per discutir la problemàtica del desviament del Llobregat i el Pla Delta. La taula rodona es titulava **El Futur del Delta**, i hi intervingueren el doctor Jaume Codina, president i ànima del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, Anna Hernández, gerent del Consell Comarcal del Baix Llobregat (i muller del que fou president de la Generalitat, José Montilla), Jaume Vendrell, director de serveis de l'espai públic de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, i Josep Ferret, membre de la Coordinadora antidesviament del riu Llobregat, i estudiós de l'aigua i l'aqüífer del Prat. Va actuar de moderador el director del Museu, Josep Maria Carreté.

En el debat que seguí a la taula rodona pròpiament dita, hi intervingueren de forma activa i crítica alguns socis de la nostra entitat. Malgrat que quedaren alguns temes pendents per la manca de temps, fou molt profitosa, i així ho expressàrem en la memòria de l'Associació corresponent a aquell any.

La segona taula rodona organitzada va tenir lloc el 27 de febrer de 2001, amb motiu de la presentació del llibre *El caso Cerdans*, de Francisco Ruíz i Pedro Salinas. Vam aprofitar l'avinentesa per convidar l'autor principal, i altres protagonistes d'aquella època, a explicar llurs impressions sobre aquella difícil lluita democràtica. El títol de la taula rodona va ser **Lluita obrera antifranquista (Gavà, 1965-1975)**. L'elecció d'aquestes dues dates no va ser casual: l'any 1965 tenia lloc a Gavà la constitució de les Comissions Obreres, que més endavant liderarien la lluita obrera a fàbriques com Cerdans o Roca Radiadors. D'altra banda, vam situar el final l'any 1975 perquè fou l'any

Cartell anunciador de la taula rodona sobre les lluites obreres antifranquistes a la nostra ciutat.

de la mort del dictador Franco, i a més volíem deixar expressament fora les lluites obreres relacionades amb la gran vaga de l'empresa Roca, que estàvem estudiant i que fou objecte d'una publicació específica posterior.

Hi participaren persones que van formar part d'aquell, en paraules del règim, sindicalisme clandestí, que nosaltres preferim anomenar sindicalisme democràtic: Francisco Ruiz, com hem dit, que era treballador a Cerdans, Antonio Torres, un dels 18 acomiadats de Roca el 1971 i aleshores president del comitè d'empresa, i Àngel Losada, llavors obrer de Glocsein, integrat al Centre Social les Colomeres, i fundador de les CC.OO. locals (tot i que després evolucionaria cap a posicions rupturistes).

La discussió oberta va ser molt interessant, i els seus testimonis van il·luminar aquest període de la lluita antifranquista tan oblidat avui. Destaquem que aquesta posada en valor del patrimoni memorialístic democràtic va ser una iniciativa de la nostra entitat quan encara faltaven alguns anys per encetar, de forma oficial, a casa nostra, les polítiques del Memorial Democràtic.

Cartell anunciador de la taula rodona commemorativa dels 50 anys del periòdic Brugués.

La tercera taula rodona que organitzàrem fou el 19 de juny de 2008, amb el títol: **Una col·laboració fructífera: Josep Soler Vidal i el periòdic Brugués**. Va ser amb motiu de la doble commemoració dels 100 anys del naixement de Josep Soler Vidal i els 50 anys de la fundació del periòdic *Brugués*, que apareixia la diada de Sant Pere de 1958.

Amb motiu d'aquestes efemèrides, l'Associació va preparar una taula rodona amb la participació de diversos membres de la redacció d'aquell periòdic, Antoni Tarrida, Montserrat Pujals, Pere Comas, Joan Alfonso, Agustín Martínez, Joan Solé i l'arxivera municipal Assumpció Gabernet.

La taula va ser moderada per Josep Campmany, i els ponents van recordar aquella època, les iniciatives que es van portar a terme, i l'impacte social i cultural d'aquella dinàmica en el Gavà del tombant dels anys seixanta als setanta.

Dimarts 18 de desembre de 2001

8.30 del vespre

CASAL DEL CENTRE

(c/ de Sant Isidre, 22)

GAVÀ CINQUANTA ANYS ENRERE

PROJECCIÓ DE L'AUDIOVISUAL
Gavà en blanc i negre

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE
El Franquisme al Baix Llobregat

A càrrec del professor Carles Santacana, coordinador del llibre i
membre del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DE GAVÀ
(G)

Cartell anunciador d'un audiovisual elaborat per l'Agrupació Fotogràfica de Gavà projectat amb motiu de la presentació del llibre El franquisme al Baix Llobregat. L'acte va ser organitzat per l'Associació en col·laboració amb l'Agrupació Fotogràfica.

Conferències i xerrades

Una de les activitats més sovintejades de l'Associació, darrerament, han estat les conferències, generalment sobre algun tema relacionat amb història local. Ara bé, aquest tipus d'actes no era, inicialment, habitual. De fet, mirant les actes de l'entitat, trobem que la primera xerrada cultural organitzada per l'Associació es produeix l'any 1993, és a dir, una dècada llarga després de la fundació. Va ser el 31 de març d'aquell any quan **Alfons Gibert** fou convidat a parlar de les seves recerques i records del temps de la Guerra Civil, com a complement d'una exposició de cartells d'aquesta època que organitzava el Museu.

L'any 1997, com a preparació de la commemoració del 6è centenari del naixement del poeta Ausiàs Marc, l'Associació va demanar la col·laboració d'**Anton Maria Espadaler**, professor de literatura catalana medieval a la Universitat de Barcelona. El dia 21 de maig pronuncia una conferència per als socis de l'entitat sobre la nissaga de literats que es dona en la família Marc d'Eramprunyà. Cal dir que aquest acte havia estat esperat amb expectació per part d'un públic nombrós que va omplir l'auditori del Museu. El conferenciant fou molt aplaudit.

A partir d'aquí aquest tipus d'actes ja no va tenir aturador. El 3 de gener de 1998, Alfons Gibert ens tornava a delectar amb una dissertació sobre **Els sobrenoms de Gavà**.

Aquell mateix any, coincidint amb una exposició sobre les masies i les formes de vida al món pagès, i en col·laboració amb el Museu, oferíem la conferència de **Josefina Roma** sobre la família a la ruralia catalana.

Poques setmanes després, el 27 de maig de 1998, rebíem la visita de **Jordi Llompart**, el presentador de TV3, que va parlar de Les cultures mediterrànies. Aquestes dues darreres conferències van ser organitzades conjuntament amb el Museu.

Una conferència que va rebre una gran atenció i interès per part del públic –i que va ser repetida dues vegades a l'Associació, i tres o quatre més a escoles

i altres entitats de la ciutat— va ser la xerrada audiovisual titulada Les Masies de Gavà. El primer cop que la vam poder gaudir va ser el 30 d'octubre de 1998.

L'activitat va consistir en una xerrada, acompanyada d'un audiovisual, titulat *Els valors culturals i naturals de la vall de la Sentiu i del pla de Queralt*. Va tenir lloc a la sala d'actes del Centre Cultural, i la convocatòria va aplegar una cinquantena de persones. No n'hi va haver una de sola, d'aquesta xerrada, sinó que es va repetir la mateixa, una segona vegada, a la sala d'actes del Museu de Gavà, el 12 d'abril de 2000. El muntatge de l'audiovisual va ser a càrrec de **Benet Solina** i, el discurs, el va exposar **Josep Campmany**, com a membre del Grup Ecologista Quercus, entitat que tant ha fet per a la conservació del nostre patrimoni natural i paisatgístic. Aquesta activitat era organitzada per l'entitat que acabem de citar i per l'Associació Centre Cultural. Va tenir el suport de la Unió Muntanyenca Eramprunyà i de la nostra Associació.

El 25 de juny de 1999 vam tenir una nova dissertació. aquest cop sobre L'Egipte dels faraons. **Núria Castellano Solé**, brillant arqueòloga gavanenca que ha treballat a Egipte en unes excavacions a Oxirinc, sota la direcció del Dr. Josep Padró, ens va donar una xerrada sobre el tema esmentat. Aquest acte havia suscitat una gran expectació a la ciutat, naturalment, i també fora de Gavà. Gairebé cent quaranta persones, que no totes van poder ser acomodades degudament, van omplir de gom a gom la sala d'actes del Museu. Tothom va quedar molt impressionat pels coneixements de l'autora i per la claredat d'exposició del seu discurs davant d'un auditori absolutament concentrat en tot allò que li era transmès. En paral·lel, va tenir lloc una exposició de fotografies sobre el mateix tema, del fotògraf gavanenc Miquel Aulló, que romangué oberta durant 15 dies. El nombre de visitants a l'exposició fotogràfica ultrapassà les dues-centes persones.

El 18 d'octubre de 2000, en col·laboració amb el Grup Ecologista Quercus i la Unió Muntanyenca Eramprunyà vam organitzar una conferència del

Can Rosés, al Pla de Queralt, protagonista de l'audiovisual sobre els valors naturals i culturals del Pla de Queralt, que es va oferir als socis l'abril de l'any 2000.

Portada i contraportada del díptic anunciador de la xerrada sobre la història de l'associacionisme a Gavà.

Cartell de la conferència sobre l'estudi bàsic de la proposta de Parc agrícola i forestal Montbaig-Montpedrós.

biòleg **Andrés Valverde**, titulada Passat i present de la pineda de Gavà, en què ens explicà el resultat de les seves investigacions, que remunta l'existència de la Pineda a l'època medieval i moderna.

El 4 de maig de 2001, l'estudiós local **Josep Campmany** ens ofería una conferència, organitzada conjuntament amb el Centre Cultural a les seua seu, sobre la història de l'associacionisme local. En aquesta xerrada es feia referència a les primeres societats laiques creades a finals del segle XIX a Gavà, com a resposta a diferents necessitats socials, en el marc del pas de la societat agrícola a la industrial.

Tres anys després, el 20 de març de 2002, els membres de DEPANA **Javier García Galceran** i **Germán Ráfales** presentaven, convidats per l'Associació, l'estudi de base que havien realitzat amb la proposta de creació d'un parc agrícola i forestal a la zona de l'Ordal. La conferència es va titular *Una proposta de futur: El parc agrícola i forestal Montbaig – Montpedrós*. La conferència es va realitzar al Casal del Centre.

L'11 de desembre de 2003 l'Associació organitzava, al Museu, una xerrada sobre el món neolític a Gavà.

Els arqueòlegs **Josep Bosch** i **Manel Alonso** van oferir una xerrada als socis de l'Associació d'Amics del Museu,⁷⁷ i a tota la ciutadania de Gavà, sobre el fenomen neolític al nostre terme. La presentació d'aquesta xerrada es va fer, d'una banda, perquè feia més d'un any que no havíem ofert a la nostra entitat un conferència ni una xerrada sobre un tema d'interès, com solíem fer en anys anteriors, en els quals en fèiem com a mínim una l'any. L'altre motiu era que coincidiria amb les Festes de Sant Nicasi, la nostra festa major d'hivern, i vam creure convenient que hi havíem de col·laborar, en els actes de la festivitats.

L'exposició va consistir en dues parts: la primera va tractar sobre els orígens del descobriment d'aquest jaciment arqueològic de primera magnitud; com va anar el procés de la troballa i de la investigació amb l'equip primigeni que va començar les excavacions, fins al moment en què va quedar repartit entre els dos equips que actualment hi tenen la responsabilitat de la investigació. Aquest primer apartat va ser exposat per Manel Alonso. Josep Bosch, per la seva banda, va parlar dels descobriments realitzats en els darrers anys, amb l'exhumació de troballes espectaculars: la figura ceràmica de l'anomenada «venus de Gavà», el sepulcre de la nova urbanització de Can Badosa, a les Ferreres, en el qual es van trobar les restes d'un individu i riques ofrenes funeràries amb collarets i vasos o recipients de boca quadrada. Citem aquestes dues troballes com a exemple de les més sensacionals.

El 21 de desembre de 2004, l'estudiós **Josep Campmany** ofería una nova conferència titulada *Noms de llocs de Gavà*, en què va fer un repàs de diversos topònims oblidats, especialment a la zona de la Sentiu i a la zona de les Marines, entre el camí ral i l'actual via del tren. La dissertació es va organitzar amb motiu de la Festa Major d'hivern de Sant Nicasi.

Finalment, el 26 d'abril de 2006, **Pere Izquierdo Tugas**, membre de l'entitat, que feia poc que havia estat nomenat director del Museu Nacional d'Arqueologia de Catalunya, va oferir una conferència sobre la funció i els projectes d'aquesta institució. La xerrada va tenir lloc just abans de l'Assemblea anual de socis.

Cartell anunciador de la conferència sobre toponímia local, feta el 2004.

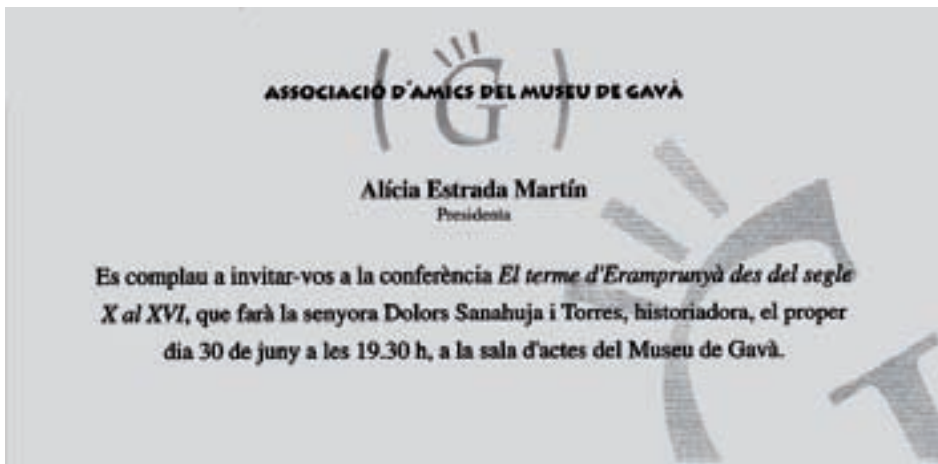
[77] Josep Bosch Argilagós és actualment conservador de patrimoni cultural del Museu de Gavà.

Presentacions de llibres i activitat editorial

Un aspecte que en els primers anys fundacionals no va rebre gaire atenció per part de l'Associació va ser la presentació i promoció de llibres i articles relatius a la història de la ciutat. Cap als anys noranta, l'eclosió d'aquest tipus de publicacions (generalment editades pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat) va fer considerar l'oportunitat d'iniciar una variant de les xerrades i conferències, consistent en la presentació de publicacions. Ultra això, l'any 2003 es va tenir la possibilitat d'encetar també una línia editorial pròpia, amb la publicació, com hem dit a les pàgines inicials, de diversos llibres dins la col·lecció *La Nostra Gent*, així com la coedició d'obres juntament amb altres entitats locals.

La primera presentació que recordem es va produir el 30 de juny de 1995, la nostra entitat convidava la doctora Dolors Sanahuja, professora a l'Institut Les Marines, de Castelldefels, i especialista en la nostra història medieval. La conferència es va organitzar arran de la publicació que va fer el nostre Museu de la seva tesi doctoral –resumida– titulada *El territori d'Eramprunyà entre els segles X al XVI*, dins de la col·lecció *Rubricatum*. L'activitat també s'emmarcava dins els actes de la Festa Major de Sant Pere. La

Invitació de la presidenta de l'entitat, aleshores Alícia Estrada, a la conferència de Dolors Sanahuja en què va presentar públicament la seva tesi doctoral.

xerrada va ser molt ben rebuda pels socis, tal com ho demostra el fet que va ser un dels actes que va reunir una major presència de públic al llarg d'aquell any.

La segona presentació d'un llibre que documentem a la història de l'entitat es va produir el 20 de maig de 1998, quan Dolors Sanahuja tornava per presentar, al Museu de Gavà, el seu llibre *Un món entre ombres: dones d'Eramprunyà*, editat com a monografia dins de la col·lecció La Sentiu, del Museu de Gavà. Aquest acte, que va congrega un públic nombrós, va ser coorganitzat amb el Museu.

La tercera presentació de què tenim notícia va tenir lloc el 22 de desembre de 1999, amb motiu de la Festa Major de Sant Nicasi. Es presentà el llibre de Josep Campmany *Castelldefels i la mar*, editat per l'Ajuntament de Castelldefels, amb el qual exposa, com una mena de repàs ocular des de l'aire, la història de la ciutat des dels remots orígens, passant pel desenvolupament a la baixa edat mitjana i fins al dels nostres dies. A la conferència, titulada **Pirates a la costa d'Eramprunyà**, que congregà una setantena de persones, es va relatar la presència de pirates a la nostra costa, i molt especialment la d'Eramprunyà. El 1550, un any nefast per a la nostra pagesia, la gent deia «hem d'abandonar les cases amb mullers, fills i família, tot fugint cap a les muntanyes de la baronia».

Una nova presentació fou organitzada el 28 de juny de l'any 2000 en col·laboració amb la biblioteca Marian Colomé de Gavà, per divulgar la publicació de les *Actes de les III Jornades d'Estudiosos del Garraf* on hi havia un article de Josep Campmany titulat «Campdàsens, Garraf i Jafre. Els confins occidentals del terme d'Eramprunyà de l'alta edat mitjana al segle XV». La xerrada de presentació, feta a la biblioteca Marian Colomé, es titulava **Gavà mil anys enre** i, a més va servir per llançar la idea de celebrar el mil·lenari de la ciutat. Hi van assistir una cinquantena de persones.

El 14 de juny de 2000, amb el títol **Evolució urbana de Gavà (1969-1999)** es va presentar un treball de re-

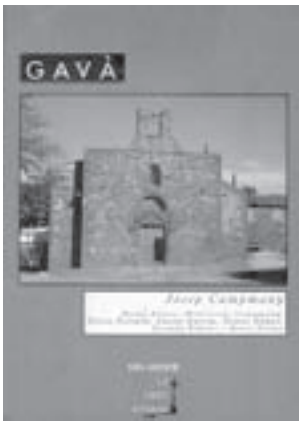

Cartell anunciador de la presentació del llibre de Josep Campmany, Castelldefels i la mar, amb una xerrada sobre la pirateria a les nostres terres.

Cartell anunciador de la xerrada sobre l'evolució urbana de la ciutat, realitzada per Germán Ráfales el 20 de juny de 2000.

Portada del llibre Gavà, de l'editorial Cossetània. Molts dels autors eren membres de l'Associació, i aquesta hi va col·laborar quan es va presentar a la ciutat.

cerca universitària sobre la morfologia i el creixement urbanístic de Gavà, realitzat pel geògraf Germán Ráfales, que després seria publicat al número 8 de la revista *Materials del Baix Llobregat* (any 2002) sota el títol de «El creixement d'una ciutat metropolitana: Gavà 1600-2000» en col·laboració amb Mari Carmen Monteagudo, Josep Campmany i Assumpció Gabernet, que figuraven com a membres de l'Associació.

La presentació d'un nou article de Josep Campmany, titulat «La Guerra de Successió a Gavà i Eramprunyà (1700-1720)», aparegut al número 4 de la revista *Materials del Baix Llobregat* l'any 1998 es va fer amb una nova xerrada de l'autor, sota el títol **L'onze de setembre de 1714 a Gavà**, que va tenir lloc el 10 de setembre de 2000 als jardins del Museu de Gavà.

El 27 de febrer de 2001 presentàvem a Gavà el llibre *El caso Cerdans*, de Francisco Ruiz Acevedo i Pedro Salinas Gallego, editat per Comissions Obreres del Baix Llobregat, que feia referència a la primera vaga organitzada a la comarca per les aleshores clandestines Comissions Obreres, i que va tenir com a protagonistes els obrers d'aquesta fàbrica (avui desapareguda) de Gavà. El llibre es va presentar amb la taula rodona titulada **Lluita obrera antifranquista a Gavà (1965-1975)** que ja hem esmentat abans.

El 18 d'abril de 2001 es va presentar la primera (i fins ara única) monografia de la nostra ciutat: el llibre *Gavà*, editat per Cossetània edicions, i elaborat per una bona colla d'autors, com ara Germán Ráfales, Javier García, Néstor Gómez, Montserrat Campmany, i els membres de l'Associació Manel Alonso, Benet Solina i Alícia Estrada, sota la coordinació del també soci Josep Campmany. L'edició del llibre havia estat promoguda pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, i conjuntament amb aquesta entitat se'n va organitzar la presentació al Casal del Centre, amb l'assistència de més d'un centenar de persones.

El 18 de desembre d'aquell mateix any 2001 es va presentar a la sala d'actes del Museu de Gavà el llibre *El franquisme al Baix Llobregat*, editat per Pu-

blicacions de l'Abadia de Montserrat, resultat d'una recerca col·lectiva organitzada pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat dirigida per Carles Santacana. Entre el diversos treballs aplegats al llibre n'hi havia un de Josep Campmany, titulat «Aproximació a alguns aspectes del franquisme a Gavà». La presentació, a càrrec de Carles Santacana, va comptar amb la col·laboració de l'Agrupació Fotogràfica de Gavà, que aquell any celebrava el cinquantè aniversari de la seva fundació, i que va projectar l'audiovisual *Gavà, cinquanta anys enrere*.⁷⁸

Després d'aquells dos anys tan intensos en presentacions, la següent no va tenir lloc fins al 24 de maig de 2002. En aquesta ocasió es va presentar el llibre editat per Publicacions de l'Abadia de Montserrat titulat *Les dones i la història al Baix Llobregat*. El llibre també era el resultat d'una recerca col·lectiva impulsada pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, i inclou un parell d'articles sobre Gavà: un d'en Josep Campmany titulat «Dones a Gavà en el pas a la societat industrial (1800-1940)» i un altre de Dolors Sanahuja titulat «Dones d'ahir i de sempre: algunes reflexions a propòsit de la dona medieval des de l'àmbit local». La presentació va ser introduïda pels presidents de l'Associació d'Amics del Museu, Manel Alonso, i de l'Associació de Dones Clara Campoamor, Emma Blanco, i després es va fer una explicació del llibre, a càrrec de l'arxivera comarcal i autora M. Luz Retuerta, i dels autors Dolors Sanahuja i Josep Campmany. Hi van assistir unes 20 persones.

A finals d'aquell any, el 12 de novembre de 2002, Josep Campmany tornava a presentar un nou article d'història de Gavà, titulat «Gavà al segle XVI. mutació senyorial i afirmació comunal», publicat al número 7 de la revista «Materials del Baix Llobregat». La presentació es va fer amb una conferència de l'autor titulada **Bandolers, pagesos i occitans al Gavà del segle XVI**. L'acte es va fer en col·laboració amb el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat.

L'any següent va ser un any important en la història de l'Associació, perquè per primer cop des que va ser fundada, va fer el pas de convertir-se en editora

Anunci de la presentació del llibre Les dones i la història al Baix Llobregat, el maig de 2002.

[78] La bona relació que hi ha hagut amb l'Agrupació Fotogràfica Gavà data de fa molts anys. De fet, arrenca de l'any 1981, en què aquesta entitat va patir aquella tan gran agressió contra el seu patrimoni documental, quan tenia la seu dins la Biblioteca Municipal, instal·lada al carrer de Salvador Lluç, 6. Va ser aleshores, quan el Museu li va cedir dues dependències de l'espai que ocupava a la Torre Lluc. (Vegeu el llibre *50 anys de llum i d'ombra. Història de mig segle de l'Agrupació Fotogràfica Gavà*).

d'un llibre. La idea va sorgir a l'assemblea de socis de l'any 2002, quan l'Antoni Tarrida va suggerir la possibilitat de publicar uns escrits que havia fet sobre la pagesia gavanenca. A inicis de febrer de 2002 es va rebre el text en suport informàtic, i a mitjan març ja es tenia llesta la maqueta. Aquesta publicació va suscitar dubtes i debat a la Junta, ja que en aquell moment no es tenia clar si emprendre la tasca editorial s'adeïa amb les finalitats de l'entitat; es reprenia, de fet, el vell debat de si l'Associació s'havia de convertir o no en una espècie de centre d'estudis, és a dir, de producció de continguts. Finalment es van acordar una sèrie de punts, que han estat la base i puntal de la política editorial nostra d'aleshores ençà:

1. L'Associació està oberta a editar llibres de temàtica local, però en cada cas es decidirà la quantia que s'aporta i la forma en què l'Associació s'hi involucra.

2. En general, l'Associació editarà llibres, però intentarà no assumir-ne el cost (i el risc) en solitari. Es buscarà sempre algun patrocinador o coeditor que aportï, almenys, la meitat del cost de l'edició.

3. A canvi de participar en l'edició de llibres, l'Associació disposarà d'exemplars (dipòsit editorial) per oferir-los gratuïtament als socis.

4. Les aportacions econòmiques per a editar publicacions no superaran el romanent de tresoreria existent en el moment de prendre l'acord.

Eren acords, doncs, marcats per la prudència i la incertesa d'una nova línia de treball que s'encetava sense gaires certeses sobre la reacció i acceptació del públic local.

Finalment, els suports externs de finançament es van trobar a través de mecenatges particulars, i el llibre d'Antoni Tarrida *Pagesos, sorres i espàrrecs* es va presentar la mateixa diada de Sant Jordi de l'any 2003.

L'èxit de la publicació fou esclatant, i en un any es van exhaurir tots els exemplars editats. Aquest èxit va empènyer la Junta a aprofundir, i no abandonar, la tasca editorial, donant lloc a la creació de la col·lecció *La nostra gent*.

Portada del primer llibre editat en col·laboració amb l'Associació, que constitueix el primer número de la col·lecció La Nostra Gent.

Encetada aquesta dinàmica, el mateix any 2003, l'Associació publicava en col·laboració amb el Museu de Gavà la segona edició del llibre d'en Ricard Cervera *Vida i mort del Doctor Fabrés, metge i polític a Gavà durant la segona república*. Aquest llibre havia estat editat per primera vegada l'any 1982 pel Centre d'Estudis Doctor Fabrés (efímera entitat cultural gavanenca que va funcionar durant la primera meitat dels anys vuitanta del segle passat), i ara es reeditava amb motiu del centenari de la data de naixement d'aquest destacat metge i polític local. En el marc d'aquesta commemoració, l'Associació va proposar, i va aconseguir, que el nou ambulatori de la ciutat situat al barri de can Serra i Balet portés el nom del metge. El llibre va ser presentat el 28 de juny de l'any 2003, durant la Festa Major d'estiu.

L'any següent també es van fer dues presentacions. La primera, el 19 de març de 2004, de la nova edició del mapa *Garraf* de l'editorial Alpina. Hi havien col·laborat, en l'àmbit de la toponímia, els membres de la Junta Josep Campmany i Manel Alonso. La presentació es va fer a la seu de la Unió Muntanyenca Eramprunyà, amb una assistència de quaranta persones, ja que es tractava d'una obra molt útil per a tota persona que estima la muntanya, la respecta i en gaudeix, com són els seus membres.

A finals d'any, el 16 de desembre de 2004, convidàvem l'estudiós beguetà Vicente Medina a presentar la seva darrera obra, *Can Romagosa, una família para una tierra, una familia para un pueblo*, que havia estat editada pel Centre d'Estudis Beguetans.

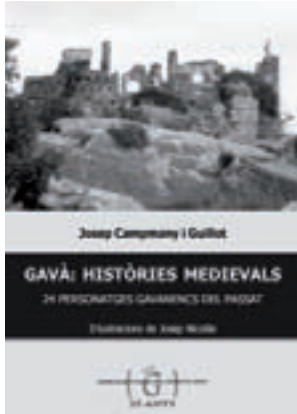
El 21 abril 2005 es va presentar la segona aventura editorial de l'Associació: el llibre *Terra i ànima, el Gavà de quan jo anava a escola*, d'Antoni Tarrida. La presentació del segon llibre de l'autor va causar un impacte semblant al que ja va produir en presentar el primer. En aquest cas, l'obra va ser coeditada per l'Associació i el Museu de Gavà. La proposta de publicar el llibre va partir de l'Assumpció Gabernet, que com a arxivera municipal havia rebut el manuscrit, i havia trobat molt convenient que veiés la llum, ja que a través de la memòria de l'autor es recreava prou el

L'any 2003, l'Associació va reeditar conjuntament amb el Museu l'obra de Ricard Cervera Vida i mort del Doctor Fabrés, metge i polític a Gavà durant la segona república.

Portada del segon llibre editat per l'Associació, també d'Antoni Tarrida, l'any 2005.

Portada del llibre sobre el Gavà medieval publicat l'any 2006.

L'any 2006, l'Associació va coeditar amb el Centre d'Estudis de Gavà un llibre-catàleg sobre la Rambla de Gavà i la història del ferrocarril a la nostra ciutat.

Gavà dels anys vint i trenta del segle passat, que ja poca gent recordava. El llibre va anar il·lustrat amb excel·lents dibuixos a llapis del gavanenc Joan Mitjans.

L'any 2006, l'Associació va posar encara més alt el llindar editorial, publicant i presentant tres llibres més.

El primer era un recull de contes escrits pel que fou cap de servei de l'arxiu històric municipal fins als anys noranta del segle passat, Alfons Gibert, i que la vídua havia confiat a l'arxivera Assumpció Gabernet per valorar la possibilitat de publicar-los. La Junta de l'Associació, el 8 de març de 2005, va acordar per unanimitat publicar un recull d'aquests contes i la presentació del llibre, també dins de la col·lecció La nostra gent, es va fer el 22 d'abril de 2006 al Centre d'Història de la Ciutat.

L'endemà mateix, a la sala d'actes del Museu es presentava un segon llibre editat per l'Associació, titulat *Gavà: històries medievals. 24 personatges gavanencs del passat*, de Josep Campmany, en què aplegava les seves recerques sobre l'època medieval a Gavà i Eramprunyà, i a més ho complementava amb episodis històrics novel·lats de 24 personatges que havien protagonitzat diferents escenes importants en la història de Gavà. El llibre estava il·lustrat amb dibuixos de Josep Nicolàs.

Per si no n'hi havia prou amb aquestes dues publicacions, que curiosament no es feren competència, sinó que conformaren un paquet editorial molt atractiu que provocà un increment en la demanda per part del públic potencial, a finals d'any l'entitat participà també en la confecció d'una exposició, i el seu catàleg en forma de llibre, sobre la Rambla de Gavà i l'arribada del ferrocarril, esdeveniments dels quals esqueia el 125è aniversari. La inauguració de l'exposició i presentació del seu llibre-catàleg, que descrivia l'arribada del ferrocarril a la ciutat, l'impacte i evolució d'aquest mitjà de transport, i repassava la història de la principal artèria cívica de la ciutat, es va fer el 12 de desembre de 2006, a la sala d'exposicions del Casal d'entitats Sant Jordi. Tant l'exposició com l'edició del llibre-catàleg es va fer conjuntament

amb el Centre d'Estudis de Gavà, entitat amb la qual hi ha un conveni de col·laboració per efectuar conjuntament aquest tipus d'iniciatives culturals.

Després d'aquest sobreesforç, l'any 2007 l'activitat baixà notablement, i només consignem que el 18 de desembre, al Museu, l'estudiós Josep Campmany va presentar, amb una conferència, el seu article «Els papers de la baronia d'Eramprunyà: aproximació a un fons documental dispers en molts arxius», publicat al número 11 de la revista *Materials del Baix Llobregat*.

L'any 2008 l'Associació va tornar a participar en una nova iniciativa d'exposició i llibre proposada pel Centre d'Estudis de Gavà. Amb el títol *La vaga de la Roca (1976-1977), una generació després*, es va inaugurar i presentar, el 7 de novembre d'aquell any, una exposició i un llibre-catàleg sobre aquesta època de turbulències socials, fet per Albert Alonso, José Antonio Morales, Jerónimo Casasola i Josep Campmany. Es presentava documentació judicial i policial inèdita, i era el resultat d'una recerca acadèmica que portà a terme el primer dels autors. L'exposició es mostrà al Casal d'entitats Sant Jordi, el mateix lloc on es va fer la presentació del llibre-catàleg.

Pel que fa a l'any 2009, l'Associació va participar en dues iniciatives editorials impulsades també pel Centre d'Estudis de Gavà, i una altra d'impulsada pel Museu.

Cronològicament, el primer esdeveniment va tenir lloc el 13 de març, amb la presentació, al Centre Cultural, en una sala abarrotada de públic, del llibre *Història del Futbol Club Gavà*, de Josep Campmany. El llibre havia tingut un llarg procés de gestació i naixement, ja que va ser iniciat l'any 2001 a petició del club de futbol. Ja en aquell moment l'Associació va comprometre-hi el seu suport, però l'edició es va anar endarrerint fins que, finalment, el Centre d'Estudis de Gavà el va poder editar amb el suport de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà, el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat i la Generalitat de Catalunya a través de l'Institut Ramon Muntaner.

El segon esdeveniment d'aquell any es va produir el 16 d'abril de 2009: es va presentar un recull de treba-

Una nova col·laboració amb el Centre d'Estudis de Gavà va donar lloc, l'any 2008, a l'edició d'un estudi i a la realització d'una exposició sobre la vaga de la Roca de 1976-77.

L'any 2009 es va presentar el llibre sobre la història del Futbol Club Gavà, editat amb el suport de l'Associació. S'havia començat a gestar l'any 1996.

Portada del llibre editat l'any 2009 en homenatge a Alicia Estrada. És un magnífic instrument per conèixer les darreres recerques arqueològiques a Gavà.

L'any 2009, amb motiu del 500 aniversari de l'actual ermita de Bruguers, l'Associació i el Centre d'Estudis van coeditar un llibre sobre la seva història.

Ils inèdits de divulgació i recerca d'un elevat nombre d'arqueòlegs que havien realitzat excavacions a Gavà. El llibre tenia per títol *L'arqueologia a Gavà. Homenatge a Alicia Estrada*, i constituïa el número 5 de la col·lecció La Nostra Gent. El llibre va ser finançat íntegrament per l'Associació, mentre que la maquetació, l'encàrrec i el seguiment i correcció dels articles que s'hi incloïen anaven a càrrec del Museu de Gavà.

El llibre formava part d'un esdeveniment més ampli: unes Jornades sobre arqueologia en homenatge a la que fou presidenta de l'Associació, i arqueòloga gavanenca, Alicia Estrada, que ens va deixar després de patir una llarga malaltia l'any 2008 (vegeu la nota 16 a la pàgina 8), i que l'Associació va impulsar en col·laboració amb el Museu, institució on ella havia treballat professionalment. Les jornades es van realitzar els dies 16 i 21 d'abril, i es complementaren amb una sortida el dia 19 als principals jaciments arqueològics de Gavà. L'acte inaugural es va fer dijous 16 d'abril amb una conferència a càrrec del catedràtic de prehistòria Dr. J.M. Fullola, que va ser professor de l'Alícia, i la presentació dels dos llibres. Es va projectar també un audiovisual elaborat per Gavà Televisió en record a l'Alícia. Dimarts 21, les jornades es van cloure amb conferència sobre el paleolític, a càrrec de la Montserrat Sanz, arqueòloga castel·lodefelena experta en el quaternari.

Finalment, encavallant-se amb aquestes activitats, el dissabte 18 d'abril es va presentar a l'església de Sant Pere un nou llibre de Josep Campmany, coeditat per l'Associació i el Centre d'Estudis, titulat *Història del culte a la Mare de Déu de Bruguers. 500 anys de l'actual ermita*. El llibre recull els articles publicats per l'autor, des de l'any 2004, a la revista parroquial *Diàleg*, ampliat i amb les notes crítiques pertinents. La publicació es va editar amb motiu de la commemoració, enguany, dels 500 anys del trasllat de la imatge de la Mare de Déu de Bruguers des d'una antiga ermita enrunada que estava situada dalt d'un turó prop del castell d'Eramprunyà, fins a l'actual ermita, que s'havia acabat de construir pocs anys abans.

La darrera iniciativa, feta també en col·laboració amb el Centre d'Estudis de Gavà, va ser la publicació, ara fa menys d'un any, d'un llibre-guia d'itineraris pel terme, titulada *21 recorreguts per Gavà per fer a peu, corrent i en BTT*, d'en Miquel Sans Fontanet. La presentació del llibre es va fer el 23 de setembre de 2010 a la sala d'actes del Casal Sant Jordi i, com en totes les edicions anteriors, es va lliurar gratuïtament un llibre als cent primers socis que el vinguessin a recollir.

Finalment, la darrera presentació d'una publicació ha tingut lloc recentment, el 24 de maig de 2011, amb la conferència **Gavà a la Guerra del Francès. Dels aires de revolta antisenyorial al naixement de la llegenda del Boscater negre**. Es presentava el treball «Municipalització del delme de Gavà i conflicte amb els barons d'Eramprunyà (1808-1810). La Guerra del Francès en el marc de la resistència antisenyorial», de Josep Campmany, publicat dins del llibre *La Guerra del Francès als territoris de parla catalana*, de l'editorial Afers. El treball presentava l'impacte local de la Guerra del Francès.

Concerts

En aquest apartat referim un activitat singular portada a terme per l'Associació: un concert barroc. Va tenir lloc el 5 de setembre de 1996, a l'American Lake, amb motiu de la visita, el 12 d'octubre, a l'exposició *L'esplendor de la pintura del barroc. Mecenatge català al Museu Nacional d'Art de Catalunya* i a l'exposició del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona, *La Catalunya dels Àustries*. El repertori incloïa obres de Haëndel, Couperin, Vivaldi, Babell i Telemann, interpretades per Josep Julià (oboè) i Josefina Rius (clave).

L'Associació també va col·laborar en la interpretació d'unes vespres a l'ermita de Bruguers, el dissabte 12 de juny de 2010, ofertes pel cor de cant gregorià de Gavà. El concert tancava la commemoració del 500 aniversari de l'ermita de Bruguers. L'acte va incloure una xerrada sobre l'esdeviment i la recuperació dels antics goigs feta per l'Esteve Carbonell, aleshores membre de la nostra Junta.

El darrer llibre coeditat per l'Associació és un recull d'itineraris per Gavà. Foto: Miquel Sans.

El 500 aniversari de l'ermita de Bruguers es va commemorar també amb un concert de cant gregorià, en què es van recuperar els antics Goigs a la Mare de Déu. Foto: Dolors Calonge.

La masia de L'Horta, abandonada, ha patit actes vandàlics i la destrucció de parts importants de l'edifici. Aquesta masia també forma part de la zona afectada pels projectes urbanístics. Foto: J. Campmany.

Preocupació pel patrimoni natural i cultural de Gavà

Atès que l'Associació té com a finalitat la col·laboració en l'àmbit cultural amb el Museu, i que la finalitat del Museu és la protecció i difusió del patrimoni natural i cultural, tal com estableixen els seus estatuts, en diverses ocasions hem adreçat a l'Ajuntament de Gavà peticions, al·legacions, instàncies, etc. perquè es protegeixin determinats béns culturals del nostre terme. Cal dir que en tots els anys en què vam exercir la presidència de l'Associació mai no vam descuidar la preocupació per la salvaguarda del patrimoni històric i arqueològic, encara que això fos motiu de dolor o pogués irritar algú. Vam creure que era cosa prioritària la fidelitat a allò que dicten els nostres estatuts, per damunt de tot altre interès.

El juny de 1992, quan es va començar a parlar del projecte de construcció del que fou anomenat Pla de Queralt, l'Associació d'Amics del Museu adreça una carta a la direcció del Museu sol·licitant informació sobre el projecte i demanant quina era la posició i el parer de la institució, i sobre les mesures que tenia pensades d'adoptar davant dels possibles atemptats que es poguessin produir contra el patrimoni natural i històric d'aquella zona. La resposta rebuda (donada en forma oral per Josep M. Carreté Nadal, director del Museu) tenia tota la intenció de ser tranquil·litzadora, però desviant la responsabilitat envers els serveis

Al Pla de Queralt hi ha ruïnes romanes -de fa més de 2.000 anys- que estan abandonades al mig del bosc, i que es veuran afectades per la urbanització del sector. Foto: J. Campmany.

municipals d'Urbanisme. El tema ocupà protagonisme en moltes reunions de junta al llarg de 1992. També vam sol·licitar la visita de l'arqueòleg territorial Magí Miret, del Servei d'Arqueologia de la Generalitat.

De resultes de les nostres actuacions, el gener de 1993 es va aconseguir tenir una reunió amb els autors de l'estudi d'impacte ambiental sobre el pla de Queralt, en què es demanà pel Pla Especial fet pel Museu sobre el patrimoni. Les explicacions donades aleshores tampoc ens van tranquil·litzar, tal com exposava el vocal Eliseu Argenté a la reunió de la junta directiva de 8 de febrer de 1993.

Uns quants anys després, el 2 de juliol de 2001, vam adreçar una carta al Sr. Marc Mayer, director general de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, amb la qual li comuniquem l'estat deplorable de les restes de la vil·la romana de Can Valls de la Roca,⁷⁹ al bell mig del Pla de Queralt. La carta no va ser contestada per escrit. Un temps després, en una entrevista privada, ens va comunicar que havia tingut coneixement del nostre escrit, i que li dolia haver de manifestar que, quan el va rebre, tenia unes altres prioritats quant a la salvaguarda del patrimoni.

I així va quedar. La nostra entitat queixant-se i, a qui li pertocava ocupar-se'n, momentàniament se'n desentenia. Mai més no n'hem tornat a saber res de la preocupació per aquest nostre jaciment arqueològic d'època romana. Ara es prepara la urbanització anomenada Pla de Ponent (som a l'any 2011) i aquelles restes es troben al bell mig del Pla –que vol dir, el projecte–. Hi haurà més sensibilitat a favor de la protecció del nostre patrimoni? Mentre puguem, com a mínim, treballarem per aconseguir salvar les restes arquitectòniques de la vil·la romana de can Valls de la Roca, tot i la incomprensió que aquesta actitud nostra pugui suscitar.

Finalment el projecte del Pla de Queralt es transformà en el projecte del Pla de Ponent, al qual l'Associació hi presentà, primer, suggeriments i, després, al·legacions. Així, el 28 de gener de 2002 adreçarem a l'Ajuntament un escrit en què demanàvem una

[79] Observareu que denominem aquesta antiga masia can Valls de la Roca, i no del Racó, com hem vist escrit en diferents publicacions. Nosaltres també havíem comès aquest error més d'una vegada, parlant o escrivint, però és hora que esmenem l'error. I l'esmena no pot venir d'altra manera que remuntant-nos a documents diversos. Escriitures que hem consultat que daten del segle XVIII, així ho expressen. Hi ha un altre testimoni, viu encara, i és el Sr. Josep Tintoré Satlari –antic propietari de la masia de can Tintorer– el qual, en una conversa que hi vaig tenir a les primeries de l'arribada de l'equip d'arqueòlegs a Gavà, em va dir que no sabia d'on havien tret, els qui aleshores escrivien, el nom de can Valls del Racó, ja que el nom correcte havia de ser de la Roca. Té tota la raó en Tintoré Satlari, ja que és lògic que sigui així perquè tenim que la Roca va ser el nucli de població més antic de Gavà, que va estar assentat en aquella muntanyeta amb una petita pineda que tenim a la sortida de la ciutat en direcció a Castelldefels, sobre la gasolinerà de la Sentiu, on hi ha el parc municipal, erròniament anomenat Parc del Calamot. Pensem que, per les raons documentals citades, el nom que li pertoca ha de ser Parc de la Roca.

Restes de parets de tàpia construïdes darrere la masia de l'Horta. Són avui en dia bella mostra i vestigi de la fragilitat amb què es construïa en temps pretèrits. Es troben en un espai també afectat per la urbanització. Foto: J. Campmany.

consulta ciutadana sobre la urbanització d'aquest sector, i proposàvem: (1) la conservació i ús de la toponímia major i menor de la zona que preveu ocupar el Pla de Ponent; (2) l'obligatorietat d'efectuar-hi prospeccions i excavacions arqueològiques a tot el sector abans d'urbanitzar-lo; (3) la necessitat de fer prospeccions arqueològiques per localitzar i documentar l'antic embarcador d'època romana; (4) la necessitat de fer prospeccions arqueològiques per localitzar i documentar l'antic poblat medieval de la Roca; (5) la necessitat de protegir les masies; i (6) la necessitat de protegir edificis singulars, com l'edifici racionalista Cerdans.

Hem de tenir present que la nostra entitat no solament ha volgut sempre estar a l'aguait de les agressions que, dissortadament, malmeten el nostre patrimoni arquitectònic i paisatgístic, sinó també de les que atempten contra el patrimoni que representa la nostra toponímia, moltes vegades ignorat, quan no menyspreat. I així ho expressàvem en el punt núm. 1 de la instància del gener de 2002.

Atès que aquests suggeriments no van tenir resposta formal, el 30 de juliol del mateix any adreçàvem un plec d'al·legacions basades en els mateixos punts que havíem fet en la carta de suggeriments. Malauradament, el Ple Municipal de l'Ajuntament de Gavà va desestimar aquestes al·legacions el 26 de gener de 2006.

Però no només el patrimoni del Pla de Queralt afectat

Una altra visió de les ruïnes romanes del Pla de Queralt, en aquest cas una piscina o la base d'un antic dipòsit o un safareig (?). Foto: J. Campmany.

pels intents d'urbanització va ser objecte de l'activitat de l'entitat: també el patrimoni urbà i un altre de més important, va merèixer el nostre interès.

Així, el 17 de juliol de 2000, adreçàvem una carta al senyor Diego Jiménez, tinent d'alcalde d'Urbanisme, queixant-nos per l'enderrocament de la casa núm. 21 del carrer del Cap de Creus, del conjunt arquitectònic anomenat les Cases d'en Cuiàs (edificis catalogats), i també per la destrucció, aparentment total, del jaciment ibèric anomenat de Coll Roig est, quan es va eixamplar un camí forestal entre el fondo del Llong i el torrent de les Comes, a prop del barri de ca n'Espinós. El camí, que avui és una pista, el trobem en itineraris elaborats per organismes oficials,⁸⁰ amb el nom de Camí medieval i serra de can Perers. Val a dir que aquesta queixa mai va ser atesa, ni tan sols contestada.

El castell d'Eramprunyà

Ens toca continuar insistint en la qüestió del patrimoni. És ben sabut que el castell d'Eramprunyà, que durant més de set segles ha estat propietat privada, primerament de la família Marc i dels seus descendents, finalment ho ha estat de la nissaga de la família Girona. I també és públic i notori que aquell vast territori que constituí el feu de la baronia d'Eramprunyà,⁸¹ amb el pas dels segles va anar segregant-se fins a formar els municipis de tot l'entorn veí del de Gavà. Restava una petita part, però, que encara romanía en poder de la darrera família que hem esmentat. Això no obstant, a mitjan any 2007, aquesta darrera romanalla medieval ha esdevingut propietat pública; és a dir, el poble de Gavà és propietari del castell i d'un territori que el circumda que ultrapassa les quaranta hectàrees.

Aquest ha estat un esdeveniment que ha celebrat tota la ciutadania, i molt especialment la nostra Associació; sense oblidar, naturalment, aquelles persones que tenen una especial sensibilitat per la preservació del nostre patrimoni. I diem «molt especialment» al fet que l'Associació d'Amics del Museu des de fa molts anys ha perseguit aquest objectiu.⁸²

Els arcs de diafragma que sostenien el paviment de la gran sala noble del castell d'Eramprunyà. Foto: J. Campmany.

[80] No es tracta d'un camí GR (gran recorregut), ni tampoc d'un PR (petit recorregut).

[81] El domini territorial del senyoriu d'Eramprunyà va arribar a abastar des del riu Llobregat, a Sant Boi, fins als darrers contraforts occidentals del massís de Garraf, incloent-hi Sant Climent, Begues i la meitat de Sitges i d'Olivella.

[82] En data 16 de setembre de 2003, juntament amb trenta entitats més de Gavà, havíem adreçat una instància a l'alcalde Sr. Dídac Pestaña denunciant l'estat lamentable del castell d'Eramprunyà, atès que és un Bé cultural d'interès nacional (BCIN), i afegíem que el destí d'aquest monument ha de ser formar part del patrimoni públic. Aquesta petició era avalada, dèiem, per la lletra dels nostres Estatuts. La resposta d'Alcaldia ens donava la raó i, alhora, manifestava que faria gestions amb la Generalitat de Catalunya i amb la família propietària perquè el castell no continués degradant-se. (Resposta del 13 d'octubre següent).

Però hem d'afegir, en honor a la veritat, que unes altres entitats gavanenques havien reivindicat amb tanta o més força la propietat del castell i de la zona que l'envolta. Com a representativa de totes destaca, sens dubte, la Unió Muntanyenca Eramprunyà, pionera en aquesta tossuda determinació. Recordo que, ja en les primeries de la nostra col·laboració en l'organització de l'Aplec de Sant Miquel, havíem elaborat un manifest i una recollida de signatures per tal que tots els poders públics catalans, amb el nostre ajuntament al capdavant, prenguessin la determinació de resoldre, d'una vegada i per sempre, l'estira i arronsa de plets i recursos que van mantenir, durant anys i panys, la nostra autoritat municipal i la família Girona per causa de litigis d'ordre administratiu. Avui, feliçment, tot això ja és història passada i podem estar satisfets de tenir a les nostres mans aquest patrimoni tan anhelat. Ara caldrà que, entre tots, hi posem unes bones bases perquè la propietat no se'n vagi en orris. És a dir, que allò que els segles i la intempèrie ens han llegat –més bé o més malament– no se'ns escapi de la retina sinó, al contrari, que tots plegats fem per maneres de consolidar i preservar de la destrucció aquells vetustos murs i tot el que signifiquen per a Gavà. I que qui no els estimi, si us plau, que no s'hi fiqui ni ens entrebanqui.

Aspecte del castell l'any 1995, abans de l'adquisició per l'Ajuntament. Alguns dels murs que encara es mantien dretes aleshores van caure durant la ventada de gener del 2009. Foto: J. Campmany.

In memoriam: un record als qui ens han deixat

Aquest capítol és delicat d'encetar-lo; ho és —si més no— per dues raons: la primera d'aquestes raons és la quasi certesa d'oblidar noms; cal que digui que no citaré, ni de bon tros, els molts membres d'Amics del Museu que d'ençà que vam fundar l'Associació han estat traspassats. L'altra raó és que he pensat d'esmentar, solament, aquelles persones els mèrits de les quals, o allò que impregnava el seu pensament, era el que jo sempre he tingut com la manera d'entendre una institució museística, ja sigui local, comarcal o nacional: en el nostre cas, el Museu de Gavà.⁸³ Això, de cap manera significa desafecte o voluntat de passar per alt cap dels nostres membres que ens han deixat. Per tant, aquesta consideració especial que tenia, i que encara tinc, sobre aquestes persones desaparegudes —si em permeteu que ho expressi així— les col·loca en una posició preferent als meus ulls. Això que dic no té res a veure amb l'afecte que sempre els vaig tenir i que encara els continuo tenint, tot i la «distància» que ens separa; però tampoc no n'ha estat un obstacle el fet de recordar perfectament que en algunes coses, de vegades, no mantinguéssim criteris coincidents.

Marian Colomé

El desembre de 2005, l'Associació dedicava un plafó *in memoriam* a l'erudit local Marian Colomé, situat a la biblioteca que porta el seu nom. Escriptor i poeta, als anys seixanta i primers setanta havia redescobert la història local a moltes joves generacions que no en sabien res. Ell va divulgar els estudis de Francesc de Bofarull, i va relatar el Gavà que recordava, i el que li havia estat explicat pels seus avantpassats, tot contribuint a fixar per escrit molts fets i anècdotes que fins aleshores s'havien transmès només per la via de la memòria oral.

Marian Colomé va fer néixer en molts gavanencs l'interès i el desig per les coses pròpies i, sense ell, l'existència d'un Museu a Gavà seria inexplicable.

[83] Havia escrit, per a ser publicat en *La Plana del Baix*, que la màxima institució cultural havia de ser el Museu. Perquè en aquesta institució es fonen i s'expliciten tots els aspectes de la cultura, ja siguin la història, la ciència, l'etnologia amb totes les variants de tradicions: cultes, gastronomia, danses, usos i costums, i moltes més... Avui, i fundat l'Institut Municipal de Gestió del Patrimoni Natural i Cultural, tenim el Centre d'Història de la Ciutat, que ocupa les dependències de l'edifici que va ser Casa de la Vila, al carrer de Salvador Lluch, i inaugurat el 29 de juny, festa de Sant Pere, de l'any 1927.

Marian Colomé retratat amb motiu de l'homenatge que li va tributar l'any 1968 la joventut de Gavà. Foto: Joan Mitjans.

Josep Soler Vidal a principis dels anys vuitanta. Foto: Montserrat Manent, cessione Fundació Irla.

Josep Soler Vidal

Josep Soler Vidal, amb qui de bon principi m'havia unit un fort vincle d'estimació i respecte, ens deixava a les darreries de 1999, quan ja la seva estimada Magdalena era absent de feia gairebé un any i mig. El seu fill Jordi, amb encert remarcable, havia compost un recordatori que no volem deixar de reproduir aquí. Amic i, a més, mestre (sense que ell mateix ho sabés), puc afirmar que va fer escola entre el jovent dels anys vuitanta, i també entre els qui no érem tan joves. El vàrem nomenar Soci d'Honor el 30 de març de 1990.

Vam coincidir en el pensament polític, que sempre es va manifestar mutu, i en la passió per la investigació històrica, que sempre em va tenir per més del que jo sóc en realitat. Home generós, com poquíssims amics he tingut en la vida i, alhora, home de gran talla humana, sorgida de l'esforç indefallent que l'adornava; un home l'esperit del qual ja havia estat adobat i havia fet arrels de cultura potents en aquell mític Ateneu Enciclopèdic Popular, del districte cinquè de Barcelona, i en l'Atheneum Polytechnicum, fundat per Rafael Campalans. De més gran va treballar en la no menys venerable Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, moment en què el va sorprendre la proclamació de la República Catalana, a Barcelona. De tot plegat, ens preguntem: ¿Com no havien de deixar en ell, aquestes tres institucions, una tan forta empremta de catalanisme polític i d'home pertinaç en la dedicació al treball de recerca històrica? Fou un home, realment, admirable. Estimat amic Josep, gràcies per haver estat amic meu!

Recordatori de l'enterrament de Josep Soler Vidal.

Alfons Gibert Valentí

Alfons Gibert Valentí, gran amic i apassionat investigador de la nostra història local pròxima, ens deixava el 8 de febrer de 2004, i la seva esposa, la Trini Sanz, ha continuat amb nosaltres com a membre de l'Associació.

Amb l'Alfons ens vam conèixer arran de la meva tasca en el Servei Local de Català, dins de la Comissió coordinadora per a la Normalització Lingüística a la nostra ciutat. En Gibert, aleshores cap de secció destinat a l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament, hi estava vinculat per raó del seu càrrec, que comportava una dedicació en atendre l'esforç que la societat nostra feia per a la recuperació de la llengua catalana –fora d'hores de la seva feina a l'Ajuntament, és clar!– tants anys oblidada en els òrgans oficials de l'Administració.

El que vull remarcar, però, és la seva afecció a la nostra història recent. I d'això li hem d'estar agraïts per la tasca que va dur a terme en la recerca i recuperació dels antics llibres d'actes del municipi, i també en fer-ne extractes per a la investigació, després d'haver-se llegit tots aquells volums polsosos de capbreus i de censos i d'arbitris municipals que havien dormit durant anys i panys en prestatgeries oblidades i indignes.

A l'Alfons Gibert devem unes distingides i útils obres de recerca d'història local i de records dels anys de la guerra, articles al *Bruguers* d'aquella època, l'obra d'un recull de contes de bona factura,⁸⁴ i els escrits com a cronista de la vila de Gavà, càrrec que havia d'haver compartit amb Josep Soler Vidal.

L'Associació li va dedicar un plafó *in memoriam* que és a la biblioteca i sala de consulta de l'Arxiu Municipal, al Centre d'Història de Gavà.

Miquel Armengol Xartó

El Miquel Armengol, que també era dels qui porten Gavà al cor, ens deixava el 30 d'abril de 1999. Vet aquí un altre exemple de persona que tenia una especial visió, però coincident amb moltes perso-

Alfons Gibert, al sofà de casa seva, retratat l'any 1987. Foto: Benet Solina.

Portada del recull de narracions i contes d'Alfons Gibert, editat pòstumament.

[84] *Fil per randa. Contes i narracions gavanenques*, editat per l'Associació, amb la col·laboració del Museu i el Centre d'Història. Alfons Gibert és autor també de: *Un segle de vida gavanenca (1840-1940)*, 1990; *Dolça melangia... trista recordança (Esplendor i decadència dels anys trenta a Gavà)*, 1993, publicades per l'Ajuntament. A més havia publicat molts articles sobre fets locals, d'opinió, religió, etc.

Miquel Armengol retratat a finals dels anys noranta del segle XX.

La decidida intervenció de Miquel Armengol va salvar de la destrucció la font de la Plaça Major. Foto: J. Campmany.

nes del poble, d'allò que ha de ser l'arrelament a la comunitat humana pròpia i a l'entorn on viu aquesta comunitat. Ell va ser un dels primers que es va inscriure a la nostra Associació. Diem això perquè de seguida va entendre la labor que es feia al Museu de Gavà: una institució dedicada a explicar la història i l'entorn natural d'aquest col·lectiu mil·lenari que som els habitants gavanencs; i sabia també que aquí s'hi treballava per tal de fer entenedor el nostre passat i tots els referents significatius, ja fossin de la flora, faunístics o arquitectònics.

Molts recordem amb gran satisfacció com es va oposar, amb fermesa verbal i amb actitud valenta, als manobres municipals que havien rebut l'ordre d'enderrocar la font de la plaça Major, ja que, segons s'havia dit, era un element que no s'havia tingut en compte en el projecte nou de la zona de vianants del Centre. La font, avui, gràcies a la seva tenacitat encara és viva i útil!

Una altra «gesta» seva (volem dir inspirada en el seu afany de preservació del patrimoni, ja fos gran o petit), va ser la idea de recuperar i de fer ressorgir la font del Mas Vilar, de «ressuscitar-la». I així va ser: l'any 1998, en un dia d'abril. Érem quatre, comptant el Miquel, el seu fill Manel, el Benet Solina i jo.

Aquell dia no vam aconseguir res, ja que les eines que portàvem eren insuficients i força inadequades. Uns dies després, millor preparats, vam aconseguir deslliurar la part superior de la font del gruix de terra argilosa que s'hi havia acumulat al damunt a causa de l'erosió produïda pel paorós incendi forestal de 1982, que va cremar tants de boscos nostres, i tot l'entorn de la font del Ferro. Dotze anys després, el 2010, uns companys de la Unió Muntanyenca Eramprunyà i del Grup Ecologista Quercus han arribat a desenterrar completament i a netejar la façana de la font fins a trobar la canella, el banc de pedra de l'esquerra i el canaló de desguàs que mena a la riera.

Vet aquí un gavanenc amant del seu poble i de tot allò que en constitueix els seus punts referencials: cultura i patrimoni.

Eveli Villuendas Gibert

L'Eveli Villuendas Gibert –parent no pròxim de l'Alfons Gibert– va ser un home, no sé si apassionat o no pel coneixement de la història local, però sí que puc assegurar que tenia una manera natural de fer que el feia propens a interessar-se ben aviat per la petita història dels municipis on havia viscut, ni que només hi hagués estat per un període curt de temps. Un hom podia pensar que l'Eveli ho sabia tot d'això que diem: sobre edificis singulars, ermites, parròquies, monuments... Com a exemple vull citar un cas anecdòtic que reflecteix el seu despert interès per tot el que és història i cultura locals: ell va descobrir, en una referència casual, que a l'arxiu de l'arquebisbat de Tarragona hi havia en dipòsit una petita col·lecció de documents que parlen de la baronia d'Eramprunyà. I d'aquí va venir que Josep Campmany els va poder consultar i en va copsar la importància.

En la seva vessant de vinculació amb l'Església cal dir que va ser secretari del Consell parroquial de Sant Pere de Gavà, secretari interparroquial de les parròquies de Gavà i secretari arxiprestal de les del Prat de Llobregat, de Viladecans, Sant Climent, Gavà, Castelldefels i Begues; fou membre del Grup de Bíblia de la nostra parròquia de Sant Pere i, en la feina secular, va ser oficial major de l'Ajuntament de Viladecans. Fou secretari, també, del Centre d'Estudis Comarcal del Baix Llobregat –amb la qual la nostra entitat està vinculada des que fou fundat.

Durant molts anys va ser secretari exemplar de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà, i va començar a distingir-se de manera molt evident en aquelles jornades de 1988, quan es va posar en discussió la conveniència de recuperar les regnes de la nostra entitat, aleshores sota la tutela del Consell de Gestió del Museu. També va ser membre de la Comissió d'Història del Museu de Gavà, quan vam treballar en la publicació de la història de la família Marc d'Eramprunyà, editada pel Museu de Gavà l'any 1998.

Li interessaven, i força, les qüestions d'antroponímia i de toponímia. Hem de dir que va ser col·laborador

Eveli Villuendas retratat l'any 1987. Foto: Pere Marrugat.

Jordi Vaghi retratat l'any 2001, a casa seva. Foto: Joan Mitjans.

de l'Oficina d'Onomàstica de l'Institut d'Estudis Catalans, amb les aportacions que hi va fer, perquè tenia la constància de seguir la investigació d'algun topònim o d'un antropònim fins allà on se'n podia seguir el rastre. Recordo que a l'època en què va entrar un director nou, cap allà l'any 1988, i atès que el lema que havia de resumir el discurs del Museu de Gavà per tal d'explicar-ne l'orientació era «La formació i transformació del paisatge», algú va suggerir que la institució podria ser anomenada el Museu del Paisatge. L'Eveli, sense pensar-s'ho ni un segon, va sentenciar: «Si mai es canvia el nom del Museu de Gavà per aquest altre nom, jo seré el primer a donar-me de baixa».

Aquest home erudit, notable entès del nostre passat –principalment en allò que pertany a la història eclesiàstica– per una pruija insaciable de coneixement, ens deixava el 5 de gener de 2006; i la seva mort, com en altres casos de la gent de Gavà que ha estimat aquest poble i que, recíprocament, n'ha rebut l'estimació, va constituir una gran manifestació de dol. I és que, com molt bé diu l'Anton Tarrida en l'amable pròleg amb què ens ha obsequiat, aquest Gavà «enganxa». La seva esposa, l'Antònia Huguet, no ha deixat l'entitat, ja que continua formant-ne part.

Jordi Vaghi Castillo

Jordi Vaghi va ser la persona que va salvar el Museu d'haver de patir, cosa la més probable, un llarg període de tancament i, per tant, d'inactivitat per l'exclusió dels arqueòlegs, quan tot just havíem començat a elaborar un pla de treball per al futur. Dit d'entrada, i amb aquesta contundència, podrà semblar exagerat. No ho és, en absolut, d'exagerat. I la raó principal va ser perquè havíem gosat qüestionar la «conveniència» d'ubicar la sala d'exposicions del Museu al soterrani de la Torre Lluc. L'Ajuntament de 1978 no volia, aleshores, que l'actual sala d'actes fos un espai públic, és a dir, del poble.⁸⁵ Aquell àmbit s'havia anat fent servir per dictar-hi conferències, programar audicions musicals, mítings polítics o sindicals... Però hi havia qui aprofitava aquestes activitats per malparlar

[85] Això ho vam saber no gaire temps abans, mitjançant una trobada amb un grup de persones de Gavà, que havien constituït una entitat, a la qual van posar el nom de La mata de jonc.

contra l'Administració municipal d'aleshores, cosa de la qual els mandataris estaven molt molestos. I quan es va produir la negativa per part de l'equip tècnic del Museu a instal·lar-hi la sala d'exposició, al·legant que seria una llàstima que la gent del poble no pogués disposar d'un espai tan adient com aquell, ja que argumentàvem que en tot Gavà no n'hi havia cap altre que fos públic, es van disparar tots els anatemes contra nosaltres, fins al punt de ser amenaçats que no tindríem el necessari patronatge i suport institucional en el funcionament del que seria el Museu de Gavà. I va ser el setembre d'aquell 1978 quan, en tornant de vacances, ens van ser demanades les claus que ens permetien tenir-hi accés.

Va ser gràcies a la decidida intervenció de Jordi Vaghi, per les entrevistes que va tenir amb l'alcalde accidental Sigfrido Gràcia i, molt especialment, mitjançant les conferències telefòniques amb el nostre professor, el catedràtic Dr. Joan Maluquer, el qual va expressar a Jordi Vaghi tot el seu suport a la nostra tasca. Aleshores, les coses es van suavitzar; però no hi va haver evidències d'un canvi d'actitud real... El primer jaciment, treballat de manera oficial, va ser la cova de Can Sadurní, de Begues i, després, però alternativament, les Mines neolítiques de Can Tintorer, de Gavà.

Jordi Vaghi va entendre de seguida que aquell grup d'arqueòlegs s'havien abocat a la tasca d'investigar i descobrir el passat remot de la nostra comunitat humana. Això el va captivar perquè va veure que no ens movia cap pretensió de figurar enlloc; ni d'adscriure'ns a cap formació política, ni a la present en aquells moments encara, ni a les que s'estaven movent i organitzant de feia temps per formar candidatures polítiques municipals. Per això va ser un home amb un esperit moderador, pacificador i equànim.

Jordi Vaghi ens deixava el 25 de març de 2007, a l'edat de 87 anys. Des de bon principi ja va afiliar-se a l'Associació i amb una quota que, per expressa voluntat seva, va ser força especial, per esplèndida.

APÈNDIXS

Apèndix núm. 1

ESTATUTS DE L'ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DE GAVÀ

ARTICLE PRELIMINAR

L'entitat s'anomenarà ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DE GAVÀ i es regirà per aquests estatuts i pels acords que vàlidament prengui l'assemblea general de socis i/o la junta directiva, dins de l'àmbit de llur respectiva competència, per les normes contingudes en les disposicions sobre el Règim d'associacions i en les de caràcter general vigents. Per tant, l'Associació tindrà personalitat jurídica i podrà exercir accions legals.

TÍTOL PRIMER - Sobre els fins socials.

Article 1. Per tal de promoure l'interès dels ciutadans envers la tasca cultural que el Museu de Gavà té encomanada, es crea aquesta associació a l'esmentada localitat.

Article 2. La creació d'aquesta associació té com a finalitat principal col·laborar amb el Museu de Gavà en la millora de la difusió i participació de les seves activitats, per tal de facilitar la integració dels ciutadans i de les entitats en les diferents tasques que porta a terme el Museu.

Article 3. Una altra finalitat serà, també, promoure, organitzar i divulgar el coneixement del patrimoni natural, l'històric i l'arqueològic—matèries la investigació de les quals té assumides el Museu de Gavà—, i contribuir a la conscienciació ciutadana de la necessitat de conservar-los, tot cooperant, si escau, amb altres entitats.

Article 4. L'àmbit d'acció de l'Associació d'Amics del Museu de Gavà serà el territori de Catalunya.

TÍTOL SEGON - El domicili social.

Article 5. El domicili social de l'Associació serà a la ciutat de Gavà, plaça de Dolors Clua, 13-14, (Baix Llobregat).

TÍTOL TERCER - De l'assemblea.

Article 6. L'assemblea general de socis en serà l'òrgan sobirà, i les decisions que adopti, d'acord amb aquests estatuts, són obligatòries per a tots els associats.

Article 7. Les assemblees generals podran ser ordinàries i extraordinàries:

- a) Les ordinàries seran convocades per la junta directiva i es realitzaran anualment, dins del primer quadrimestre, a fi d'exposar la memòria de l'exercici corresponent a l'any anterior, examinar l'estat de comptes, aprovar el pressupost i, si escau, elegir nova junta directiva.
- b) Les extraordinàries podran ésser convocades per iniciativa de la junta directiva, o bé, a petició, com a mínim, del 10 per cent dels associats.

Article 8. La convocatòria de l'assemblea general es farà nominalment per escrit a tots els socis, amb quinze dies naturals d'antelació, com a mínim.

Article 9. Les convocatòries expressaran el lloc concret de la reunió, la data, l'hora, en primera convocatòria i en segona, i l'ordre del dia amb el detall dels assumptes per tractar.

Article 10. L'assemblea general es considerarà vàlidament constituïda, en primera convocatòria, quan hi hagi la meitat més un dels socis i, en segona, sigui quin sigui el nombre d'assistents.

Article 11. La mesa que presideixi l'assemblea serà constituïda, com a mínim, per un president, un secretari i un vocal.

Article 12. Els acords que es prenguin a l'assemblea seran per votació entre els assistents i per majoria simple, llevat del cas de dissolució, previst en el títol setè.

Article 13. De cada assemblea s'aixecarà acta, que haurà de ser llegida i, si escau, aprovada a l'inici de l'assemblea següent.

Article 14. Les funcions i competències de l'assemblea general seran les següents:

- a) Conèixer i aprovar, si escau, l'actuació i els projectes de la junta directiva.
- b) Aprovació dels pressupostos.
- c) Aprovació dels estats de comptes.
- d) Fixar les quotes que se s'hagin sotmès a aprovació.
- e) Elegir i revocar els càrrecs de la junta directiva.
- f) Aprovar i modificar, si cal, aquests estatuts i el reglament de règim interior.
- g) Acordar la dissolució de l'Associació, prevista en el títol setè d'aquests estatuts.

TÍTOL QUART - De la junta directiva.

Article 15. La junta directiva de l'Associació es compondrà d'un mínim de set membres i un màxim de quinze. Un dels vocals ho serà per designació del Museu de Gavà i, els altres membres, per elecció de l'assemblea general.

Article 16. Els càrrecs de la junta directiva seran els següents: president, secretari, tresorer i vocals, i es triaran entre els membres de la junta. Tots els esmentats càrrecs tindran veu i vot.

Article 17. La durada dels càrrecs de la junta directiva serà de dos anys i reelegibles, fins a un màxim de dos períodes. Els càrrecs, i també els vocals, restaran sempre a disposició de l'assemblea general.

Article 18. La junta directiva, com a òrgan gestor de l'Associació, tindrà les funcions i atribucions següents:

- a) Vetllar per l'acompliment dels acords preses a l'assemblea.
- b) Elaborar el reglament de règim interior de l'Associació.
- c) Elaborar el pressupost anual d'ingressos i de despeses, i rendir-ne comptes a l'assemblea general.
- d) Proposar a l'assemblea les quotes ordinàries i extraordinàries que calguin.
- e) Acceptar donatius i llegats per a destinar-los a les finalitats de l'Associació.
- f) Gestionar amb els ens públics i privats i amb particulars la col·laboració necessària per a l'acompliment dels seus objectius.
- g) Representar l'Associació de manera legal, judicial i administrativa.
- h) Convocar de manera ordinària i extraordinària l'assemblea.
- i) Programar i gestionar les activitats culturals de l'Associació.
- j) Qualsevol altres atribucions que siguin de la seva competència per al desenvolupament de les funcions que té encomanades.

Article 19. Les funcions de cadascun dels membres de la junta directiva seran les següents.

President:

- a) Assumirà la representació legal, judicial i administrativa de l'Associació dins els límits que l'assemblea acordi d'atorgar-li.
- b) Presidirà i moderarà les sessions i les deliberacions de la junta directiva.
- c) Vetllarà per l'acompliment dels acords preses a la junta directiva.
- d) Qualsevol altra funció que li sigui delegada per la junta i/o per l'assemblea.

Secretari: Assistirà a totes les sessions de la junta, n'aixecarà acta, exercirà la facultat certificant i tindrà cura de la correspondència i del registre de socis.

Tresorer: Portarà els comptes de l'Associació i vetllarà per tot el que faci referència al seu càrrec.

Vocals: Assistiran a les reunions de la junta i en formaran part amb veu i amb vot, i col·laboraran en les diverses tasques organitzatives de l'entitat.

Article 20. La junta directiva es reunirà, en sessió ordinària, una vegada al trimestre com a mínim i, en sessió extraordinària, quan ho demanin una tercera part dels membres que la componen. Totes les sessions es convocaran amb un mínim de cinc dies, i s'especificarà a la convocatòria la data, l'hora, el lloc i l'ordre del dia.

Article 21. Les sessions seran vàlides sempre que hi assisteixi més de la meitat dels membres de la junta. En cas contrari es farà una nova convocatòria, en la qual, si no s'arriba al quòrum estipulat, els assistents podran convocar assemblea general.

Article 22. Tots els acords de la junta directiva seran adoptats per majoria absoluta en primera votació, o majoria relativa en segona.

Article 23. La junta presentarà anualment, abans d'acabar el primer quadrimestre, la memòria de l'exercici anterior a l'assemblea general, amb un resum de l'estat de comptes, de la gestió realitzada i dels projectes en curs d'execució.

Article 24. L'exercici econòmic s'obrirà el dia 1 de gener i es tancarà el 31 de desembre del mateix any.

Article 25. La junta directiva establirà el cobrament de quotes als associats i acceptarà tots aquells ingressos que es determinen en l'article 18, apartat e). Tots els ingressos, tant els regulars com els atípics, es destinaran a subvenir les despeses de l'Associació en l'execució del programa d'activitats. L'import de les quotes serà proposat per la junta a l'assemblea general per a ser aprovat, i també totes les modificacions o aportacions extraordinàries que siguin convenients.

TÍTOL CINQUÈ - Dels socis.

Article 26. L'admissió a l'Associació d'Amics del Museu serà lliure. La condició d'associat s'adquirirà mitjançant la inscripció i l'acceptació d'aquests estatuts.

Article 27. Tots els associats tindran la condició de socis numeraris. No obstant això, a criteri de la junta directiva, es podran nomenar membres d'honor aquelles persones o entitats que, per llurs mèrits de caire cultural, cívic, social, etcètera, mereixin aquesta condició. Aquests membres d'honor hauran de ser ratificats per l'assemblea general.

Article 28. Els socis gaudiran dels drets següents:

- a) Rebre informació puntual de l'actuació i de la vida de l'Associació.
- b) Assistir als actes organitzats per l'Associació.
- c) Rebre gratuïtament les publicacions que produeixi l'entitat, si hi estan interessats, i tenir informació i un tracte preferent sobre les editades pel Museu de Gavà.
- d) Intervenir en l'assemblea general amb veu i vot.
- e) Mitjançant elecció, ocupar càrrecs a la junta directiva.
- f) Presentar iniciatives i projectes a la junta directiva i, si escau, participar en la discussió.
- g) Impugnar els acords de la junta directiva que es considerin contraris als estatuts, en el termini de trenta dies naturals després de ser adoptats, instant-ne l'anul·lació i la suspensió preventiva, si escau, o acumulant ambdues pretensions pels tràmits establerts en la Llei d'enjudiciament civil.
- h) Tenir accés als llibres d'actes i als comptes de l'Associació.

Article 29. Els associats tindran els deures que es detallen:

- a) Abonar puntualment les quotes ordinàries i les aportacions extraordinàries que es-

tableixi l'assemblea general.

- b) No comprometre amb la seva actuació el bon nom, ni les finalitats de l'Associació.
- c) Comprometre's en l'acompliment d'aquests estatuts i en totes les decisions que emanin de l'assemblea general.

Article 30. La pèrdua de la condició d'associat serà determinada per les causes que s'indiquen:

- a) Petició escrita en la qual s'expressi la decisió de causar baixa, adreçada a la junta directiva.
- b) Deixar d'atendre el rebut de quota d'una anualitat després d'haver-se presentat al cobrament, sense cap justificació que hagi estat aprovada per la junta directiva.
- c) La comissió d'actes o activitats contràries als estatuts i contra els béns i les instal·lacions de l'entitat i, en general, totes aquelles accions que dificultin l'acompliment de les finalitats de l'Associació.

TÍTOL SISÈ - Del capital social.

Article 31. El capital social inicial de l'Associació queda establert en NORANTA EUROS (abans, quinze mil pessetes), que correspon a les aportacions inicials que satisfaran els membres. El pressupost inicial és de SET-CENTS VINT-I-UN EUROS (abans, cent vint mil pessetes).

Article 32. Els recursos econòmics previstos de l'Associació són els següents:

- a) Les quotes establertes a càrrec dels associats.
- b) Les donacions que, a títol gratuït, pugui rebre l'Associació.
- c) Les subvencions que li puguin ser atorgades per part d'entitats o organismes legalment constituïts.
- d) Els ingressos o beneficis que eventualment puguin ser obtinguts de resultes de les activitats.

Article 33. La junta directiva confeccionarà anualment un pressupost d'ingressos i de despeses, i també un estat de comptes sobre el moviment de tresoreria que l'entitat hagi tingut l'any anterior, segons preveu l'article 24, que serà exposat als associats tal com s'expressa a l'article 23 dels estatuts. Aquest estat de comptes serà tramès als organismes oficials d'acord amb la normativa vigent.

TÍTOL SETÈ- De la dissolució de l'Associació.

Article 34. L'Associació d'Amics del Museu de Gavà serà de durada indefinida, i es dissoldrà segons els casos previstos per la legislació vigent. També podrà dissoldre's per petició escrita de la meitat més un dels associats, ratificada pels dos terços dels assistents a una assemblea extraordinària que es convocarà amb aquest fi, la qual no podrà ajornar-se més enllà dels quinze dies següents de produir-se la petició.

Article 35. Produïda la dissolució, l'Associació lliurarà tots els seus béns al Patronat del Museu de Gavà i, per extensió, al Museu. I, si de cas no n'hi ha, els béns es destinaran a qui acordi l'assemblea, segons el que estableixi la Llei.

DISPOSICIÓ FINAL

Els casos no previstos seran resolts per la junta directiva, tenint en compte la intencionalitat i l'esperit dels estatuts i de tot el que queda establert en la Llei 7/1997, de 18 de juny, d'associacions (DOGC 2423, d'1 de juliol de 1997), i també atenent a les disposicions reglamentàries que es dictin en endavant i que hi siguin aplicables.

Gavà, 6 de maig de 2004

Apèndix núm. 2

Viatgers a Pompeia i Herculà

Alcega Garcia, Glòria	Gavà
Alonso Figueres, Manel	Gavà
Alonso Muns, Israel	Gavà
Añíbarro, Itziar	Barcelona
Arqué Sánchez, Montserrat	Gavà
Badia, Carme	Barcelona
Becerra Peña, Anna M.	Gavà
Brullas Tomàs, Esther	Gavà
Brullas Tomàs, Miquel	Gavà
Cabrera, Cristina	Gavà
Campdepadrós Pérez, Olga	Gavà
Camprubí Vendrell, Margarida	Gavà
Canillas Rodríguez, Isabel	Badalona
Capilla, Cristina	Barcelona
Castellano Larosa, Josep	Gavà
Castellano Solé, Núria	Gavà
Cazorla Carrera, Fernando	Premià de Mar
Celdran Castillo, Pepi	Gavà
Comas Aregall, Josep M.	Gavà
Duran González, Ricardo	Gavà
Escofet Amatller, Josep	Gavà
Esteve Munté, Montserrat	Barcelona
Estrada Martín, Alicia	Gavà
Faura, Glòria	Gavà
Gasull, Alicia	Gavà
Guillén Ramos, Dolors	Gavà
Herrero, Rosa	Cardedeu
Izquierdo Tugas, Pere	Gavà
Jiménez Iborra, M. Carmen	Gavà
López, Josep	Barcelona
Marruecos Sant, Lluís	Gavà
Martín Sánchez, Enedina	Gavà
Martín Sánchez, Letícia	Gavà
Masferré Navarro, Josep A.	Gavà
Méndez, Isabel	Gavà
Molero Rodríguez, Rosa	Gavà
Munté Amat, Maria	Barcelona
Murcia Méndez, Joan	Gavà
Nadal Lorenzo, Jordi	Gavà
Nolla Brufau, Josep M.	Girona
Ortega, Jacinta	Gavà
Pàmies Pahí, Anna	Granollers
Pardo Rodríguez, Jordi	Granollers

Pareja, Pilar	Gavà
Parra, M. José	Gavà
Querol Máñez, Rosa	Gavà
Río, Imma	Gavà
Rodes Rodes, M. Isabel	Gavà
Rodes Rodes, M. Josep	Gavà
Sedano Jaulín, Jesús	Barcelona
Sintas Martínez, Lali	Cartagena
Soler Amigó, Joan	Badalona
Soler Canillas, Andreu	Badalona
Soler Canillas, Elisabet	Badalona
Soler Canillas, Laia	Badalona
Soler Planes, Laia	Gavà
Soler Vinyes, Jordi	Gavà
Teixidó Bieto, Elisa	Barcelona
Tomàs Molins, Núria	Gavà
Torres Ràmia, Anna	Gavà
Velasco Martínez, Antoni	Gavà
Vila, Núria	Barcelona
Vilaclara, Anna	Barcelona
Vilaclara, Joana M.	Barcelona

I els dos xofers que ens van portar admirablement foren Juan-Pedro Molina i José González.

Apèndix núm. 3

Presidències de l'entitat

24/02/1981 - 26/09/1984: Manel Alonso
26/09/1984 - 16/12/1987: Pere Izquierdo
16/12/1987 - 15/03/1988: Eveli Villuendas
15/03/1988 - 14/04/1989: Agustí Castellano
14/04/1989 - 12/04/1994: Manel Alonso
12/04/1994 - 28/03/1996: Alicia Estrada
28/03/1996 - 28/10/1998: Toni Ruíz
28/10/1998 - 29/04/2004: Manel Alonso
Des del 29/04/2004: Ricard Cervera

Apèndix núm. 4

Juntes directives des de la fundació de l'Associació fins a l'actualitat

Assemblea - 24/02/1981

Junta gestora:

P.: Manel Alonso
V.P.: Baldiri Barat
S. José L. Vallejo
V.S.: Telesforo Tovar
T: Josep M. Solias
V: Josep Prunera
V: Josep Corbalan
V: Josep M. Dalmau
V: Manuel Edo

Assemblea - 1982

Sense dades

Assemblea - 11/03/1983

Junta dissolta i govern traspasat al
Consell de gestió del Museu

Assemblea - 26/09/1984

P: Pere Izquierdo Tugas
V.P: Lourdes Bañolas Merino
S: Bruguers Jardí Anguera
T: Isabel Rodes Rodes
V: Carles Fulquet
V: Joan Múrcia Méndez
V: M. A. Díaz Naranjo
V: M. J. Rodes Rodes

Assemblea - 18/06/1985

Junta dissolta i govern traspasat al
Consell de gestió del Museu

Assemblea - 13/06/1986

Junta dissolta i govern traspasat al
Consell de gestió del Museu

Assemblea - 16/12/1987

Junta gestora:

P: Eveli Villuendas
S: Benet Solina
T: Isabel Rodes Rodes
V: Josep Gustà
V: Agustí Castellano
V: M. J. Rodes
V del Museu: Joan Múrcia

Assemblea - 15/03/1988

P: Agustí Castellano Bueno
VP: Manel Alonso Figueres
S: Eveli Villuendas Gibert
T: M. Isabel Rodes Rodes
VS: Alcía Estrada Martín
V: Josep Lascurain Golferichs
V: Jordi Galves Pasqual
V: Antoni Navarro Pena
V. Museu: Joan Murcia Méndez

Assemblea - 14/04/1989

P: Manel Alonso
VP: Agustí Castellano
S: Eveli Villuendas
VS: Alcía Estrada
T: M. Isabel Rodes
V: Josep Lascurain
V: Jordi Galves
V: Antoni Navarro
V. del Museu: Joan Murcia

Assemblea - 30/03/1990

P. Manel Alonso
S: Eveli Villuendas
VS: Alcía Estrada
T: M. Isabel Rodes
V: Josep Lascurain
V: Eliseu Argenté
V: Joan Cantón
V. del Museu: Joan Murcia

Assemblea - 05/04/1991

P. Manel Alonso
S: Eveli Villuendas
VS: Alícia Estrada
T: Antònia Ruiz
V: Eliseu Argenté
V: Joan Cantón
V: Josep Querol
V. del Museu: Joan Murcia

Assemblea - 26/03/1992

No hi ha canvis

Assemblea - 31/03/1993

No hi ha canvis

Assemblea - 12/04/1994

P. Alícia Estrada
VP: Teresa Balsells
S: Anna Becerra
VS: Toni Velasco
T: Antònia Ruiz
V: Eliseu Argenté
V: Manel Alonso
V: Alexandre Costa
V. del Museu: Joan Murcia

Assemblea - abril 1995

No hi ha canvis

Assemblea - 28/03/1996

P. Toni Ruiz
VP: Teresa Balsells
S: Toni Velasco
VS: Anna Becerra
T: Alexandre Costa
V: Manel Alonso
V: Alícia Estrada
V: Josep Campmany
V. del Museu: Jaume Amigó

Assemblea - 12/03/1997

No hi ha canvis

Assemblea - 28/10/1998

P. Manel Alonso
VP: Teresa Balsells
S: Josep Campmany
T: Alexandre Costa
V: Toni Ruiz
V: Alícia Estrada
V: M. Carme Monteagudo
V. del Museu: Jaume Amigó

Assemblea - 29/07/1999

No hi ha canvis

Assemblea - 12/04/2000

No hi ha canvis

Assemblea - 18/03/2001

P. Manel Alonso
VP: Teresa Balsells
S: Josep Campmany
T: Toni Ruiz
V: Alícia Estrada
V: M. Carme Monteagudo
V. del Museu: Jaume Amigó

Assemblea - 09/04/2002

P. Manel Alonso
VP: Teresa Balsells
S: Josep Campmany
T: M. Carme Monteagudo
V: Alícia Estrada
V: Toni Ruiz
V: Assumpció Gabernet
V: Joan Murcia
V: Ricard Cervera
V. del Museu: Jaume Amigó

Assemblea - 12/03/2003

P. Manel Alonso
VP: Ricard Cervera
S: Assumpció Gabernet
T: M. Carme Monteagudo
V: Toni Velasco
V: Toni Ruiz
V: Josep Campmany
V: Joan Murcia
V: Teresa Balsells
V: Isabel Garcia
V. del Museu: Jaume Amigó

Assemblea - 29/04/2004

P. Ricard Cervera
S: Assumpció Gabernet
T: M. Carme Monteagudo
V: Manel Alonso
V: Toni Velasco
V: Toni Ruiz
V: Josep Campmany
V: Joan Murcia
V: Teresa Balsells
V: Isabel Garcia
V. del Museu: Jaume Amigó

Assemblea - 21/04/2005

No hi ha canvis

Assemblea - 03/05/2006

P. Ricard Cervera
S: Toni Ruiz
T: M. Carme Monteagudo
V: Manel Alonso
V: Toni Velasco
V: Assumpció Gabernet
V: Josep Campmany
V: Joan Murcia
V: Teresa Balsells
V: Isabel Garcia
V. del Museu: Jaume Amigó

Assemblea - 26/04/2007

P. Ricard Cervera
S: Toni Ruiz
T: M. Carme Monteagudo
V: Manel Alonso
V: Josep Campmany
V: Joan Murcia
V: Teresa Balsells
V: M. Àngels Font
V: M. Mercè Mitjans
V. del Museu: Mireia Forasté

Assemblea - 17/04/2008

No hi ha canvis

Assemblea - 21/04/2009

No hi ha canvis

Assemblea - 29/04/2010

P. Ricard Cervera
S: Toni Ruiz
T: M. Carme Monteagudo
V: Manel Alonso
V: Joan Murcia
V: Teresa Balsells
V: M. Àngels Font
V: M. Mercè Mitjans
V: Alfons Madrid
V: Esteve Carbonell
V: Josep Campmany
V. del Museu: Mireia Forasté

Assemblea - 24/05/2011

P. Ricard Cervera
S: Toni Ruiz
T: M. Carme Monteagudo
V: Manel Alonso
V: Joan Murcia
V: Teresa Balsells
V: Alfons Madrid
V: José Juan Montolio
V: Josep Campmany
V: Ramon Solé
V. del Museu: Mireia Forasté

Apèndix núm. 6

Els viatges realitzats

Pompeia, 31/10/1990 - 05/11/1990
Taltaüll, 08/11/1994
Albi, 28-29/12/1991
Tarragona i Centelles, 04/03/1995
Cantàbria, 05-10/12/1995
País Basc, 15-17/05/1998
Arbeca, 14/06/2003
Agramunt i Tornabous, 25/10/2003
Terrassa, 16/10/2004
Sabadell, 12/03/2005
Begues i Olesa, 19/06/2005
Cornellà, 12/11/2005
Vilafranca, 25/03/2006
Vic, 20/05/2006
Maestrat, 21-22/10/2006
Reus, 25/11/2006
Olot, 24/02/2007
Banyotes (la Draga), 17/03/2007
Vall d'Aran, 9-10/06/2007
Solsona, 10/11/2007
Empúries, 29/03/2008
Tarragona, 24/05/2008
Altamira, 5-8/12/2008
Lleida, 22/03/2009
Atapuerca, 9-12/10/2008
La Jonquera, 19/12/2008
Barcelona (exposició), 19/09/2009
Vilanova i la G. (Museu), 14/11/2009
Port Lligat i Púbol, 17/04/2010
Cardona, 29/05/2010
Montserrat (Museu), 02/10/2010
Barcelona (M. Egipci), 27/11/2010
Egipte, 27/12/2010 – 03/01/2011

Apèndix núm. 7

Presentacions

30/06/1995 - *El Territori d'Eramprunyà entre els segles X al XVI*, de Dolors Sanahuja.
20/05/1998 - *Un món entre ombres: dones d'Eramprunyà*, de Dolors Sanahuja.
22/12/1999 - *Castelldefels i la Mar*, de Josep Campmany.
28/06/2000 - *Campdàsens, Garraf i Jafre. Els confins occidentals del terme d'Eramprunyà de l'alta edat mitjana al segle XV*, de Josep Campmany.
14/06/2000 - *El creixement d'una ciutat metropolitana: Gavà (1600-2000)*, de Germán Ráfales i altres.
10/09/2000 - *La Guerra de Successió a Gavà i Eramprunyà (1700-1720)*, de Josep Campmany.
27/02/2001 - *El caso Cerdans*, de Francisco Ruíz i Pedro Salinas.
18/04/2001 - *Gavà*, de Josep Campmany i altres.
18/12/2001 - *Aproximació a alguns aspectes del franquisme a Gavà*, de Josep Campmany.
24/05/2002 - *Dones a Gavà en el pas a la societat industrial (1800-1940)*, de Dolors Sanahuja, i *Dones d'ahir i de sempre; algunes reflexions a propòsit de la dona medieval des de l'àmbit local*, de Dolors Sanahuja.
12/11/2002 - *Gavà al segle XVI: mutació senyorial i afermament comunal*, de Josep Campmany.
23/04/2003 - *Pagesos, sorres i espàrrecs*, d'Antoni Tarrida.
28/06/2003 - *Vida i mort del Doctor Fabrés, metge i polític a Gavà durant la segona república*, de Ricard Cervera.

19/03/2004 - *Garraf*, mapa de l'editorial Alpina.

16/12/2004 - *Can Romagosa, una família para una tierra, una família para un pueblo*, de Vicente Medina.

21/04/2005 - *Terra i ànima. El Gavà de quan jo anava a escola*, d'Antoni Tarrida.

22/04/2006 - *Fil per randa*, recull de contes d'Alfons Gibert.

23/04/2006 - *Gavà: històries medievals. 24 personatges gavanencs del passat*, de Josep Campmany.

12/12/2006 - *125 anys de la Rambla i de l'arribada del ferrocarril a Gavà*, de Josep Campmany.

18/12/2007 - *Els papers de la baronia d'Eramprunyà: aproximació a un fons documental dispers en molts arxius*, de Josep Campmany.

7/11/2008 - *La vaga de la Roca (1976-1977), una generació després*, d'Albert Alonso i altres.

13/03/2009 - *Història del Futbol Club Gavà (1928-2008). 80 anys de futbol (i altres esports) a Gavà*, de Josep Campmany.

16/04/2009 - *L'arqueologia a Gavà. Homenatge a Àlicia Estrada*, d'Àlicia Estrada i altres.

18/04/2009 - *Història del culte a la Mare de Déu de Bruguers. 500 anys de l'actual ermita*, de Josep Campmany.

23/09/2010 - *21 recorreguts per Gavà per fer a peu, corrent i en BTT*, de Miquel Sans.

24/05/2011, *Municipalització del delme de Gavà i conflicte amb els barons d'Eramprunyà (1808-1810). La Guerra del Francès en el marc de la resistència antisenyorial*, de Josep Campmany.

Apèndix núm. 8

Conferències organitzades

Alfons Gibert, *La Guerra Civil a Gavà*, 31/03/1993

Anton M. Espadaler, *Els Marc d'Eramprunyà*, 21/05/1997.

Alfons Gibert, *Els sobrenoms de Gavà*, 3/01/1998.

Josefina Roma, *La memòria del món pagès*, 24/03/1998.

Jordi Llompart, *La Mediterrània, Font de cultures i pont de relacions*, 27/05/1998.

Josep Campmany, Benet Solina, *Els valors naturals i culturals del Pla de Queralt*, 30/10/1998.

Núria Castellano, *L'Egipte dels Faraons*, 25/06/1999.

Josep Campmany, Benet Solina, *Els valors naturals i culturals del Pla de Queralt*, 12/04/2000.

Andrés Valverde, *Passat i present de la Pineda de Gavà*, 18/10/2000.

Josep Campmany, *Història de l'associacionisme a Gavà (1862-1975)*, 04/05/2001.

Javier García, Germán Ráfales, *Una proposta de futur: el parc agrícola i forestal Montbaig-Montpedrós*, 20/03/2002.

Manel Alonso, Josep Bosch, *Mines prehistòriques de Gavà. Del descobriment a les línies actuals de recerca*, 11/12/2003.

Josep Campmany, *Noms de llocs de Gavà*, 21/12/2004.

Pere Izquierdo Tugas, *El Museu d'Arqueologia de Catalunya*, 26/04/2006.

Apèndix núm. 9

El material de papereria

Com a senyal de pertinença a l'Associació, es va dissenyar un carnet que, en principi, havia de ser renovat anualment. Després, no cada any, es va dur a terme la renovació, tot i la nota al peu del document que deia: Vàlid durant l'any en curs. Cal que destaquem un detall en aquest carnet: és el segell que es va adoptar inicialment. Aquest disseny va ser una de les primeres propostes que se'ns van presentar i, durant un temps, es va fer servir. Més tard es va optar per la que figura en la mostra del document de rebut.

El juny de l'any 1995 l'Associació va canviar de logotip i es va adoptar el dissenyat per Moisès Vilageliu, del Departament de disseny de l'Ajuntament.

Els logotips

Al llarg dels 30 anys, l'entitat ha tingut quatre logotips. El primer es va fer servir fins al 1986. A mitjan 1987 es va canviar, tot mantenint l'escut dels Marc d'Eramprunyà, i es va passar a fer servir el segon.

El juny de 1995, com ja hem comentat, s'adoptà un nou disseny més abstracte, basat en la "G" de Gavà i alguns elements de la Venus de Gavà neolítica. El logotip va perdurar fins al 2006 quan s'hi afegí un element numèric per commemorar els 25 anys de l'entitat, tal com es mostra a continuació.

Els segells

De segells només n'hi ha hagut un parell, el primer basat en el logotip de 1987, i el segon en el de 1995.

Els rebuts

Finalment, seguint l'evolució dels segells, l'entitat ha tingut també dos models de rebut. En reproduïm a sota la més antiga.

Col·lecció *La Nostra Gent*

Des de l'any 2003, l'Associació d'Amics del Museu de Gavà impulsa, en solitari o en col·laboració amb altres entitats o institucions, l'edició de llibres sobre la història local. Fins ara s'han publicat les següents obres:

1. Antoni Tarrida, *Pagesos, sorres i espàrrecs. Història de la pagesia gavanenca* (2003).
2. Antoni Tarrida, *Terra i Ànima. El Gavà de quan jo anava a escola*. Il·lustracions de Joan Mitjans (2005).
3. Alfons Gibert, *Fil per randa. Contes i narracions gavanenques* (2005), coeditat amb l'Ajuntament de Gavà.
4. Josep Campmany, *Gavà, històries medievals. 24 personatges gavanencs del passat*. Il·lustracions de Josep Nicolàs (2006).
5. Diversos autors, *L'arqueologia a Gavà. Homenatge a Alcía Estrada* (2009), editat en col·laboració amb el Museu de Gavà.
6. Josep Campmany, *Història del culte a la Mare de Déu de Bruguers* (2009), coeditat amb el Centre d'Estudis de Gavà.
7. Manel Alonso, *L'Associació d'Amics del Museu de Gavà, 1981-2011. Una visió retrospectiva* (2011).

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL MUSEU DE GAVÀ

25 ANYS